स्थानीय तहमा बेरुजु सम्परीक्षण तथा फछ्र्योटको स्थिति अध्ययन प्रतिवेदन २०८१

जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय
काठमाडौं, नेपाल
फोन: +९७७-१-५३४९७२५, ५३४,९७२६
Email :ddckathmandu@gmail.com

जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय काठमाडौं, नेपालका लागि स्थानीय तहमा बेरुजु सम्परीक्षण परामर्शदाता तिलोत्तमा ट्रेड एण्ड रिर्सच सेन्टर प्रा.लि द्वारा तयार गरिएको लेखापरीक्षण र बेरुजु फछ्र्योटको स्थिति अध्ययन प्रतिवेदन २०८१

विषयसूची

परिच्छेद १ १

कार्यकारी सारांश १

परिच्छेद २: ७

अध्ययनको पृष्ठभूमि ७

२.१ पृष्ठभूमि: ७

२.२ अध्ययनको उद्देश्य : ८

२.३ अध्ययनको क्षेत्र: ८

२.४ अध्ययनको विधि: ९

२.५ अध्ययनको सीमा: ९

परिच्छेद ३: १०

लेखापरीक्षण व्यवस्था १०

३.१ लेखापरीक्षणको अर्थ र उद्देश्य १०

३.२ नेपालमा लेखापरीक्षणको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि ११

३.३ नेपालमा लेखापरीक्षण व्यवस्था र अभ्यास १२

३.३.१ आन्तरिक लेखापरीक्षण: १२

३.३.२ अन्तिम लेखापरीक्षण: १३

३.४ महालेखापरीक्षकको कार्यालय १३

३.५ सरकारी लेखापरीक्षणका आधारहरू १४

३.६ लेखापरीक्षण मानदण्ड: १४

३.७ सरकारी लेखापरीक्षणको प्रकार १५

३.७.१ वित्तीय लेखापरीक्षण (Fianacial Audit) १५

३.७.२ पालनाको लेखापरीक्षण (Compliance Audit) १५

३.७.३ कार्यमूलक लेखापरीक्षण (Performance Audit) १५

३.७.४ अन्य विशेष लेखापरीक्षण (Other Special Purpose Audit) १५

३.८ सरकारी लेखापरीक्षण प्रक्रियागत व्यवस्था १६

३.८.१ लेखापरीक्षण योजना चरण: १६

३.८.२ लेखापरीक्षण योजना कार्यान्वयन चरण: १७

३.८.३ प्रतिवेदनः १८

३.८.४ गुणस्तर आश्वस्तता पुनरावलोकनः १८

३.९ लेखापरीक्षणमा प्रमाण संकलन विधिः १९

३.१० सरकारी लेखापरीक्षण प्रभावकारी बनाउन भएका प्रयासहरू २०

परिच्छेद ४: २२

लेखापरीक्षण प्रतिवेदन २२

४.१ लेखापरीक्षणको प्रतिवेदनको विषयवस्तु २२

४.२ प्रतिवेदन पेश गर्ने व्यवस्था २२

४.३ लेखापरीक्षण बेरुजु २२

४.४ बेरुजुको वर्गीकरण व्यवस्था २३

४.५ बेरुजुको लगत तथा अभिलेख २३

४.६ लेखापरीक्षण रकम र बेरुजुको प्रवृत्तिः २४

४.६.१ विगत ४ वर्षको समपरिक्षण भएको रकम तथा बेरुजु रकम र असुल गर्नुपर्ने वेरुजु २५

४.७ अध्यावधिक बेरुजु स्थिति ७५

४.८ कारबाही गरी टुंगो लगाउनुपर्ने रकम ७५

४.९ लेखापरीक्षण बेरुजुको कानूनी व्यवस्था ७६

४.११ लेखापरीक्षण बेरुजुको कारण तथा प्रभाव ७७

४.११.१ बेरुजु बढ्नुका कारणहरूः ७७

परिच्छेद ५: लेखापरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्वयन ७९

५.१ प्रतिवेदन कार्यान्वयन तथा वेरुजु फछ्र्योटः ७९

५.२ प्रतिवेदन कर्यान्वियनको दायित्वः ७९

५.३ बेरुजु फछ्र्योटका तरिकाः ७९

५.४ बेरुजु फछ्र्योटको प्रवृत्तिः ८०

५.४.२ वार्षिक प्रतिवेदनका व्यहोरा उपर कारबाही गरी बेरुजु फछ्र्योट को विगत ५ वर्षको स्थिति ८१

५.५ लेखापरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्वयन तथा बेरुजु फछ्र्योटमा संलग्न निकाय तथा भूमिकाः ८२

५.६ बेरुजु सम्परीक्षण व्यवस्था ८२

परिच्छेद ६ सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन र लेखापरीक्षण तथा बेरुजु फछ्र्योटमा देखिएका समस्या ८३

६.१ योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा ८३

६.२ बजेट व्यवस्थापन र अनुशासनः ८३

६.३ खर्च व्यवस्थापनः ८४

६.४ राजस्व प्रशासन तथा लेखांकन व्यवस्थाः ८४

६.५ वैदेशिक सहायता परिचालन र व्यवस्थापनः ८४

६.६ खरिद व्यवस्थापनः ८४
६.७ सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण र परिचालनः ८४
६.८ संघीयता कार्यान्वयनः ८५
६.९ आन्तरिक नियन्त्रण ८५
६.१० आन्तरिक लेखापरीक्षण ८५
६.११ लेखांकन तथा प्रतिवेदन प्रणाली ८५
६.११.२ सूचना प्रविधि प्रयोग ८६
६.११.३ लेखापालनको जनशक्तिको कमी तथा क्षमता विकासको अवसरमा कमी: ८७
६.११.४ सरकारको सञ्चित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण: ८७
६.१२ बाह्य लेखापरीक्षण प्रणाली: ८७
६.१२.१ लेखापरीक्षण बक्यौताः ८७
६.१३ संसदीय निगरानी र अनुगमन ८८
६.१४ कानूनी व्यवस्था र यसमा रहेका अस्पष्टता ८९
६.१४.१ लेखा उत्तरदायी अधिकृतको जिम्मेवारी: ८९
६.१४.२ बेरुजु नियमित गर्ने व्यवस्था मा पुलरावलोकनः ८९
६.१५ संरचनागत व्यवस्थाः ९०
६.१५.१ बेरुजु फर्छ्यौट समिति गठन हुन नसक्नु: ढण
६.१५.३ आन्तरिक नियन्त्रण तथा लेखापरीक्षण समिति: ९०
६.१६ दण्डहीनताको अवस्थाः ९०
सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन प्रणालीमा सुधारका लागि सुझाव ९१
७.१ योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमाः ९१
७.२ बजेट व्यवस्थापन र अनुशासनः ९१
७.३ राजस्व प्रशासन तथा लेखांकन व्यवस्थाः ९१
७.४ वैदेशिक सहायता परिचालन र व्यवस्थापनः ९१
७.५ खरिद व्यवस्थापनः ९१
७.६ सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण र परिचालनः ९२
७.७ संघीयता कार्यान्वयनः ९२
७.८ आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कार्यान्वयनः ९२
७.९ आन्तरिक लेखापरीक्षणलाई प्रभावकारी बनाउनेः ९२
७.१० लेखांकन तथा प्रतिवेदन प्रणालीमा समसामयिक सुधार ९२
७.१०.१ लेखामानको पूर्ण पालना गर्नेः ९३
७.१०.२ लेखापालनमा आवश्यक क्षमता विकास सहित पर्याप्त जनशक्ति व्यवस्थाः ९३

७.१०.३ एकीकृत वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणाली को कार्यान्वयनः ९३

७.११.२ लेखापरीक्षणमान को पालनाः ९४

७.११.३ आचार संहिता विकास तथा कार्यान्वयन र अनुगमनः ९४

७.११.४ लेखापरीक्षण व्यहोरा तथा बेरुजु को अभिलेख व्यवस्थित गर्ने ९४

७.११ कानूनी व्यवस्था तथा संरचनालाई क्रियाशिल बनाउने ९५

७.११.१ लेखापरीक्षण तथा आन्तरिक नियन्त्रण समिति लाई सक्रिय बनाउनेः ९५

७.११.२ सार्वजनिक लेखा समितिसँग सहकार्य बढाउनेः ९५

परिच्छेद ८ ९६

सुझाव कार्यान्वयन कार्ययोजना ९६

परिच्छेद ९ निष्कर्ष १००

सन्दर्भ सामग्री १००

परिच्छेद १
कार्यकारी सारांश

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ बमोजिम सम्परीक्षण भन्नाले आन्तरिक र अन्तिम लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा औँल्याइएको बेरुजुको सम्बन्धमा पेस हुन आएको स्पष्टीकरण वा प्रतिक्रिया साथ संलग्न प्रमाण तथा कागजातको आधारमा गरिने फर्स्योटसम्बन्धी कार्य हो सार्वजनिक लेखा समितिबाट प्राप्त सुझाव तथा निर्देशनका आधारमा गरिने बेरुजु फछ्र्यौट समेत सम्परीक्षण हो ।

उपर्युक्त कानुनी व्यवस्थाको अध्ययन गर्दा सम्परीक्षण प्रमुख रूपले महालेखा परीक्षकले गर्ने कार्य हो र सोबाहेक सार्वजनिक लेखा समितिले दिएको निर्देशनअनुसार गरिने फर्स्योटलाई पनि सम्परीक्षणको परिभाषामा समेटिएको छ। यसको मतलब यो होइन कि सम्परीक्षण महालेखा परीक्षकले गर्ने नभई सार्वजनिक लेखा समितिले मात्र गर्ने हो । सार्वजनिक लेखा समितिको निर्देशनको आधारमा गरिने फर्स्योट एवं सम्परीक्षण पनि महालेखा परीक्षकले नै गर्ने हो । उक्त कानुनी व्यवस्थाले स्पष्ट रूपमा लेखापरीक्षणभित्र सम्परीक्षणसमेत पर्ने एवं महालेखा परीक्षकले गर्ने लेखापरीक्षण भनेको सम्परीक्षण पनि हो ।

सरकारी लेखापरीक्षणको उद्देश्य आर्थिक कारोबारमा नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्य पुष्टि भए नभएको मूल्यांकन गर्नु, साधन स्रोतको परिचालनमा दक्षता कायम गरी सम्भावित नोक्सानी रोक्न मदत गर्ने, संगठनात्मक संरचना, नीति र प्रक्रियामा सुधार गर्न विकल्पहरू पहिल्याउन सुझाव दिने, सार्वजनिक जवाफदेही, पारदर्शिता, निष्ठा र सदाचार कायम गर्न उत्प्रेरित गर्नु, लक्ष्य र उपलब्धिबीच मूल्यांकन गर्न सूचना, तथ्यांक र जानकारी प्रदान गर्नु आदि रहेको हुन्छ ।

सरकारी लेखापरीक्षणलाई आन्तरिक र अन्तिम लेखापरीक्षणको रूपमा वर्गीकरण गरेर हेर्न सकिन्छ ।

संरचना भित्रको आन्तरिक संयन्त्रबाट हुने लेखापरीक्षणलाई आन्तरिक लेखापरीक्षण भनिन्छ । संघीय तथा प्रदेश सरकारी कार्यालयहरूको आन्तरिक लेखापरीक्षण अर्थ मन्त्रालय मातहतको महालेखानियन्त्रक कार्यालयमातहतका कोष तथा लेखानियन्त्रक कार्यालय र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट हुने व्यवस्था आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन २०७६ ले गरेको छ। त्यसैगरी स्थानीय तहको सरकारी कार्यालयको आन्तरिक लेखापरीक्षण स्थानीय तहकै आन्तरिक लेखापरीक्षण शाखाबाट र यस्तो शाखा गठन नभएकोमा दर्तावाला लेखापरीक्षकलाई नियुक्ति गरेर लेखापरीक्षण हुने गरेको छ । केही स्थानीय तहहरूले जिल्ला कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयलाई अनुरोध गरी आन्तरिक लेखापरीक्षण हुने गरेको छ ।

आर्थिक कारोबारको लेखाको जाँच परीक्षण कार्यालय तथा निकायको आन्तरिक संरचनाभन्दा बाहिरको स्वतन्त्र व्यक्ति तथा संस्थाबाट हुने व्यवस्थालाई अन्तिम तथा बाह्य लेखापरीक्षणको रूपमा लिइन्छ। संघ प्रदेश र स्थानीय तहका सरकारी कार्यालयहरूको अन्तिम लेखापरीक्षण गर्ने जिम्मेवारी नेपालको संविधान तथा लेखापरीक्षण ऐन २०७५ ले महालेखापरीक्षकलाई दिएको छ । त्यसैगरी सरकारको अधिकांश तथा पूर्ण स्वामित्वका संगठित संस्थाहरूको अन्तिम लेखापरीक्षण महालेखापरीक्षकबाट हुने व्यवस्था रहेको छ ।

महालेखापरीक्षकले नेपालको संविधान, लेखापरीक्षण मापदण्ड, लेखापरीक्षणका अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास, लेखापरीक्षण ऐन २०७५, लेखापरीक्षकहरूको आचारसंहिता, आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन २०७६ तथा अन्य प्रचलित कानूनहरूको आधारमा वित्तीय लेखापरीक्षण, पालनाको लेखापरीक्षण, कार्यमूलक लेखापरीक्षण र विशेष लेखापरीक्षण गर्दछ । सरकारी लेखापरीक्षणलाई गुणस्तरीय र विश्वसनीय बनाइ प्रभावकारिता अभिवृद्धिका लागि रणनैतिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनुका साथै, लेखापरीक्षणमान, विभिन्न लेखापरीक्षण मार्गदर्शन तथा कार्यविधिहरू, सूचना प्रविधि प्रणाली विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याई लेखापरीक्षणमा संलग्न जनशक्तिको क्षमता विकासका कार्यहरू अगाडि बढेका छन् ।

नेपालको महालेखापरीक्षक सर्वोच्च लेखापरीक्षण संस्थाहरूको अन्तर्राष्ट्रिय संगठन इन्टोशाईको सदस्य रहेको र यस संगठनबाट जारी भएका मानदण्ड, निर्देशिकाहरूलाई नेपालको सार्वजनिक क्षेत्रको लेखापरीक्षणमा समेत अवलम्बन गरिएको छ । लेखापरीक्षण, प्रतिवेदन प्रणाली तथा प्रतिवेदन कार्यान्वयन तथा अनुगमन सम्बन्धमा अन्य मुलकका सर्वोच्च लेखापरीक्षण संस्थाहरूले गरेको असल अभ्यास समेतबाट सिकेर नेपालको लेखापरीक्षण प्रणालीमा आवश्यक सुधारका प्रयासहरू भएका छन् । लेखापरीक्षणका विभिन्न पक्षमा विभिन्न मुलुकहरूमा विविध किसिमको अभ्यास रहेको छ । त्यसैगरी लेखापरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्वयनका सम्बन्धमा समेत कुनै मुलुकमा प्रतिवेदन दिएपछि लेखापरीक्षकले अर्को वर्षको लेखापरीक्षणको अनुगमन गर्ने, कनै मुलुकमा लेखापरीक्षण व्यहोराहरूको लगत अभिलेख राखि व्यहोरा कार्यान्वयन तथा फछ्र्योट गर्ने, केही मुलुकमा बेरुजु तथा कैफियतलाई मुद्दाको रूपमा अदालत लैजाने र केही मुलुकमा बेरुजु उपर समयमा कारबाही नभए सर्वोच्च लेखापरीक्षण निकायले जरिवाना गर्ने जस्ता व्यवस्थाहरू रहेको देखिन्छ ।

महालेखापरीक्षकले मुलुकभरका ५ हजारभन्दा बढी निकायहरूको विस्तृत लेखापरीक्षण गर्न सम्भव नहुनुका साथै आवश्यक समेत नहुने हुँदा जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण विधि अवलम्बन गरेको छ । यसअन्तर्गत लेखापरीक्षण गर्नुपर्ने सबै निकाय तथा कार्यालयहरूको सूचना संकलन गरी जोखिम मूल्यांकन गरेको आधारमा निकायहरूलाई उच्च, मध्यम र न्यून जोखिमका निकायहरू वर्गीकरण गरी उच्च जोखिम देखिएका निकायहरूको विस्तृत लेखापरीक्षण गर्ने गरी स्रोत साधन परिचालन हुने गर्दछ ।

सरकारी कारोबारको लेखापरीक्षण गर्न महालेखापरीक्षकले लेखापरीक्षण योजना तर्जुमा गरी सोही आधारमा कार्यक्रम तय गरी स्थलगत रूपमा सूचना तथा प्रमाण संकलन गरेको आधारमा देखिएका व्यहोराहरू समावेश गरी स्थलगत रूपमा नै प्रारम्भिक प्रतिवेदन जारी गर्दछ । उक्त प्रतिवेदनका व्यहोरामा कार्यालय तथा निकायहरूले ३५ दिन भित्र उपलब्ध गराउने जवाफ, प्रतिक्रिया र प्रमाणको आधारमा अन्तिम प्रतिवेदन तयार गर्दछ । विभिन्न निकायहरूको अन्तिम प्रतिवेदनका उल्लेखनीय व्यहोराहरू समावेश गरी वार्षिक प्रतिवेदन तयार गर्दछ । नेपालको संविधानको धारा २९४ बमोजिम महालेखापरीक्षको वार्षिक प्रतिवेदन राष्ट्रपति समक्ष पेश हुने र संघीय संसद्मा टेवल भई सार्वजनिक लेखा समितिमा छलफल हुने व्यवस्था छ । त्यसैगरी प्रदेशको काम कारबाहीको अलग अलग प्रतिवेदन प्रदेश प्रमुख समक्ष पेश हुने र प्रदेश सभाको सार्वजनिक लेखा समितिमा छलफल हुन्छ । स्थानीय तहको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन सम्बन्धित पालिका प्रमुखलाई पठाउने र पालिकाको सभामा पेश भई छलफल हुने व्यवस्था छ ।

महालेखापरीक्षकको प्रतिवेदनका विषयवस्तुहरूको खाका लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ ले व्यवस्थित गरेको छ । प्रतिवेदनमा महालेखापरीक्षकले लेखापरीक्षण गरेका निकायहरूको विवरण, लेखापरीक्षण बेरुजुको स्थिति, देखिएका प्रमुख व्यहोराहरू, लेखापरीक्षण बेरुजु फछ्र्योटका लागि भएका प्रयास र उपलब्धिहरू र लेखा तथा लेखापरीक्षणमा भविष्यमा गर्नुपर्ने सुधारहरू समेटिएको हुन्छ । लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा प्रमुख रूपमा आर्थिक कारोबारमा देखिएका कैफियत तथा सारभुत रूपमा नमिलेका व्यहोराहरू जसलाई बेरुजुको रूपमा उल्लेख गरेको हुन्छ । प्रचलित कानूनबमोजिम पुऱ्याउनुपर्ने रीत नपुऱ्याई कारोबार गरेको वा राख्नुपर्ने लेखा नराखेको तथा अनियमित वा बेमुनासिब तरिकाले आर्थिक कारोबार गरेको व्यहोरा लेखापरीक्षणद्वारा औंल्याइएको वा ठहऱ्याएको कारोबारलाई बेरुजुको रूपमा आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ ले परिभाषा गरेको छ ।

यसरी लेखापरीक्षणबाट औंल्याउने बेरुजुलाई सैद्धान्तिक र लगति गरी वर्गीकरण गरिएको छ । लेखापरीक्षणबाट कुनै रकम उल्लेख नगरी नीति, विधि, प्रक्रिया तथा कानुनमा आवश्यक सुधार गर्न सुझाइएको व्यहोरालाई सैद्धान्तिक बेरुजुमा राखिएको छ । त्यसैगरी लेखापरीक्षणबाट आर्थिक कारोबारमा देखिएका कैफियतहरूको लगत अभिलेख राखी असुल उपर गर्नुपर्ने, नियमित गर्नुपर्ने तथा पेश्की बाँकी भनि औंल्याएका व्यहोरालाई लगति बेरुजु भनिन्छ ।

महालेखापरीक्षकको ६१ औँ वार्षिक प्रतिवेदन, २०८१ अनुसार यो वर्ष सङ्घीय, प्रदेश सरकारी निकाय र स्थानीय तह, सङ्गठित संस्था, समिति र अन्य संस्थासमेतको रू. ७८ खर्ब ८१ अर्ब ६० करोडको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ । सोबाट संघ, प्रदेश र स्थानीय तहसमेतको लेखापरीक्षणबाट रू.९५ अर्ब ६० करोड बेरुजु कायम भएको छ । सोमध्ये ३ हजार २७७ सङ्घीय सरकारी निकायको रू.२४ खर्ब ६१ अर्ब ११ करोड लेखापरीक्षणबाट रू. ४६ अर्ब ५३ करोड अर्थात् १.८९ प्रतिशत बेरुजु देखिएको छ । प्रदेशतर्फ १ हजार २७० कार्यालयको रू. ३ खर्ब २३ अर्ब ३४ करोडको लेखापरीक्षणबाट रू.६ अर्ब ५७ करोड अर्थात् २.०३ प्रतिशत र स्थानीय तहतर्फ यस वर्षको ७४६ र बक्यौता २ समेत ७४८ को रू.११ खर्ब ३९ अर्ब १९ करोडको लेखापरीक्षणबाट रू. ३१ अर्ब २ करोड अर्थात् २.७२ प्रतिशत बेरुजु देखिएको छ। समिति र अन्य संस्थातर्फ (सङ्गठित संस्था ९३ समेत) ३१० निकायको रू.३९ खर्ब ५७ अर्ब ९६ करोडको लेखापरीक्षण भएकोमा रू. ११ अर्ब ४८ करोड बेरुजु कायम भएको छ । सोको अतिरिक्त ४२ सङ्गठित संस्थाको लेखापरीक्षणको लागि परामर्श उपलब्ध गराएबमोजिम रू. १४ खर्ब ८८ अर्ब ५६ करोडको लेखापरीक्षण भएको छ ।

गत वर्षसम्मको बाँकी बेरुजु रू. ५ खर्ब ८७ अर्ब ३४ करोड रहेकोमा समायोजन तथा फस्यौंट गरिएको अङ्क घटाई यो वर्ष थप भएको समेत गरी रू. ६ खर्ब ६९ अर्ब ८६ करोड बेरुजु बाँकी रहेको छ । लेखापरीक्षण तथा सम्परीक्षणबाट यो वर्ष रू. २२ अर्ब १७ करोड असुल भएको छ । सङ्घीय कार्यालयहरूको सम्परीक्षणबाट असुल भएको रकमको अङ्क प्राप्त भएको छैन । अद्यावधिक कारबाही गरी टुङ्गो लगाउनुपर्ने रकम गत वर्षसम्म रू. ३ खर्ब ७२ अर्ब ४५ करोड रहेकोमा यो वर्ष रू. १ खर्ब ४० अर्ब ९५ करोड थप भई रू. ५ खर्ब १३ अर्ब ४० करोड कायम भएको छ । अद्यावधिक बेरुजुमा कारबाही गरी टुङ्गो लगाउनुपर्ने रकम थप गर्दा रू.११ खर्ब ८३ अर्ब २६ करोड पुगेको छ । गतवर्ष यस्तो रकम रू. ९ खर्ब ५९ अर्ब ७९ करोड रहेको थियो। गत वर्षको तुलनामा कारबाही गरी टुङ्गो लगाउनुपर्ने कुल रकम २३.२८ प्रतिशतले बढेको छ ।

सङ्घीय सरकारी निकायतर्फ विगत ३ वर्षको लेखापरीक्षण र बेरुजु रकमको तुलना गर्दा आर्थिक वर्ष २०७७।७८, २०७८।७९ र २०७९।८० मा लेखापरीक्षण अङ्कको तुलनामा क्रमशः १.७६ र २.३९ प्रतिशत बेरुजु रहेकोमा यो वर्ष १.८९ प्रतिशत कायम भएको छ। प्रदेश सरकारतर्फ यो वर्ष लेखापरीक्षण अङ्कको तुलनामा २.०३ प्रतिशत बेरुजु देखिएको छ, जुन गत वर्ष २.३० प्रतिशत रहेको थियो। प्रदेशतर्फ गत वर्ष रू. १ अर्ब ९ करोड ९३ लाख सम्परीक्षण भएकोमा यो वर्ष रू. २ अर्ब ४७ करोड ५७ लाख सम्परीक्षण भएको छ। त्यस्तैगरी स्थानीय तहतर्फ यो वर्ष लेखापरीक्षण अङ्कको तुलनामा २.७२ प्रतिशत बेरुजु रहेको छ। गत वर्ष यस्तो बेरुजु लेखापरीक्षण अङ्कको तुलनामा ३.८८ प्रतिशत रहेको थियो। स्थानीय तहतर्फ गत वर्ष रू. ६ अर्ब ५९ करोड ७९ लाख सम्परीक्षण भएकोमा यो वर्ष रू. १० अर्ब १६ करोड २२ लाख सम्परीक्षण भएको छ। यसप्रकार अङ्क गणना गरिने बाहेक कतिपय नीतिगत, कानुनी, संस्थागत र सैद्धान्तिक विषयमा महालेखापरीक्षकले प्रतिवेदनमा सुझाव प्रस्तुत गरेको छ।

महालेखापरीक्षकको वार्षिक प्रतिवेदनले सरकारको सञ्चित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण, सरकारको बजेट व्यवस्थापन, खर्च प्रणालीमा देखिएका कमजोरीहरू, लेखांकन तथा प्रतिवेदन प्रणालीको अवस्था, खरिद व्यवस्थापन, वैदेशिक सहायता परिचालन र व्यवस्थापन, राजस्व प्रशासन तथा लेखांकन व्यवस्था, आयोजना सञ्चालन र व्यवस्थापन, सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण र परिचालन, आन्तरिक नियन्त्रण र लेखापरीक्षण प्रणाली, संघीयता कार्यान्वयन, सार्वजनिक सेवा प्रवाह आदि क्षेत्रमा सुधारका लागि सुझाव समावेश गरेको देखिन्छ।

यसरी एकातिर वार्षिक रूपमा लेखापरीक्षण गर्नुपर्ने कारोबार अंक बढेसँगै लेखापरीक्षणबाट औंल्याउने कैफियत तथा बेरुजु रकम समेत बढ्दो प्रवृत्तिमा रहेको देखिन्छ भने अर्कोतिर लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको

लेखापरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्न तथा लेखापरीक्षण बेरुजुउपर समयमै कारबाही गर्न लेखापरीक्षण ऐन २०७५, आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ तथा नियकावली, २०७७ जस्ता कानुनी व्यवस्था, संसदीय समिति सार्वजनिक लेखा समिति, मुख्य सचिवको अध्यक्षतामा बेरुजु फछ्र्योट अनुगमन समिति, हरेक मन्त्रालय तथा निकायमा लेखापरीक्षण तथा आन्तरिक नियन्त्रण समिति जस्ता संरचनात्मक व्यवस्था गरिएको छ। बजेट व्यवस्थापन, राजस्व लेखांकन, खरिद प्रणाली, लेखांकन तथा प्रतिवेदन, लेखा परीक्षण प्रणालीमा सूचना प्रविधिको प्रयोग तथा कर्मचारीको क्षमता विकास जस्ता कार्यक्रम अगाडि सारिएको छ ।

समग्र वित्तीय व्यवस्थापन प्रणालीमा नेपालको अवस्था मापनका लागि हाल तेस्रो पटक सार्वजनिक खर्च तथा वित्तीय उत्तरदायित्व मूल्यांकन गरी सोही अनुसार सुधार रणनीति तय गरिएको छ। त्यसैगरी हरेक वर्ष कारोबार अंकको निश्चित सीमाभन्दा बढी बेरुजु देखिने निकायलाई नकारात्मक सूचीमा राख्ने, निश्चित लक्ष निर्धारण गरी बेरुजु फछ्र्योट गर्ने, लक्ष अनुसार नभए कारबाही, भएमा पुरस्कार दिने जस्ता व्यवस्था गरिए तापनि बेरुजु न्यून हुन तथा लक्षित परिमाणमा बेरुजु फछ्र्योट हुन सकिरहेको छैन।

भएका कानुनी व्यवस्थाको पालना तथा कानुनमा समसामयिक सुधार नहुनु, बेरुजु गर्ने तथा नगर्ने कर्मचारी बीचमा मूल्यांकनमा विभेद हुन नसक्नु, लेखापरीक्षणको लागि स्रेस्ता कागजात पेश नगर्ने पेश भएकोमा समेत पर्याप्त पुष्टयाईं संलग्न नगर्ने, आर्थिक कारोबारमा संलग्न राजनैतिक पदाधिकारीलाई जिम्मेवार बनाउने व्यवस्था गर्न नसकिनु, लेखापालन तथा लेखापरीक्षणमा पर्याप्त र दक्ष जनशक्तिको अभाव रहनु, सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन

प्रभावकारी नहुनु, आन्तरिक लेखा परीक्षण तथा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली प्रभावकारी नहुनु, अन्तिम लेखापरीक्षण समेत परम्परागत पद्धतिमा आधारित, प्रतिवेदनका व्यहोरामा विविधता आदि कारणबाट लेखापरीक्षण बेरुजु वर्षवर्षै बढ्दै गएको देखिन्छ ।

बढ्दो बेरुजुले सरकारको समग्र वित्तीय व्यवस्थापन प्रणाली कमजोर देखिने, सरकार र यसका संयन्त्र प्रति जनविश्वासमा कमी आउने, राजनैतिक प्रणाली र नेतृत्वको आलोचना बढ्ने, विकास साझेदार संस्थाबाट सोधभर्ना प्राप्तिमा समस्याका साथै थप सहयोग र सहकार्यमा कमी आउने, भ्रटाचार र अनियमिता मौलाएर जाने, मुलुकको विकास आयोजनाहरू अनियमितता र स्रोत साधनको अदक्ष उपयोगको साधनको रूपमा देखिने, मुलुकको प्रतिष्ठा र छविमा आँच पुग्ने जस्ता असर र प्रभाव देखिन्छ ।

आर्थिक कारोबारमा सानातिना त्रुटिहरू रहने, नियन्त्रण व्यवस्थामा कमजोरी रहने सामान्य बेरुजुहरू रहने संसारभरी नै हुन्छ । हरेक वर्ष लेखापरीक्षणबाट देखिएका कमजोरी, कैफियत तथा बेरुजुलाई सोही वर्ष भित्रै कारबाही गरी लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको कार्यान्वयन गरी बेरुजु राफसाफ, फरफारक, फछ्र्योट गर्नुपर्ने व्यवस्था कानुनले गरे तापनि त्यसो हुन सकिरहेको छैन र विसौं वर्ष पुराना बेरुजुको भारी बोकेर नेपालको आर्थिक प्रशासन अगाडि बढेको देखिन्छ । लेखापरीक्षण प्रतिवेदनले औंल्याएको बेरुजु समयमा जवाफ प्रतिक्रिया दिएर, असुल उपर गरेर, नियमित गरेर, मिन्हा दिएर, नीति नियम तथा कार्यविधि तर्जुमा गरेर, सार्वजनिक लेखा समितिमा छलफल गरेर निर्णय भएर कार्यान्वयन तथा फछ्र्योट गर्न सकिने व्यवस्था छ ।

कानुनले जिम्मेवारी दिए तापनि कार्यालय स्तरदेखि केन्द्रीयस्तरका निकायसँग बेरुजुको व्यवस्थित र अध्यावधिक लगत अभिलेख नरहनु, मुलुक संघीय संरचनामा गएसँगै कार्यालय तथा निकायहरू खारेज हुने गाभिने नयाँ खुल्ने क्रमले गर्दा बेरुजु रकम वेवारिस हुनु, सम्पत्ति हस्तान्तरण हुने लिने तर बेरुजु कसैले जिम्मा नलिने प्रवृत्ति, बेरुजु फछ्र्योटको काम आर्थिक प्रशासन शाखाको मात्र हो भन्ने आम मनोवृत्ति, बेरुजु फछ्र्योट अनुगमन समिति प्रभावकारी नहुनु, बेरुजु फछ्र्योट समिति गठन नहुनु, सार्वजनिक लेखा समितिमा महालेखापरीक्षकको प्रतिवेदन समयमा छलफल भई टुंगोमा पुग्न नसक्नु जस्ता कारणहरूले लेखापरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्वयन तथा बेरुजु फछ्र्योटमा अपेक्षित नतिजा आउन नसकिरहेको अवस्था छ ।

लेखापरीक्षण तथा बेरुजु फछ्र्योटमा देखिने गरी सुधारका लागि कानुनी व्यवस्थाको पालनामा कडाइ, अस्पष्ट र अव्यवहारिक कानुनमा समयानुकुल परिमार्जन, लेखापालनमा आवश्यक र दक्ष जनशक्तिको व्यवस्थापन, लेखामानको पालना गरी वित्तीय विवरण तयारी, लेखापरीक्षण नगराउने सरकारी निकाय, संस्थान र स्थानीय तहको बजेट निकासा रोक्ने व्यवस्था गर्ने, सरकारको विभिन्न निकायमा छरिएर रहेका एक आपसमा संवाद नगर्ने वित्त व्यवस्थापनका विभिन्न प्रणाली तथा सफ्टवेयरहरू बीच अन्तरआवद्धता, आन्तरिक लेखापरीक्षण र लेखापालनका कर्मचारी फरक बनाउने व्यवस्थाको शिघ्र कार्यान्वयन, आन्तरिक लेखापरीक्षक र अन्तिम लेखापरीक्षकको आचारसंहितामा समयानुकुल परिमार्जन र कार्यान्वयन, मन्त्रालय तथा निकायहरूमा आन्तारीक नियन्त्रण तथा लेखापरीक्षण समिति गठन, बेरुजुलाई कार्यसम्पादन मूल्यांकन तथा वृत्तिविकासको अवसरसँग आवद्ध गरी कार्यान्वयन, लेखापरीक्षणमानको पालना, लेखापरीक्षण पद्धतिमा सुधारगरी बेरुजुमा एकरूपता तथा बेरुजु तथा अनियमितताको स्पष्ट जिम्मेवारी खुलाइ

प्रतिवेदन लेख्ने परिपाटी विकास, सूचना प्रविधिको प्रयोग गरी कागजरहित लेखापरीक्षण प्रणाली आत्मसात, महालेखापरीक्षकको कार्यालयको प्रदेशमा कार्यालय स्थापना जस्ता कार्य गरी लेखापरीक्षणमा अपेक्षित सुधार ल्याउन सकिने हुन्छ ।

त्यसैगरी सूचना प्रविधिको प्रयोग गरी बेरुजुको लगत तथा अभिलेख, महालेखापरीक्षको कार्यालयमा बेरुजु सम्परीक्षणका लागि छुट्टै निर्देशनालय र स्थलगत रूपमा जाँदा पहिले सम्परीक्षणको लागि प्राथमिकता, कार्यालय निकाय खारेज वा गाभिँदा बेरुजुसमेतको निर्णय, बेरुजु फछ्र्योट अनुगमन समितिको सक्रिय भूमिका, बेरुजु फछ्र्योट समिति गठन, सार्वजनिक लेखासमितिलाई आवश्यक स्रोत साधन व्यवस्था गरी समयमै महालेखापरीक्षकको प्रतिवेदनमा छलफलको लागि सरकारको समन्वय, स्थानीय तहमा प्रतिवेदन कार्यान्वयन संरचना स्थापनाका लागि कानुनी व्यवस्था, लेखा उत्तरदायी अधिकृतबाट प्रभावकारी अनुगमन सुपरीवेक्षण आदि सुधारका कार्यहरू कार्ययोजनासहित अगाडि बढाउनु आवश्यक देखिन्छ ।

परिच्छेद २:
अध्ययनको पृष्ठभूमि

२.१ पृष्ठभूमिः

नेपालको संविधानको धारा २४१ मा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका सरकारी कार्यालयहरूको आर्थिक कारोबारको लेखा कानुनबमोजिम नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्यसमेतको विचार गरी महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण हुने व्यवस्था छ । यसका साथै पचास प्रतिशतभन्दा बढी शेयर वा जायजेथामा नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारको स्वामित्व भएको संगठित संस्थाको लेखापरीक्षक नियुक्ति गर्दा महालेखापरीक्षकसँग परामर्श गरिने र शेयर वा जायजेथामा नेपाल

सरकार वा प्रदेश सरकारको पूर्ण स्वामित्वका संगठित संस्थाको लेखापरीक्षण महालेखापरीक्षकबाट हुने समेत व्यवस्था रहेको छ । नेपाल सरकारका तीनै तहका कार्यालयमा राखिने लेखाको ढाँचासमेत महालेखापरीक्षकले तोकेबमोजिम हुने व्यवस्था रहेको छ ।

सरकारी आर्थिक कारोबार संसद्ले स्वीकृत गरेअनुसार खर्च गर्ने, तोकिएको दरमा राजस्व उठाउने, वैदेशिक तथा आन्तरिक ऋणको व्यवस्थापन, सरकारले विभिन्न सार्वजनिक संस्थामा गर्ने ऋण तथा लगानी, धरौटी तथा विभिन्न कोषबाट हुने कारोबारको लेखा जाँच गरी प्रतिवेदन गर्ने कार्यलाई सरकारी लेखापरीक्षणको रूपमा लिन सकिन्छ । सरकारी निकायहरूको आर्थिक कारोबारको आन्तरिक लेखापरीक्षण अर्थ मन्त्रालय मातहतको महालेखा नियन्त्रक कार्यालय र अन्तर्गतका कार्यालयबाट हुने व्यवस्था छ । लेखापरीक्षणमा प्रस्तुत भएको वित्तीय विववरणको जाँच परीक्षण पश्चात् वित्तीय विवरणहरू प्रचलित कानुनबमोजिम राखिएको, लेखा र सो सम्बन्धी कागजातको आधारमा तयार भएको कारोबारलाई पुष्टि गर्ने पर्याप्त र उपयुक्त प्रमाणहरू रहेको र वित्तीय विवरणहरूले देखाएका तथ्य र नतिजाहरू यथार्थ र सही रूपमा प्रस्तुत भएका छन् भन्ने कुराको सुनिश्चित गर्दछ ।

महालेखापरीक्षकको ६१ औं वार्षिक प्रतिवेदन, २०८१ अनुसार यो वर्ष सङ्घीय, प्रदेश सरकारी निकाय र स्थानीय तह, सङ्गठित संस्था, समिति र अन्य संस्थासमेतको रू. ७८ खर्ब ८१ अर्ब ६० करोडको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ । सोबाट संघ, प्रदेश र स्थानीय तहसमेतको लेखापरीक्षणबाट रू.९५ अर्ब ६० करोड बेरुजु कायम भएको छ । सोमध्ये ३ हजार २७७ सङ्घीय सरकारी निकायको रू.२४ खर्ब ६१ अर्ब ११ करोड लेखापरीक्षणबाट रू. ४६ अर्ब ५३ करोड अर्थात् १.८९ प्रतिशत बेरुजु देखिएको छ । प्रदेशतर्फ १ हजार २७० कार्यालयको रू. ३ खर्ब २३ अर्ब ३४ करोडको लेखापरीक्षणबाट रू.६ अर्ब ५७ करोड अर्थात् २.०३ प्रतिशत र स्थानीय तहतर्फ यस वर्षको ७४६ र बक्यौता २ समेत ७४८ को रू.११ खर्ब ३९ अर्ब १९ करोडको लेखापरीक्षणबाट रू. ३१ अर्ब २ करोड अर्थात् २.७२ प्रतिशत बेरुजु देखिएको छ। समिति र अन्य संस्थातर्फ (सङ्गठित संस्था ९३ समेत) ३१० निकायको रू.३९ खर्ब ५७ अर्ब ९६ करोडको लेखापरीक्षण भएकोमा रू. ११ अर्ब ४८ करोड बेरुजु कायम भएको छ । सोको अतिरिक्त ४२ सङ्गठित संस्थाको लेखापरीक्षणको लागि परामर्श उपलब्ध गराएबमोजिम रू. १४ खर्ब ८८ अर्ब ५६ करोडको लेखापरीक्षण भएको छ ।

गत वर्षसम्मको बाँकी बेरुजु रू. ५ खर्ब ८७ अर्ब ३४ करोड रहेकोमा समायोजन तथा फस्यौंट गरिएको अङ्क घटाई यो वर्ष थप भएको समेत गरी रू. ६ खर्ब ६९ अर्ब ८६ करोड बेरुजु बाँकी रहेको छ। लेखापरीक्षण तथा सम्परीक्षणबाट यो वर्ष रू. २२ अर्ब १७ करोड असुल भएको छ। सङ्घीय कार्यालयहरूको सम्परीक्षणबाट असुल भएको रकमको अङ्क प्राप्त भएको छैन। अद्यावधिक कारबाही गरी टुङ्गो लगाउनुपर्ने रकम गत वर्षसम्म रू. ३ खर्ब ७२ अर्ब ४५ करोड रहेकोमा यो वर्ष रू. १ खर्ब ४० अर्ब ९५ करोड थप भई रू. ५ खर्ब १३ अर्ब ४० करोड कायम भएको छ। अद्यावधिक बेरुजुमा कारबाही गरी टुङ्गो लगाउनुपर्ने रकम थप गर्दा रू.११ खर्ब ८३ अर्ब २६ करोड पुगेको छ। गतवर्ष यस्तो रकम रू. ९ खर्ब ५९ अर्ब ७९ करोड रहेको थियो। गत वर्षको तुलनामा कारबाही गरी टुङ्गो लगाउनुपर्ने कुल रकम २३.२८ प्रतिशतले बढेको छ।

सङ्घीय सरकारी निकायतर्फ विगत ३ वर्षको लेखापरीक्षण र बेरुजु रकमको तुलना गर्दा आर्थिक वर्ष २०७७।७८, २०७८।७९ र २०७९।८० मा लेखापरीक्षण अङ्कको तुलनामा क्रमशः १.७६ र २.३९ प्रतिशत बेरुजु रहेकोमा यो वर्ष १.८९ प्रतिशत कायम भएको छ। प्रदेश सरकारतर्फ यो वर्ष लेखापरीक्षण अङ्कको तुलनामा २.०३ प्रतिशत बेरुजु देखिएको छ, जुन गत वर्ष २.३० प्रतिशत रहेको थियो। प्रदेशतर्फ गत वर्ष रू. १ अर्ब ९ करोड ९३ लाख सम्परीक्षण भएकोमा यो वर्ष रू. २ अर्ब ४७ करोड ५७ लाख सम्परीक्षण भएको छ। त्यस्तैगरी स्थानीय तहतर्फ यो वर्ष लेखापरीक्षण अङ्कको तुलनामा २.७२ प्रतिशत बेरुजु रहेको छ। गत वर्ष यस्तो बेरुजु लेखापरीक्षण अङ्कको तुलनामा ३.८८ प्रतिशत रहेको थियो। स्थानीय तहतर्फ गत वर्ष रू. ६ अर्ब ५९ करोड ७९ लाख सम्परीक्षण भएकोमा यो वर्ष रू. १० अर्ब १६ करोड २२ लाख सम्परीक्षण भएको छ। यसप्रकार अङ्क गणना गरिने बाहेक कतिपय नीतिगत, कानुनी, संस्थागत र सैद्धान्तिक विषयमा महालेखापरीक्षकले प्रतिवेदनमा सुझाव प्रस्तुत गरेको छ।

यसरी प्रत्येक वर्ष लेखापरीक्षण अंक बढेसगै लेखापरीक्षण बेरुजु समेत बढ्दो क्रममा रहेको र सरकारी निकायहरूको बेरुजु फछ्र्योटकालागि भए गरेका प्रयासहरूको उपलब्धि समेत अपेक्षाकृत रहेन। बढ्दो बेरुजुको असर र प्रभाव नेपाल सरकारले सञ्चालन गर्ने आवधिक विकास योजना तथा आयोजना लगायतमा पर्ने गरेको छ। मुलुकको योजना तर्जुमा, कार्यान्वयनमा सहजीकरण तथा अनुगमनमा संलग्न हुने निकाय राष्ट्रिय योजना आयोगबाट मुलुकको लेखापरीक्षण व्यवस्था, बेरुजु तथा बेरुजु फछ्र्योट र सम्परीक्षणका सम्बन्धमा विस्तृत अध्ययन गरी आवश्यक सुधारका लागि पहल गर्न जरुरी भएको छ।

२.२ अध्ययनको उद्देश्य :

काठमाडौं जिल्लामा अवस्थित स्थानीय तहको सार्वजनिक आर्थिक प्रशासनमा लेखापरीक्षण व्यवस्था, लेखापरीक्षणमा अवलम्बन गरिएका विधिहरू, लेखापरीक्षण अंक तथा निकायहरू, लेखापरीक्षण प्रतिवेदन तथा बेरुजु, प्रतिवेदन कार्यान्वयन तथा बेरुजु फछ्र्योटको अवस्था र उपलब्धि विश्लेषण गरी यस क्षेत्रमा चाल्नुपर्ने भावी रणनीति र क्रियाकलापहरू पहिचान गरी सुझाव दिने उद्देश्यले प्रस्तुत अध्ययन गरिएको छ।

२.३ अध्ययनको क्षेत्र:

अध्ययनमा देहायका क्षेत्रहरू समेटिएका छन्:

बेरुजुको पहिचान र न्यूनीकरण: स्थानीय तहमा भएका बेरुजुको पहिचान गरी त्यसको कारण पत्ता लगाउनु र आगामी दिनमा बेरुजु हुन नदिने उपायहरू खोज्नु।

आर्थिक पारदर्शिता र जवाफदेहिता प्रवर्द्धन: स्थानीय तहमा सार्वजनिक खर्चको पारदर्शिता बढाउनु र आर्थिक अनियमिततालाई निरुत्साहित गर्नु।

सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण: स्थानीय तहको सार्वजनिक सम्पत्तिको दुरुपयोग हुनबाट जोगाउनु र त्यसको सही व्यवस्थापन गर्न सहयोग गर्नु।

सुशासन कायम राख्नु: स्थानीय तहमा सुशासनको प्रवर्द्धन गर्नु र भ्रष्टाचारलाई कम गर्नु ।

सेवा प्रवाहमा सुधार: बेरुजुको कारणले सेवा प्रवाहमा पर्ने असरलाई कम गर्नु र नागरिकलाई प्रभावकारी सेवा प्रदान गर्नु।

विकास निर्माणमा प्रभावकारिता: बेरुजुको कारणले विकास निर्माणका काममा ढिलासुस्ती हुनबाट जोगाउनु र निर्धारित समयमा सम्पन्न गराउनु ।

स्थानीय तहको क्षमता विकास: स्थानीय तहका कर्मचारीहरूको क्षमता विकास गरी बेरुजु सम्परीक्षण र फछ्र्योटको कार्यलाई प्रभावकारी बनाउनु ।

सरोकारवालाहरूको जानकारी: बेरुजुको अवस्थाको बारेमा सरोकारवालाहरूलाई जानकारी गराउनु र उनीहरूको सुझावलाई समेट्नु ।

२.४ अध्ययनको विधि:

अध्ययनको लागि देहायका विधिहरू अवलम्बन गरिएको छ :

- उपलब्ध भएसम्मका विषयवस्तुसँग सम्बन्धित कानून, कागजात, तथ्यांक, सूचना प्रणाली तथा प्रतिवेदनहरूको संकलन, अध्ययन एवं पुनरावलोकन गर्न प्रयास गरिएको छ ।
- लेखा तथा लेखापरीक्षणसँग प्रत्यक्ष सम्बन्धित सरोकारवालाहरू, विज्ञ समूह तथा सम्बन्धित निकायका पदाधिकारीहरूसँग भेटघाट तथा छलफल गरिएको छ यसको विवरण अनुसूचीमा राखिएको छ,
- तयार पारिएको प्रतिवेदनमा आयोगमा विभिन्न पदाधिकारीहरूबाट प्राप्त सुझावहरूलाई समावेश गरी प्रतिवेदनलाई अन्तिम रूप दिइएको छ ।

२.५ अध्ययनको सीमा:

स्थलगत छलफल तथा समस्याका बारेमा सुझावको लागि सबै स्थानीय तहसम्म पुग्न सकिएन । नगर अधिवेशन तथा छलफलको समय भएकोले स्थानीय तहका कर्मचारी, जनप्रतिनिधि, र अन्य सरोकारवालाहरूबाट अध्ययनमा पर्याप्त सहयोग पाउन कठिनाइ भयो । बेरुजुको लगत तथा फछ्र्योटको अभिलेख सबै स्थानीय तहमा अद्यावधिक नभएकाले पर्याप्त सूचना प्राप्तिमा सहजता रहेन ।

परिच्छेद ३:
लेखापरीक्षण व्यवस्था

३.१ लेखापरीक्षणको अर्थ र उद्देश्य

आर्थिक कारोबारको लेखाको जाँच, विश्लेषण र मूल्यांकन गरी प्रस्तुत भएको वित्तीय विवरणले उक्त निकायहरूको समग्र आर्थिक अवस्थाको यथार्थ चित्रण गर्दछ वा गर्दैन भन्ने राय सहितको प्रतिवेदन दिने कार्य लेखापरीक्षणले गर्दछ । लेखापरीक्षणले वित्तीय व्यवहारमा पारदर्शीता, जवाफदेही र विधिको पालनालाई बढावा दिँदै आर्थिक अनुशासन कायम गर्न सहयोगी भूमिका निर्वाह गर्दछ ।

राज्यको आम्दानी खर्चका सम्बन्धमा हिसाब तथा कागजात जाँच गरी देखिएको स्थिति का बारेमा जाँचकी (लेखापरीक्षक) ले राजा तथा राज्यप्रमुखलाई पढेर सुनाउने र सुन्ने परिपाटीलाई ल्याटिन भाषाको शव्द Audire बाट Audit बनेको देखिन्छ । यसरी लेखापरीक्षणको अर्थ हुन्छ आर्थिक कारोबारका सम्बन्धमा राखिएका लेखा कागजात तथा अन्य प्रमाणको जाँच परीक्षण गरी देखिएका व्यहोराहरू सुनाउने र सुन्ने प्रक्रिया । यही प्रक्रिया अन्तर्गत नै लेखापरीक्षण प्रतिवेदन कम्पनी को

साधारणसभामा वा व्यवसायको मालिक वा व्यवस्थापिकामा समक्ष प्रस्तुत हुने प्रणाली बनाइएको हो । समग्रमा कुनै पनि निकायको आर्थिक कारोबारको हिसाब किताबहरू ठीक छन् वा छैनन्, गरेका कारोबारहरू नियमबमोजिम अधिकार प्राप्त अधिकारीले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्र रही गरेको छ छैन, तोकिएको सिद्धान्त र ढाँचा अनुरूप लेखा तयार गरिएको छ छैन, लेखाबाट तयार गरिएका वित्तीय प्रतिवेदनहरू वास्तविक र यथार्थ छन वा छैनन भनि आलोचनात्मक ढँगले स्वतन्त्ररूपमा जाँच परीक्षण गरी प्रतिवेदन गर्ने प्रक्रियालाई लेखापरीक्षण भनिन्छ । लेखापरीक्षणको आवश्यकतालाई देहायअनुसार प्रस्टचाउन सकिन्छः

- आर्थिक व्यवहारमा जवाफदेही, विश्वसनीयता र अनुशासनको प्रवर्द्धन गर्न ।
- कुशल वित्तीय व्यवस्थापनको विकास गर्न ।
- कानुनको परिपालनाप्रति सजग तुल्याउन ।
- स्रोत साधनको परिचालनमा मितव्ययिता ल्याउन ।
- सार्वजनिक स्रोत साधनको दक्षतापूर्ण उपयोगमा सघाउन ।
- सरकारी निकायको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न ।
- सार्वजनिक क्षेत्रको व्यवस्थापकीय नतिजा सम्बन्धी सूचना दिन ।
- आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता मूल्यांकन गर्न ।
- व्यवस्थापनलाई निरोधात्मक तथा उपचारात्मक उपाय अपनाउन प्रेरित गर्न ।
- आर्थिक कारोबारका कमी कमजोरीको पहिचान र सोको निवारणका लागि सुझाव दिन ।
- वित्तीय अवस्थाको यथार्थ चित्रण गरी प्रतिवेदन गर्न ।

३.२ नेपालमा लेखापरीक्षणको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि

वि.सं. २००७ अगाडि आर्थिक अनुशासन र इमानदारिताका लागि भगवान्को नाममा सपथग्रहण गर्ने प्रचलन रहेको देखिन्छ । जिम्मेवारी दिनु वा पाउनु अगाडि नै स्वच्छता र निष्पक्षताका लागि तामा तुलसी समातेर कसम खाने जस्ता प्रचलन र विश्वास रहेको थियो । वि.सं. १८२६ मा हालको महालेखानियन्त्रक र महालेखापरीक्षकबाट सम्पन्न हुने सरकारी लेखा र लेखापरीक्षण जस्तै सरकारी कारोबारको हिसाब राख्ने फरफारकको कार्यसम्पादनका लागि कुमारीचोक कार्यालय स्थापना भई कार्य गरेको देखिन्छ । यस कार्यालयको काम, कर्तव्य हेर्दा आर्थिक कारोबारको अभिलेख र बही राख्नेबाट शुरु भई हर हिसाबको जाँच परीक्षण गर्नेसम्म र सरकारी बांकी असुल उपर गराउने अड्डाको रूपमा रहेका देखिन्छ । वि.सं. १९३० मा लेखाको काम लेखापरीक्षणबाट अलग गरी तेजारथ र कुमारीचोक बनाइयो । यी कार्यालयहरू तत्कालीन शासकहरूको आदेश तथा अख्तियारबाट सञ्चालन हुने गरेको देखिन्छ । वि. सं. २००४ मा संविधानमा सरकारको आर्थिक कारोबारको लेखापरीक्षणका लागि प्रधान जाँचकीको व्यवस्था गरियो तर व्यवहारमा लागु हुन सकेन ।

वि.सं. २००७ को प्रजातन्त्र पश्चात् मुलुकमा २००८ मा सरकारी बजेटको व्यवस्था तथा लेखापालनका लागि एकाउन्टेन्ट जनरलको व्यवस्था गरिए पनि लेखापरीक्षणको लागि वि.सं. २०१५ को संविधानमा महालेखापरीक्षकको व्यवस्था भई २०१६ असार १५ गते महालेखापरीक्षकको नियुक्ति भएसँगै कार्यालय स्थापना भएको र त्यसपछिका संविधानले समेत महालेखापरीक्षकको व्यवस्थालाई निरन्तरता दिएको देखिन्छ । संविधानको व्यवस्थालाई कार्यान्वयनका लागि लेखापरीक्षण ऐन, २०१८ जारी भएको थियो । नेपालको संविधान २०१९ मा संशोधन गरी २०३७ देखि कार्यमुलक लेखापरीक्षणको व्यवस्था गरिएको र नेपाल अधिराज्यको संविधान २०४७ तथा नेपालको अन्तरीम सविधान २०६३ ले पनि साविककै व्यवस्थामा अगाडि बढाएको र सरकारी लेखापरीक्षणलाई समयानुकुल बनाउन लेखापरीक्षण ऐन,

२०४८ कार्यान्वयनमा ल्याएको देखिन्छ । नेपालको संविधान २०७२ तथा लेखापरीक्षण ऐन २०७५ ले संघीय सरचना अनुसार तिनै तहका सरकारी कार्यालयहरूको अन्तिम लेखापरीक्षण महालेखापरीक्षकले गर्ने व्यवस्था गरेको छ । यसले लेखापरीक्षणको विधि, प्रक्रिया र महालेखापरीक्षकको क्षेॅत्राधिकारलाई थप स्पष्ट र व्यवस्थित बनाएको छ ।

निजी तथा व्यवसायीक क्षेत्रको लेखापरीक्षण साविकमा लेखापरीक्षक सम्बन्धी ऐन, २०३१ अनुसार महालेखापरीक्षकको कार्यालयमा दर्ता भई प्रमाणपत्र प्राप्त लेखापरीक्षकहरूबाट सम्पादन हुने गरेकोमा हाल नेपाल चार्टर्ड एकाउन्टेन्ट सस्था ऐन २०५३ अनुसार उक्त संस्थामा सदस्य रहेका दर्तावाला लेखापरीक्षकहरूबाट हुने व्यवस्था रहेको छ ।

सरकारी आर्थिक कारोबारको लेखापालनका लागि वि.सं. २००८ एकाउन्टेन्ट जनरलको स्थापना भए तापनि विनियोजनतर्फ ०१८ सालमा आन्तरिक लेखापरीक्षणको कार्य तत्कालीन एकाउण्टेण्ट जनरल महालेखापाल कार्यालयबाट अगाडि बढाइएको र २०३२ मा महालेखा नियन्त्रकको कार्यालयमा परिणत गरेको पाइन्छ । यस प्रकार सरकारी आर्थिक कारोबारको आन्तरिक लेखापरीक्षण महालेखा नियन्त्रक मातहतबाट हुने व्यवस्था गरियो । त्यसैगरी विभिन्न सरकारी स्वामित्वका संगठित संस्थान, विश्वविद्यालय, बोर्ड, परिषद्, समितिहरूको आन्तरिक लेखापरीक्षणका लागि आफ्नो मातहत आन्तरिक लेखापरीक्षण शाखा र महाशाखा रहने व्यवस्था गरको देखिन्छ ।

वि.सं. २०१८ सालमा लेखापरीक्षण ऐन लागू भए पश्चात् नेपाल सरकारलाई भरपर्दो आन्तरिक लेखापरीक्षण व्यवस्था मिलाउनुपर्ने आवश्यकता देखियो । सरकारी रकम असूल फछ्र्योट ऐन, २०२५ तथा नियमहरू, २०२७ लागू गरियो । यी नियमहरू लागू भए पश्चात् महालेखा परीक्षकको कार्य क्षेत्रभित्र सरकारी कार्यालयहरूको आन्तरिक लेखापरीक्षणको उपस्थिति र प्रभावकारिता मूल्यांकन गर्ने क्षेत्राधिकार समावेश भएकोले लेखापालन तथा आन्तरिक लेखापरीक्षण अझ भरपर्दो र व्यवस्थित बनाउने उद्देश्यले वि.सं. २०३२ सालमा महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको स्थापना पश्चात् वि.सं. २०३४ सालमा लेखा समूहको गठन गरियो । लेखा समूहको गठनसँगै आन्तरिक लेखापरीक्षण बढी व्यवस्थित र संस्थागत हुँदै आयो । आ व २०३८/०३९ मा आएर सरकारी आय व्यय सञ्चालन (कार्यविधि) नियमावली, २०३८ लागू गरिए पछि नेपालका ७५ वटै जिल्लामा कोष तथा लेखा नियन्त्रकको कार्यालय स्थापना गरियो । कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट नेपाल सरकारको राजस्व, विनियोजन, धरौटीको लेखाको आन्तरिक लेखापरीक्षण हुने व्यवस्था गरियो । उक्त व्यवस्थाले हालसम्म निरन्तरता पाइआएको छ ।

३.३ नेपालमा लेखापरीक्षण व्यवस्था र अभ्यास

नेपालको लेखापरीक्षण अभ्यासलाई आन्तरिक तथा अन्तिम लेखापरीक्षण गरी छुटचाएर देखाएअनुसार देखाइएको छः

३.३.१ आन्तरिक लेखापरीक्षणः

संसद्ले विनियोजन विधेयक स्वीकृत गरेअनुसार खर्च गर्ने, तोकिएको दरमा राजस्व उठाउने, वैदेशिक तथा आन्तरिक ऋणको व्यवस्थापन, सरकारले विभिन्न सार्वजनिक संस्थामा गर्ने ऋण तथा लगानी, धरौटी तथा विभिन्न कोषको सञ्चालन गर्ने कार्य सरकारी आर्थिक कारोबारमा पर्दछ । यसरी हुने कारोबारको लेखा जाँच गरी प्रतिवेदन गर्ने कार्यलाई सरकारी लेखापरीक्षणको रूपमा लिन सकिन्छ ।

सरकारको आर्थिक कारोबारको आन्तरिक लेखापरीक्षणको लागि महालेखानियन्त्रक कार्यालय र मातहतका संयन्त्रहरू प्रमुखरूपमा जिम्मेवार रहेका छन । आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन २०७६ तथा नियमावली २०७७ अनुसार संघीय सरकारी कार्यालयहरूको आन्तरिक लेखापरीक्षण महालेखानियन्त्रक कार्यालय मातहतका जिल्ला कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयहरूले सम्पन्न गरी प्रतिवेदन गर्ने व्यवस्था छ । त्यसैगरी प्रदेश सरकार र मातहतका सरकारी कार्यालयहरूको आन्तरिक लेखा परीक्षण प्रदेश कोष नियन्त्रक कार्यालयबाट हुने व्यवस्था रहेको छ ।

स्थानीय सरकारको आर्थिक कारोबारको आन्तरिक लेखापरीक्षण व्यवस्थामा विविधता रहेको छ । कतिपय स्थानीय तहहरू खासगरी केही नगरपालिकाहरूमा आफ्नै आन्तरिक लेखापरीक्षण शाखा र जनशक्ति रहेको देखिन्छ भने केही स्थानीय तहमा दर्तावाला लेखापरीक्षकहरूलाई नियुक्ति गरी आन्तरिक लेखापरीक्षणको काममा लगाएको देखिन्छ । त्यस्तै केही स्थानीय तहहरूले जिल्ला कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयलाई आन्तरिक लेखापरीक्षणको लागि अनुरोध गरेको आधारमा उक्त कार्यालयबाट हुने गरेको छ ।

निजी तथा व्यवसायीक प्रतिष्ठानहरूको आन्तरिक लेखापरीक्षणको लागि पेशागत लेखापरीक्षकहरूलाई प्रमाण पत्र दिई यिनीहरूको नियमन लेखापरीक्षक सम्बन्धी ऐन, २०३१ अनुसार महालेखापरीक्षकले गर्ने व्यवस्था गरिएको थियो

। २०५३ मा नेपाल चार्टर्ड एकाउण्टेण्ट्स ऐन पारित भई नेपाल चार्टर्ड एकाउण्टेण्ट्स संस्थाको स्थापना भई निजी क्षेत्रको लेखा तथा लेखापरीक्षण सम्बन्धी कार्यको नियमन, व्यवस्थापन उक्त संस्था मार्फत पेशागत प्रमाणपत्र प्राप्त चार्टर्ड एकाउण्टेण्ट्स तथा दर्तावाला लेखापरीक्षकबाट हुने व्यवस्था गरिएको छ ।

३.३.२ अन्तिम लेखापरीक्षणः

सरकारी आर्थिक कारोबारको अन्तिम लेखापरीक्षण लाई नेपालको संविधान, लेखापरीक्षण ऐन २०७५ तथा आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन २०७७ र नियमावली २०७७ ले व्यवस्थित गरेको छ । संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहका सबै सरकारी कार्यालयहरू, नेपाल सरकारको अधिकांस तथा पूर्ण स्वामितका संगठित संस्थाहरू को अन्तिम लेखापरीक्षण महलेखापरीक्षकबाट हुने व्यवस्था छ । त्यसैगरी विभिन्न कानूनहरूले विभिन्न संस्था तथा निकायहरूको लेखापरीक्षण महालेखापरीक्षकबाट हुने गरी तोकेको आधारमा त्यस्ता निकायहरूको अन्तिम लेखापरीक्षणको जिम्मेवारी महलेखापरीक्षकमा रहेको छ ।

त्यसैगरी कम्पनी ऐन, २०६३ को व्यवस्थाअनुसार निजी तथा पव्लिक कम्पनी, शिक्षा ऐनको व्यवस्थाअनुसार निजी तथा सामुदायिक विद्यालय, व्यवसायीक संस्था, सहकारी, गैर सरकारी संस्थाहरू आदिको अन्तिम लेखापरीक्षण नेपाल चार्टर्ड एकाउण्टेण्ट संस्थाका सदस्यता प्राप्त लेखापरीक्षकबाट हुने व्यवस्था रहेको छ ।

३.४ महालेखापरीक्षकको कार्यालय

सार्वजनिक वित्तीय व्यवहारमा जवाफदेही, पारदर्शिता र विधिको पालनालाई प्रवर्द्धन गरी सुशासनमा सघाउ पुऱ्याउने उद्देश्यसहित नेपालको संविधान, २०१५ अनुसार २०१६ आषाढ १५ मा नेपालमा महालेखापरीक्षकको व्यवस्था भई कार्यालय स्थापना भएको हो । तत्पश्चात्का सबै संविधानमा महालेखापरीक्षकसम्बन्धी व्यवस्थाले निरन्तरता पाई एक सबल संवैधानिक निकायको रूपमा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले कार्य गर्दै आएको छ । महालेखापरीक्षकको कार्यालय केन्द्रमा तथा प्रदेशमा समेत रहने गरी संगठन संरचना तय भएको छ । यसका लागि राजत्रापङ्कित विशिष्ट श्रेणीका उप-महालेखापरीक्षक ४ रहने गरी ४ विभाग, राजपत्राङ्कित प्रथम श्रेणीका नायब महालेखापरीक्षकको नेतृत्वमा रहने १८ महानिर्देशनालय रहेका छन् । संघीय निकायको रूपमा रा प प्रथम श्रेणीका नायव महालेखापरीक्षक प्रमुख रहने गरी सातै प्रदेशमा कार्यालयका महानिर्देशनालयहरू रहने छन् । यसैगरी राजपत्राङ्कित द्वितीय श्रेणी निर्देशक ११०, राजपत्राङ्कित तृतीय श्रेणी लेखापरीक्षण अधिकारी २५५ रहने तथा अन्य श्रेणी तथा श्रेणीविहिन २५६ सहित ६४३ स्वीकृत विभिन्न पदका दरबन्दी रहेका छन् ।

सरकारी वित्तीय व्यवहारमा नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्य समेतका आधारमा लेखापरीक्षण गरी प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्ने गरेको छ। यसले प्रमुख रूपमा वित्तीय लेखापरीक्षण र कार्यमूलक लेखापरीक्षण गरी आफ्नो प्रतिवेदन दिने गरेको छ । हालका दिनहरूमा केही विषय छनौट गरी सूचना प्रविधि लेखापरीक्षण, वातावरणीय लेखापरीक्षणको थालनी समेत गरेको छ ।

सबै तहका सरकारी कार्यालयहरू, सरकारको स्वामित्वका संगठित संस्था र कानुनले तोकिएका निकायको वित्तीय र कार्यमूलक लेखापरीक्षण गरी आफ्नो प्रतिवेदन राष्ट्रपति समक्ष पेश गर्ने । लेखापरीक्षण गरिने निकायहरूको लेखा ढाँचा स्वीकृत गर्ने । आर्थिक अनुशासन का लागि निकायहरू लाई निर्देशन गर्ने । लेखासँग सम्बन्धित कागजातमा जुनसुकै बखत पहुँच हुने । निकायहरूले गरेको आर्थिक कारोबारको लेखापरीक्षण गरी देखिएका गल्ती कमजोरीहरू सुधार गर्न प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्ने कर्तव्य र अधिकार संविधान तथा लेखापरीक्षण ऐनले निश्चित गरेको छ ।

३.५ सरकारी लेखापरीक्षणका आधारहरू

नेपालमा सरकारी आर्थिक कारोबारको अन्तिम लेखापरीक्षण गर्ने मुख्य आधारहरू देहायअनुसार रहेका छन् :

- नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड (Nepal Government Auditing Standards),
- अन्तर्राष्ट्रिय असल अभ्यास (International Good Practices),
- नेपालको संविधान, २०७२
- लेखापरीक्षण ऐन २०७५,
- आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ तथा नियमावली २०७७,
- लेखापरीक्षण निर्देशिका तथा मार्गदर्शनहरू,
- लेखापरीक्षकको आचार संहिता,
- विभिन्न सन्धि, सम्झौता का दस्तावेजहरू
- अन्य प्रचलित कानुनहरू,

३.६ लेखापरीक्षण मानदण्डः

महालेखापरीक्षकको कार्यालयबाट सम्पादन हुने लेखापरीक्षणलाई मर्यादित र विश्वसनीय बनाउन तथा लेखापरीक्षण प्रक्रियामा एकरूपता ल्याउनका लागि नेपाल सरकारी सरकारी लेखापरीक्षण मान २०७७ श्रावण १६ मा स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । सर्वोच्च लेखापरीक्षण संस्थाहरूको अन्तर्राष्ट्रिय संगठन इण्टोशाईको सदस्य भएको नाताले उक्त संस्थाले प्रयोगमा ल्याएका लेखापरीक्षणमानहरूलाई अवलम्वन (Adopt) गरी नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान (Nepal Government Auditing Standard NGAS) कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । यस अन्तर्गत सर्वोच्च लेखापरीक्षण संस्थाको सिद्धान्तहरूसँग सम्बन्धित लिमा घोषणापत्र, स्वतन्त्रता सँग सम्बन्धित मेक्सिको घोषणापत्र, सर्वोच्च लेखापरीक्षण संस्थाको मूल्य र उपलब्धि (Value and Benifit) को सिद्धान्तहरू, पारदर्शिता र जवाफदेहीताको सिद्धान्त, सार्वजनिक क्षेत्र लेखापरीक्षणको आधारभूत सिद्धान्तहरू, लेखापरीक्षकको आचारसंहिता, गुणस्तर नियन्त्रण, वित्तीय लेखापरीक्षणका सिद्धान्त तथा मानदण्ड, कार्यमूलक लेखापरीक्षणका सिद्धान्त तथा मानदण्ड र पालनाको लेखापरीक्षणका सिद्धान्त तथा मानदण्ड समावेश गरिएका छन् ।

३.७ सरकारी लेखापरीक्षणको प्रकार

नेपालको संविधान तथा लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ बमोजिम महालेखापरीक्षकको कार्यालयबाट देहायका लेखापरीक्षण गर्ने गरी तोकिएको छः

३.७.१ वित्तीय लेखापरीक्षण (Fianacial Audit)

संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका सरकारी कार्यालयहरूले तयार गरेको वित्तीय विवरणहरू कानुनले तोकेको ढाँचामा तयार भएका छन् र वित्तीय प्रतिवेदनहरूले निकायको कारोबारको यथार्थ अवस्था चित्रण गर्दछ भन्ने सुनिश्चितताका लगि वित्तीय लेखापरीक्षण गरिन्छ ।

३.७.२ पालनाको लेखापरीक्षण (Compliance Audit)

तीनै तहका सरकारको आम्दानी र खर्चहरू प्रचलित कानुनको पालना गरी भएका छन्, पालनाका यथेष्ट प्रमाणहरू रहेका छन्, खर्च गर्दा दुरूपयोग हुन नपाउने गरी पर्याप्त कानुनी व्यवस्था गरी सो को पालना गरिएको र आन्तरिक नियन्त्रण र आन्तरिक लेखापरीक्षण व्यवस्था प्रभावकारी रहेको छ भन्ने कुरा आश्वस्त हुन पालनाको लेखापरीक्षण गरिन्छ ।

३.७.३ कार्यमूलक लेखापरीक्षण (Performance Audit)

यस अन्तर्गत खास गरी कुनै पनि आयोजना, कार्यक्रम, क्रियाकलाप तथा विषयको सम्बन्धमा मितव्ययिता, कार्यदक्षता र प्रभावकारिता जस्ता पक्षको मूल्याङ्कन गरिन्छ । खर्च गर्दा मितव्ययी तवरले गरेको, कार्यक्रम एवं लक्ष्यअनुसार प्रगति हासिल भएको, सरकारी स्रोत साधनको उचित संरक्षण र उपयोग भएको, कार्यालयको संगठन र व्यवस्थापन तथा कार्यविभाजन यथेष्ट रहेको एवं दोहोरो नपर्ने गरी व्यवस्था मिलाएको, निर्दिष्ट उद्देश्य नीतिअनुसार कार्यक्रम तर्जुमा एवं कार्यान्वयन गरी उपलब्धि हासिल गरेको, कामको गुणस्तर र परिमाण मापदण्डअनुरूप भएको भन्ने सुनिश्चित गरिन्छ। लेखापरीक्षण मानदण्डको आधारमा निश्चित विषय, कार्यक्रम छनौट गरी कार्यमूलक लेखापरीक्षण गरिन्छ ।

३.७.४ अन्य विशेष लेखापरीक्षण (Other Special Purpose Audit)

कुनै खास विषयमा खास अवधिको विशेष उद्देश्य राखेर यस्तो लेखापरीक्षण गर्ने व्यवस्था छ । लेखापरीक्षण ऐनले व्यवस्था गरेको लेखापरीक्षणको प्रकार हो । यस अन्तर्गत सूचना प्रविधिको लेखापरीक्षण, वातावरणीय लेखापरीक्षण, विधि विज्ञान (Forensic Audit) लेखापरीक्षण, लैङ्गिक लेखापरीक्षण, विपदको लेखापरीक्षण जस्ता विषय र क्षेत्रहरू समेटिएका छन् । यसमध्ये कतिपय विषयहरूको थालनी भइसकेको छ जस्तै सूचना प्रविधि, वातावरणीय, विपद्

पूर्वतयारी, कोभिड १९ को व्यवस्थापन र खर्च र केही विषयहरू अगाडि बढाउनको लागि आवश्यक निर्देशिका, कार्यविधि र संरचना तयार गर्ने काम भइरहेको देखिन्छ ।

३.८ सरकारी लेखापरीक्षण प्रक्रियागत व्यवस्था

अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा जारी गरिएका लेखापरीक्षण मानदण्डका आधारमा तयार गरिएका सरकारी लेखापरीक्षणमानको प्रयोग गरी महालेखापरीक्षकको कार्यालयबाट लेखापरीक्षण हुने गर्दछ। वित्तीय लेखापरीक्षणमा मुख्य रूपमा जोखिममा आधारित विधि अवलम्बन गर्ने गरेको छ सबै सरकारी कार्यालय तथा निकायहरूको वित्तीय सूचना सङ्कलन गरी जोखिम मूल्याङ्कन गरी उच्च जोखिम, मध्यम जोखिम र न्यून जोखिमका निकायमा वर्गीकरण गरिन्छ । उच्च जोखिमका निकायहरूको विस्तृत कार्यविधि अवलम्बन गरी लेखापरीक्षण गरिन्छ भने मध्यम जोखिमका निकायमा छनौटका आधारमा कारोबारको परीक्षण गरी लेखापरीक्षण गर्ने र न्यून जोखिमको निकायका लागि संक्षिप्त कार्यविधि अवलम्बन गरी वित्तीय विवरण, आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदन र अन्य केही कागजात सङ्कलन गरी सोही आधारमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्ने विधि अवलम्बन हुने गरेको छ। लेखापरीक्षण सम्पादन गर्दा देहायका प्रक्रिया पूरा गरिन्छः

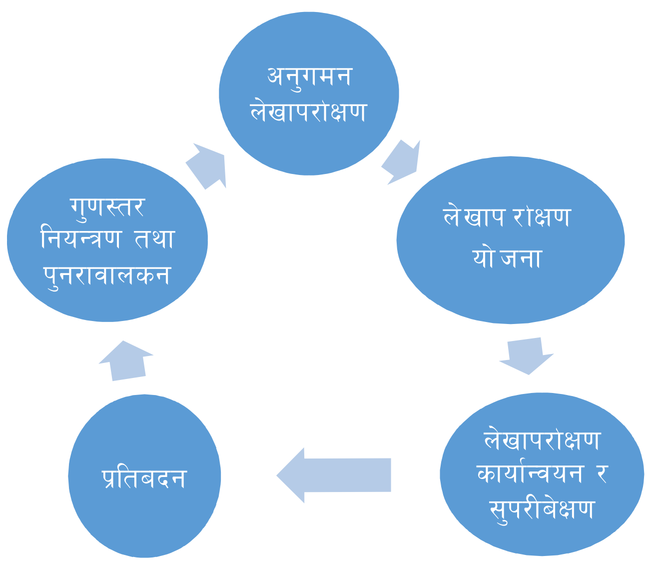

३.८.१ लेखापरीक्षण योजना चरणः

लेखापरीक्षणको सुरुवातमा लेखापरीक्षण योजनाका काम हरू गर्नुपर्दछ। विगतका सूचनाहरू, वित्तीय कारोबारसम्बन्धी तथ्याङ्कहरू, आवश्यक कानुनी व्यवस्था र संरचना आदिसहित जोखिम रजिष्टर आदिको आधारमा लेखापरीक्षण गरिने निकायहरूको बारेमा जानकारी हासिल गरिन्छ । यी जानकारीहरूको आधारमा सबै निकायहरूको जोखिम मूल्याङ्कनलगायत वर्गीकरणसहित लेखापरीक्षण विधि, समय, जनशक्ति, प्रतिवेदन गर्ने गरिका, लेखापरीक्षण गरिने निकायहरूबाट प्राप्त गर्नुपर्ने थप सूचना तथा वित्तीय विवरणलगायतका कागजातहरू समावेश गरी वार्षिक लेखापरीक्षण योजना तयार गरिन्छ । वार्षिक लेखापरीक्षण योजना महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत गरी देशभरमा

निकायहरूको लेखापरीक्षण गर्ने समय तालिका तथा ती निकायहरूबाट पेस गर्नुपर्ने विवरणहरूको जानकारी सहितको वार्षिक लेखापरीक्षण कार्यतालिका सबै लेखाउत्तरदायी अधिकृतहरूलाई पठाउने व्यवस्था छ ।

स्वीकृत वार्षिक लेखापरीक्षण योजना तथा कार्यक्रम र वार्षिक कार्यतालिकाको आधारमा मन्त्रालयगत तथा केन्द्रीय निकायगत लेखापरीक्षण योजना तयार गरी उप-महालेखापरीक्षक/विभागीय प्रमुखबाट
स्वीकृत हुन्छ। लेखापरीक्षण सम्पादन विधि, उच्च, मध्यम र न्यून जोखिम रहेका कार्यालय तथा इकाईहरूको विवरण, लेखापरीक्षणमा संलग्न हुने जनशक्ति आदि बारेमा स्पष्ट गर्दछ । वार्षिक लेखापरीक्षण योजनामा मन्त्रालय तथा निकायमा लेखापरीक्षण गर्दा प्राथमिकताका साथ लेखापरीक्षकले ध्यान केन्द्रित गर्ने विषयहरूको बारेमा इङ्गित गरेको हुन्छ । उक्त विषयहरूको विस्तृत परीक्षण विधि, हेरिने तथा सङ्कलन गरिने कागजात तथा विवरणहरूको बारेमा विस्तृतीकरण गर्दछ ।

मन्त्रालय तथा निकायगत योजना स्वीकृत भएको आधारमा कार्यसञ्चालन स्तरका कार्यालय तथा इकाईगत लेखापरीक्षण योजना तयार गरी नायब महालेखापरीक्षक तहबाट स्वीकृत गरिन्छ। इकाईगत योजनामा लेखापरीक्षण गरिने कार्यालयको संगठन, बजेट, कार्यक्रम, कानुनी व्यवस्था, आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था, विगतका लेखापरीक्षणबाट औँल्याइएका प्रमुख व्यहोराहरूका साथै यस वर्षको लागि पहिचान गरिएका जोखिमका क्षेत्रहरू, जोखिम न्यूनीकरणका लागि लेखापरीक्षणमा अवलम्बन गरिने पद्धति आदि बारेमा विस्तृत रूपमा उल्लेख गरिएको हुन्छ । जोखिम तथा लेखापरीक्षणमा ध्यान केन्द्रित गरिने विषयहरूको सम्बन्धमा परीक्षण विधि, हेरिने कागजात, सङ्कलन गरिने प्रमाण तथा सूचनाका बारेमा लेखापरीक्षकलाई निर्देशित गर्ने कार्यका लागि इकाईगत लेखापरीक्षण योजना तयार गरी स्वीकृत गराउने व्यवस्था रहेको छ। इकाईगत लेखापरीक्षण योजनामा आवश्यक जनशक्ति, लाग्ने समय, लेखापरीक्षण कार्यक्रम, प्रतिवेदन व्यवस्था, सुपरिवेक्षण तथा गुणस्तर नियन्त्रणलगायतका विषयलाई समेटीन्छ।

३.८.२ लेखापरीक्षण योजना कार्यान्वयन चरणः

स्वीकृत लेखापरीक्षण योजना तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयनका लागि आवश्यक जनशक्तिसहित विभिन्न निकाय तथा कार्यालयहरूमा कम्तीमा २ कर्मचारी रहेको लेखापरीक्षण टोलीलाई कार्यादेशसहित लेखापरीक्षणमा खटाइन्छ । लेखापरीक्षकहरूले कार्यालयमा विभिन्न जिम्मेवारीमा रहेका कर्मचारीहरूसहित कार्यालय प्रमुख, लेखा प्रमुखहरूलाई सहभागी गराइ प्रवेश बैठक गर्ने, उक्त बैठकमा लेखापरीक्षण कार्यक्रम, आवश्यक कागजात विवरण लेखापरीक्षणको समय आदि बारेमा व्यवस्थापनलाई जानकारी गराइ कार्य सुरु गरिन्छ। खासगरी यस चरणमा लेखापरीक्षण योजना तथा कार्यक्रमले पहिचान गरेका जोखिम सम्बद्ध कागजात, प्रमाणहरू, विवरणहरू सङ्कलन गर्ने, विश्लेषण गर्ने, लेखापरीक्षण कार्यक्रमअनुसारका कारोबारका सम्बन्धमा विस्तृत विश्लेषणात्मक विधि अवलम्बन गरी परीक्षण गरिन्छ ।

यस क्रममा कागजात विश्लेषण, सोधपुछ, अवलोकन, पुनर्गणना, स्थलगत निरीक्षण, छलफल, अन्तर्वार्ता, तेस्रो पक्षलाई सोधपुछ जस्ता आवश्यक विधिमध्ये कुनै विधि प्रयोग गरी पर्याप्त र उपयुक्त प्रमाण कागजात सङ्कलन गर्ने कार्य सम्पन्न गरिन्छ। गुणस्तर नियन्त्रणका लागि माथिल्लो पदाधिकारीबाट आवश्यक सुपरिवेक्षण गरिन्छ। प्रमाण

सङ्कलन पश्चात् देखिएका व्यहोराहरू लेखापरीक्षकहरूले मस्यौदा प्रतिवेदनको रूपमा तयार गरी उक्त व्यहोरा सत्यापनका लागि व्यवस्थापनलाई उपलब्ध गराइन्छ ।

३.८.३ प्रतिवेदनः

लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोराहरूको मस्यौदा प्रतिवेदन तयारी पश्चात् लेखापरीक्षण बहिर्गमन बैठकको आयोजना गरी व्यवस्थापनसँग सोउपर छलफल हुन्छ । छलफलको क्रममा लेखापरीक्षकले औंल्याएका व्यहोराहरूमा खास प्रमाण, जवाफ, प्रतिक्रिया भए सो आधारमा प्रतिवेदनमा आवश्यक परिमार्जन गरी लेखापरीक्षणको प्रारम्भिक प्रतिवेदन जारी गरिन्छ । आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ बमोजिम लेखापरीक्षणको प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर ३५ दिनभित्र लिखित जवाफ तथा प्रमाण पेस गरी, असुल फछ्र्योट गर्नुपर्ने भए असुल गरी औंल्याइएको बेरुजु फछ्र्योट गर्नुपर्दछ । यसरी जवाफ प्राप्त भएपछि सोही आधारमा अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरिन्छ । हरेक कार्यालय तथा निकायहरूको अन्तिम प्रतिवेदनका प्रमुख उल्लेखनीय व्यहोरा समावेश गरी महालेखापरीक्षकको वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरिन्छ । वार्षिक प्रतिवेदनले खास लेखापरीक्षण गरिएका निकायहरूको विवरण, लेखापरीक्षण बेरुजु स्थिति, लेखापरीक्षण व्यहोराको कार्यान्वयन अवस्था, लेखापरीक्षणबाट सुधारका लागि सुझावका क्षेत्रहरू जस्ता विषयवस्तु समेटेको हुन्छ ।

यसरी तयार भएको महालेखापरीक्षकको वार्षिक प्रतिवेदन नेपालको संविधानको धारा २९४(१) अनुसार राष्ट्रपतिसमक्ष पेस गर्ने व्यवस्था छ । उक्त प्रतिवेदन प्रधानमन्त्रीमार्फत संसद्मा प्रस्तुत हुने र संसद्को सार्वजनिक लेखा समितिमा छलफल भई कारबाही तथा निर्देशनका लागि नेपाल सरकारका निकायलाई पठाउने व्यवस्था छ ।

त्यसैगरी प्रत्येक प्रदेशको काम कारबाहीको अलग अलग प्रतिवेदन तयार गरी नेपालको संविधानको धारा २९४(३) बमोजिम प्रदेश प्रमुखसमक्ष पेस गर्ने र मुख्यमन्त्रीमार्फत प्रदेश सभामा पेस भई प्रदेश सभाको लेखा समितिमा छलफल हुने व्यवस्था रहेको छ ।

स्थानीय तहको अन्तिम प्रतिवेदन लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २० अनुसार पालिका प्रमुखलाई उपलब्ध गराइने र पालिकाको सभामा प्रस्तुत भई छलफल हुने व्यवस्था छ ।

३.८.४ गुणस्तर आश्वस्तता पुनरावलोकनः

लेखापरीक्षण योजना तयार गरी कार्यान्वयनको क्रममा योजनाले आत्मसात गरेका विषयहरू प्रतिवेदनको चरणसम्म गुणस्तरीय रूपमा पुग्न सके नसकेको लेखापरीक्षण प्रतिवेदनका व्यहोराहरू गुणस्तरीय र विश्वसनीय भए नभएको मूल्याङ्कनका लागि लेखापरीक्षण सम्पन्न भएपश्चात् तयार गरिएका फाइलहरूको पुनरावलोकन गर्ने व्यवस्था छ । लेखापरीक्षण योजना र कार्यक्रमअनुसार लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा आवश्यक व्यहोरा समावेश भए नभएको, समावेश व्यहोरामा पर्याप्त प्रमाण र पुष्टयाई रहे नरहेको, तोकिएका प्रक्रिया पूरा गरेर लेखापरीक्षण सम्पन्न भए नभएको सुनिश्चित गर्न अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यासअनुसार तयार गरिएको महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत लेखापरीक्षण गुणस्तर आश्वस्तता पुनरावलोकन मार्गदर्शनअनुसार फाइल छनौट गरी पुनरावलोकन गरी देखिएका कमी कमजोरीहरूलाई आगामी लेखापरीक्षणमा सुधार गर्ने गरी कार्यक्रम अगाडि बढाउने गरिन्छ ।

३.९ लेखापरीक्षणमा प्रमाण संकलन विधिः

लेखापरीक्षकले लेखापरीक्षणका आवश्यक प्रमाण तथा कागजात संकलनका लागि देहायका मध्ये उपयुक्त विधि अवलम्बन गर्न सक्दछ:

- **कागजात अध्ययन (Document Review)-**कारोबारको यर्थाथता परीक्षण गर्न संलग्न कागजात, वील, भरपाई, निर्णय, सम्झौता, प्रतिवेदनको अध्ययन मूल्यांकन गर्ने कार्य हो ।
- **अवलोकन (Observation)-** कार्यक्रम क्रियाकलाप, सञ्चालन भैरहेको काम कारबाही लेखापरीक्षक स्वयं उपस्थित भई हेर्ने विधि अवलोकन हो ।
- **निरीक्षण (Inspection)-** प्राप्त गरिएको वस्तु तथा निर्माण गरिएको वस्तुलाई लेखापरीक्षकले प्रत्यक्ष्यरूपमा हेरेर परीक्षण गर्ने विधि हो । अवलोकनमा कृायकलाप वा कार्यक्रम सञ्चालन भैरहेका वखत हेर्ने काम हुन्छ भने निरीक्षणमा काम सम्पन्न भैसकेपछि नतिजा हेरी परीक्षण गरिन्छ ।
- **गणना (Computation)-**आर्थिक विवरणमा समावेश तथ्यांक तथा लेखाको अकंगणीतीय शुद्धता परीक्षण गर्ने जोड जम्मा , गुणन भाग गर्ने कार्य हो ।
- **पुष्टिकरण (Confirmation)-** लेखा, अभिलेख, कार्यक्रम वा क्रियाकलाप सञ्चालन सम्बन्धमा तेश्रोपक्षवाट पुष्टचाई लिइन्छ ।
- **विश्लेषण (Analysis)-**लेखापरीक्षणको क्रममा विभिन्न श्रोतवाट संकलित सूचनाहरू तथ्यांकीय विधिहरू (Average, Deviation, Probability, Regression, Correlation) प्रयोग गरी विश्लेषण गर्ने आर्थिक विवरणमा उल्लेखित आंकडाहरूलाई तुलना, अनुमान, प्रवृति अध्ययन, अनुपात विश्लेषण गर्ने व्याख्या गर्ने विधि हो ।
- **अन्तरवार्ता (Interview)-** लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित विषयवस्तुमा निकायका पदाधिकारी वाहिरका व्यक्ति सरोकारवाला, लाभग्राहीसँग प्रत्यक्ष सम्पर्क गरी सोध्ने विधि हो ।
- **प्रश्नावली (Questionnaire)-** सूचना तथा तथ्यांक संकलन गर्नको लागि प्रश्नको शृङ्खला तयार गरी लक्षित निकाय वा समूहलाई प्रेषित गरी जवाफ प्राप्त गरिन्छ । यसलाई survey विधि पनि भनिन्छ ।
- **सोधपुछ (Inquiry)-** लेखापरीक्षण गराउने निकायका भित्र वा वाहिरका जानकार व्यक्तिवाट सूचना प्राप्त गर्न सोधखोज गर्ने विधि हो ।

- **सरोकारवालासँग छलफल (Focus Group Discussion)-** लेखापरीक्षण प्रमाण जुटाउनका लागि सम्बन्धित कर्मचारी, निर्णयकर्ता, लाभग्राही, उपभोक्ता समेतलाई समावेश गरी छलफल कार्यक्रमको आयोजना गर्नु । सेवाप्रवाह स्थिती, कार्यक्रमको प्रभाव मूल्यांकन गर्न उपयुक्त हुन्छ ।

- **स्तरमापन (Bench marking)-** कार्यसम्पादन मूल्यांकन गर्नको लागि सोही प्रकृति र क्षमताको संगठन वा कार्यक्रममा हासिल गरिएको उपलब्धिको स्तरलाई benchmark को रूपमा लिएर तुलना गरिन्छ ।

- **मामिला अध्ययन (Case study)-** कुनै कारोबार घटना, क्रियाकलाप, आईटमलाई छनौट गरेर प्रत्येकको गहिरो अध्ययन एवं विस्तृत खोज गर्ने वा आद्योपान्त अध्ययन गर्ने विधि हो ।

३.१० सरकारी लेखापरीक्षण प्रभावकारी बनाउन भएका प्रयासहरू

सरकारी सार्वजनिक लेखापरीक्षणलाई गुणस्तरीय र विश्वसनीय बनाउन तथा लेखापरीक्षणका नवीन प्रविधि तथा अवधारणालाई अवलम्बन गर्नका लागि महालेखापरीक्षकको कार्यालयमा देहायका
सुधारका प्रयासहरू अगाडि बढाइएका छन्:

- लेखापरीक्षणको गुणस्तर र प्रभाव अभिवृद्धिका लागि लेखापरीक्षण सल्लाहकार समिति गठन गरी सार्वजनिक आर्थिक, सामाजिक क्षेत्रका विज्ञलाई समावेश गरी राय सुझाव तथा परामर्श लिने गरको छ।
- महलेखापरीक्षकको कार्यालयले सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।
- अन्य मुलुकका समकक्षी सर्वोच्च लेखापरीक्षण संस्थालाई सहभागी गराइ महालेखापरीक्षकको कार्यालयको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन गर्ने गरेको छ ।
- रणनैतिक योजनाको कार्यान्वयन गरिएको र हाल चौथो रणनैतिक योजना तर्जुमा भई अगाडि बढेको छ ।
- कार्यमूलक लेखापरीक्षणमा नागरिक समाजको सहभागिता र संलग्नता गराउने कार्यको थालनी भएको छ ।
- वित्तीय, कार्यमूलक, परिपालनाको लेखापरीक्षणको लागि मार्गदर्शन तर्जुमा भई कार्यान्वयनमा आएको छ ।
- सरोकारवालाहरूसँग छलफल र अन्तरक्रियालाई प्राथमिकतामा राखी लेखापरीक्षण थालनी गर्ने गरिएको छ ।
- वार्षिक प्रतिवेदन सम्माननीय राष्ट्रपति समक्ष पेश गरे सँगै सार्वजनिक गर्नेगरी कानुनी प्रवन्ध गरिएको छ ।

- लेखापरीक्षणका कार्यलाई व्यवस्थित गराउन सहज हुने गरी लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ जारी भएको छ ।
- पूर्वाधार विकाससहित प्रदेश तहसम्म कार्यालय विस्तार गर्ने गरी संगठन तथा व्यवस्थापन प्रतिवेदन स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको छ ।
- कार्यालय भवन तथा अन्य आवश्यक पूर्वाधारको व्यवस्थालाई प्राथमिकतामा राखी व्यवस्थापन गर्ने कार्य थालनी भएको छ ।
- कर्मचारीको क्षमता विकास गरी सूचना प्रविधिको माध्यमबाट लेखापरीक्षण सम्पादनमा

  सघाउन नेपाल लेखापरीक्षण व्यवस्थापन प्रणाली (Nepal Audit Management System - NAMS) विकास गरी कार्यान्वयनको चरणमा रहेको छ ।

परिच्छेद ४:
लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

४.१ लेखापरीक्षणको प्रतिवेदनको विषयवस्तु

लेखापरीक्षणको अनिवार्य र अन्तिम उत्पादन भनेको लेखाापरीक्षणमा देखिएका व्यहोराहरूसहित लेखापरीक्षकको मन्तव्य सहितको प्रतिवेदन हो । लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोराहरूको मस्यौदा प्रतिवेदन तयारी पश्चात् लेखापरीक्षण बहिर्गमन बैठकको आयोजना गरी व्यवस्थापनसँग सो उपर छलफल हुन्छ । छलफलको क्रममा लेखापरीक्षकले औंल्याएका व्यहोराहरूमा खास प्रमाण, जवाफ, प्रतिक्रिया भए सो आधारमा प्रतिवेदनमा आवश्यक परिमार्जन गरी लेखापरीक्षणको प्रारम्भिक प्रतिवेदन जारी गरिन्छ । आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ बमोजिम लेखापरीक्षणको प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर ३५ दिनभित्र लिखित जवाफ तथा प्रमाण पेस गरी, असुल फछ्र्योट गर्नुपर्ने भए असुल गरी औंल्याइएको बेरुजु फछ्र्योट गर्नुपर्दछ । यसरी जवाफ प्राप्त भएपछि सोही आधारमा अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरिन्छ । हरेक कार्यालय तथा निकायहरूको अन्तिम प्रतिवेदनका प्रमुख उल्लेखनीय व्यहोरा समावेश गरी महालेखापरीक्षकको वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरिन्छ । वार्षिक प्रतिवेदनले खास लेखापरीक्षण गरिएका कार्यालयहरूको विवरण, लेखापरीक्षणबाट देखाइएको बेरुजु स्थिति, लेखापरीक्षण व्यहोराको कार्यान्वयन तथा बेरुजु सम्परीक्षण र फछ्र्योटको अवस्था, लेखापरीक्षणबाट सुधारका लागि सुझावका क्षेत्रहरू जस्ता विषयवस्तु समेटेको हुन्छ ।

४.२ प्रतिवेदन पेश गर्ने व्यवस्था

महालेखापरीक्षकले आफूले गरको कामको वार्षिक प्रतिवेदन नेपालको संविधानको धारा २९४(१) अनुसार राष्ट्रपतिसमक्ष पेस गर्ने व्यवस्था छ । उक्त प्रतिवेदन प्रधानमन्त्रीमार्फत संसद्मा प्रस्तुत हुने र संसद्को सार्वजनिक लेखा समितिमा छलफल भई कारबाही तथा निर्देशनका लागि नेपाल सरकारका निकायलाई पठाउने व्यवस्था छ । यस्तो वार्षिक प्रतिवेदन पेश गर्ने मिति नतोकिएको भए तापनि महालेखापरीक्षकले आफ्नो वार्षिक कार्यतालिकामा प्रतिवेदन पेशगर्ने मिति हरेक वर्ष चैत मसान्त भित्रलाई निश्चित गरी कार्यान्वयन गरी आएकोमा कोभिड १९ का कारण विगत २ वर्ष २०७६ र २०७७ को प्रतिवेदन समयमा पेश हुन सकेको देखिएन ।

त्यसैगरी लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २०(२) मा प्रत्येक गाउँपालिका र नगरपालिकाको अलग अलग लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्न सक्ने व्यवस्था रहेकोछ ।

४.३ लेखापरीक्षण बेरुजु

प्रचलित कानूनबमोजिम पुऱ्याउनुपर्ने रीत नपुऱ्याई कारोबार गरेको वा राख्नुपर्ने लेखा नराखेको तथा अनियमित वा बेमुनासिब तरिकाले आर्थिक कारोबार गरेको व्यहोरा लेखापरीक्षणद्वारा औंल्याइएको वा ठहऱ्याएको कारोबारलाई बेरुजुको रूपमा आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ ले परिभाषा गरेको छ । सरकारी आर्थिक

कारोबारमा कानूनको रित नपुऱ्याईं गरेको आम्दानी खर्च, तोकिएको ढा)चामा राख्नुपर्ने लेखा नराखेको, लेखापरीक्षणका लागि आवश्यक लेखा कागजात पेश नभएकोमा, कुनै कामको लागि दिएको पेश्की आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्म फछ्र्योट नभई बाँकी देखिएको अवस्थालाई लेखापरीक्षणमा बेरुजुको रूपमा औंल्याउने व्यवस्था छ ।

४.४ बेरुजुको वर्गीकरण व्यवस्था

आर्थिक कारोबारमा देखिएका कमजोरीको प्रकृति र गाम्भियंता अनुसार वर्गीकरण गर्ने प्रचलन रहेको छ । आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ तथा नियमावली, २०७७ ले बेरुजुलाई असुल गर्नुपर्ने, नियमित गर्नपर्ने र पेश्की बेरुजु भनि देखाएको छ । महालेखापरीक्षकको प्रतिवेदनले प्रतिवेदनका व्यहोराहरूलाई सैद्धान्तिक र लगति गरी मुख्य रूपमा दुई वर्गमा राखी प्रस्तुत गर्दै आएको छ । लगती बेरुजुलाईलाई समेत असुल उपर गर्नुपर्ने, अनियमित तथा पेस्की बाँकी गरी देखाउने गरेको छ ।

लेखापरीक्षणबाट प्रणाली, नीति, कानुन, संरचना लगायतमा सुधार गर्नुपर्ने भनि रकम नखुलाई अैंयाइएको व्यहोराहरूलाई सैद्धान्तिक बेरुजुमा राखिन्छ । लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा रकम खुलाई असुल उपर गर्नुपर्ने, अनियमित तथा पेस्की बाँकी भनी औंल्याइएको लगत अभिलेख रहने बेरुजुलाई लगती बेरुजुमा वर्गीकरण गर्ने गरेको छ ।

लेखापरीक्षण हुँदा प्रचलित कानून बमोजिम भुक्तानी दिन नहुने रकम भुक्तानी दिएको, बढी हुने गरी भुक्तानी दिएको, घटी रकम असुल गरेको कारणबाट असुल उपर गर्नुपर्ने भनी ठहर भएको रकम तथा हिनामिना मस्यौट गरेको तथा सरकारलाई तिर्न बुझाउन पर्ने रकमलाई असुल उपर गर्नुपर्ने बेरुजु भनिन्छ । कमंचारी, पदाधिकारीबाट भएको सरकारी स्रोत साधन सम्पत्तिको हिनामिना, मस्यौट, हानि नोक्सानी तथा कमंचारी, आपूर्तक, निर्माण व्यवसायी तथा सेवा प्रदायकलाई कानुनी व्यवस्था भन्दा बढी भुक्तानी गरेको र कानुनी व्यवस्था भन्दा घटी राजस्व असुली गरेका व्यहोराहरू यसमा समेटिने गरेको देखिन्छ ।

लेखापरीक्षणबाट कारोबारमा नियमको प्रक्रिया नपुगेको (अनियमित भएको), प्रमाणका कागजात पेस नभएको, जिम्मेवारी नसारेको, शोधभर्ना नलिएको भनी जनाएको बेरुजुलाई नियमित गर्नुपर्ने बेरुजुमा वर्गीकरण गर्ने गरिएको छ । आर्थिक कारोबार गर्दा कानुनले तोकको प्रक्रिया पूरा नगरेकोलाई अनियमित, लेखांकन गरिएको आम्दानी खर्चको विल भर्पाइ जस्ता प्रमाण कागजात नभएको, धरौटी तथा वर्षको अन्त्यमा बाँकी मौज्दात जिम्मेवारी नसारेको, सोधभनां लिनेगरी खर्च गरको रकम सोधभर्ना नलिएको व्यहोराहरूलाई नियमित गर्नपर्ने बेरुजुमा समावेश गर्ने गरिन्छ ।

४.५ बेरुजुको लगत तथा अभिलेख

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन २०७६ को दफा ३८ तथा नियमावलीको नियम ८८ अनुसार बेरुजुको लगत अभिलेख जिम्मेवार व्यक्तिले कार्यालय स्तरमा राख्ने, केन्द्रीय स्तरका निकायले आफ्नो र मातहतका सबै कार्यालयको बेरुजुको केन्द्रीय लगत राख्नुपर्ने, अन्तिम र आन्तरिक लेखापरीक्षणको बेरुजु लगत अलग अलग

राख्नुपर्नेछ, बेरुजुको लगत तोकिएको अनुसूची अनुसारको ढाँचामा राख्नुपर्ने, फछ्र्योट तथा फरफारक भएको बेरुजु लगतमा अध्यावधिक गरी पछिल्लो वर्ष लेखापरीक्षण गराउनु पर्ने व्यवस्था रहेको छः ।

संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहका सरकारी कार्यालयहरू, विभिन्न समिति, बोर्ड, परिषद् तथा विश्व विद्यालयहरूको लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोराहरूको लगत अभिलेख रहने अभ्यास देखिन्छ । तर नेपाल सरकारको पूर्ण वा अधिकांश स्वामित्वका संगठित संस्थाहरूको लेखापरीक्षण व्यहोराहरूको लगत अभिलेख रहने व्यवस्था छैन ।

४.६ लेखापरीक्षण रकम र बेरुजुको प्रवृत्तिः

लेखापरीक्षण भएको रकमको तुलनामा बेरुजुको अवस्थालाई देहायअनुसार विश्लेषण गरिएको छः।

४.६.१ विगत ४ वर्षको समपरिक्षण भएको रकम तथा बेरुजु रकम र असुल गर्नुपर्ने वेरुजु

स्थानीय तह	बेरुजु सम्परिक्षण/फरस्र्योट भएको रकम				वेरुजु रकम				असुल गर्नुपर्ने वेरुजु			
	आ.व २०७६।७७	आ.व २०७७।०७८	आ.व २०७८।०७९	आ.व २०७९।०७८०	आ.व २०७६।०७७	आ.व २०७७।०७८	आ.व २०७८।०७९	आ.व २०७९।०८०	आ.व २०७६।०७७	आ.व २०७७।०७८	आ.व २०७८।७९	आ.व २०७९।०८०
काठमाडौं महानगर पालिका	४ करोड ९० लाख ६३ हजार	६६ करोड ४ लाख २२ हजार	२० करोड ८३ लाख १७ हजार	९३ करोड १२ लाख ८८ हजार उनानव्वे	१ अर्ब १४ करोड १९ लाख ६४ हजार	१ अर्ब ७ करोड १२ लाख २५ हजार	६८ करोड ३६ लाख ६२ हजार	१ अर्ब १८ करोड ७१ लाख ६२ हजार	५३ करोड ४८ लाख ६९ हजार	२५ करोड ७५ लाख ६६ हजार	२४ करोड ८३ लाख ९८ हजार	५ करोड ६१ लाख ३ हजार
कागेश्वरी नगरपालिका	१ लाख ८९ हजार	४ करोड ७२ लाख २ हजार	-	२ करोड ५२ लाख ६८ हजार ६०	१३ करोड ९१ लाख ९५ हजार	१० करोड ६९ लाख ८४ हजार	९ करोड ८८ लाख ८९ हजार	८ करोड ३६ लाख ६५ हजार	६ करोड ६९ लाख ९७ हजार	१ करोड ७ लाख ४५ हजार	३ करोड ३४ लाख १० हजार	३८ लाख ३१ हजार
कीतिपुर नगरपालिका	२ करोड ५८ लाख ४९ हजार	५४ लाख ८० हजार	३८ लाख १८ हजार	१ करोड ६६ लाख ६९ हजार ६ रुपैया	१२ करोड ९८ लाख २१ हजार	१८ करोड ११ लाख ७२ हजार	९ करोड ७३ लाख ९६ हजार	५ करोड ४७ लाख ८४ हजार	२ करोड ६४ लाख ७० हजार	२८ लाख १६ हजार	४२ लाख २१ हजार	९ लाख ७८ हजार
	बेरुजु सम्परिक्षण/फरस्र्योट भएको रकम				वेरुजु रकम				असुल गर्नुपर्ने वेरुजु			

स्थानीय तह												
	आ.व २०७६।७७	आ.व २०७७।०७८	आ.व २०७८।०७९	आ.व २०७९।०७८०	आ.व २०७६।०७७	आ.व २०७७।०७८	आ.व २०७८।०७९	आ.व २०७९।०८०	आ.व २०७६।०७७	आ.व २०७७।०७८	आ.व २०७८।७९	आ.व २०७९।०८०
गोकर्णेश्वर नगरपालिका	१२ करोड ४० लाख ९२ हजार	१२ करोड १८ लाख	४ करोड ६९ लाख ३५ हजार	१ करोड ७ लाख ६२ हजार ८२९	३ करोड १६ लाख २९ हजार	१५ करोड ५ लाख ६५ हजार	८ करोड ७२ लाख ९१ हजार	१३ करोड ३२ लाख ९२ हजार	२ लाख ६८ हजार	५ करोड १९ लाख ३९ हजार	५३ लाख ४७ हजार	६८ लाख ४३ हजार
चन्द्रागिरी नगरपालिका	१२ करोड ५५ लाख ४५ हजार	९ करोड ६९ लाख ५० हजार	१५ करोड १४ लाख ४३ हजार	२ करोड ८७ लाख ९४ हजार	१३ करोड ४० लाख ३४ हजार	८ करोड ४४ लाख २१ हजार	७ करोड ५३ लाख ३२ हजार	७ करोड ९१ लाख ५४ हजार	४५ लाख ८२ हजार	१ करोड १७ लाख ४० हजार	५६ लाख ७ हजार	९ लाख ७९ हजार
टोखा नगरपालिका	-	६ करोड ९४ लाख १० हजार	१ करोड४० लाख १० हजार	५७ लाख ७७ हजार	८ करोड ४९ लाख ७५ हजार	४ करोड ५ लाख २५ हजार	३ करोड ९ लाख ८४ हजार	४ करोड २६ लाख ८५ हजार	६८ लाख ९० हजार	४ लाख ९ हजार	५४ लाख ९० हजार	१२ लाख ४७ हजार
ताराकेश्वर नगरपालिका	-	११ करोड ८५ लाख ६८ हजार	३ करोड १३ लाख ५४ हजार	८६ लाख २१ हजार ५२९	२८ करोड २० लाख ३२ हजार	१० करोड २५ लाख	५ करोड ८९ लाख ३० हजार	३ करोड २० लाख ३८ हजार	५५ लाख ११ हजार	९४ लाख ७४ हजार	६१ लख ४० हजार	१ करोड ६३ लाख ८३ हजार

स्थानीय तह	बेरुजु सम्परिक्षण/फरस्योंट भएको रकम				वेरुजु रकम				असुल गर्नुपर्ने वेरुजु			
	आ.व २०७६।७७	आ.व २०७७।०७८	आ.व २०७८।०७९	आ.व २०७९।०७८०	आ.व २०७६।०७७	आ.व २०७७।०७८	आ.व २०७८।०७९	आ.व २०७९।०८०	आ.व २०७६।०७७	आ.व २०७७।०७८	आ.व २०७८।७९	आ.व २०७९।०८०
दक्षिणकाल नगरपालिका	९२ लाख २७ हजार	४९ लाख ३५ हजार	०	२ करोड ६ लाख ७० हजार	२ करोड ४३ लाख ११ हजार	६ करोड ५४ लाख ८१ हजार	३ करोड ७५ लाख ४ हजार	६ करोड २१ लाख ६२ हजार	३६ लाख ३२ हजार	२ करोड २३ लाख ३ हजार	१ करोड ६४लाख ७१ हजार	६६ लाख ५२ हजार
नगार्जुन नगरपालिका	४ लाख २० हजार	५१ लाख ९ हजार	११ करोड १६ लाख ६९ हजार	४ करोड ५० लाख ४ हजार	२ करोड ९३ लाख ७ हजार	१२ करोड ९९ लाख ७९ हजार	७ करोड ११ लाख ४१ हजार	२७ लाख ७० हजार	२१ लाख ८८ हजार	३९ लाख १७ हजार	५२ हजार	०
वुढानीकण्ठ नगरपालिका	४ लाख ३९ हजार	०	१ करोड ३१ लाख २५ हजार	४ करोड ५५ लाख २४ हजार	९ करोड ६२ लाख २३ हजार	६ करोड ८४ लाख १४ हजार	९ करोड ८५ लाख ९९ हजार	१६ करोड ११ लाख ६८ हजार	७१ लाख ७९ हजार	२२ लाख ४ हजार	९० लाख ९५ हजार	७१ लाख ४४ हजार
शंखरापुर नगरपालिका	१ करोड ४४ लाख २ हजार	२ करोड २० लाख ३ हजार	०	०	५ करोड ७३ लाख ७ हजार	५ करोड २० लाख ८२ हजार	१ करोड ९० लाख ४१ हजार	३ करोड ६२ लाख ७ हजार	१ करोड ३७ लाख १४ हजार	१ करोड १० लाख ६९ हजार	७ लाख ८१ हजार	१ करोड ७२ लाख ८३ हजार

स्रोतः अन्तिम लेखापरीक्षण प्रतिवेदनहरु

उपर्युक्त तालिका अनुसार आ व ०७६।७७, ०७७।७८, ०७८।७९ र ०७९।८० मा सम्मपरीक्षण रकम, फछ्र्योट रकम र बेरुजु अंक रहेको छ। उक्त अवधिमा पछिल्ला ४ वर्षका रकममा स्थानीय तहहरु समावेश भएको छ। आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली २०७७ ले फछ्र्योट हुने म्याद बाँकी रहेको पेश्की रकमलाई बेरुजुमा गणना नगर्ने व्यवस्था गरे अनुरूप म्याद बाँकी रहेको पेश्कीलाई बेरुजुमा समावेश नगरेकाले लेखापरीक्षण रकम को तुलनामा बेरुजुको प्रतिशत उल्लेख्य रूपमा घटेको देखिएको छ।

४.६.२ पछिल्ला तीन वर्षमा ११ ओटै स्थानीय तहको बेरुजुको अवस्था देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ।

काठमाडौं महानगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७७।०७८

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्र्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	असुल गर्नुपर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती			अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	राजस्व लगत जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
१०९	११०१	१०७१२२५	०	३६	३७८१	१०९	१०६५	१०६७४४४	२५७५६६	४४५८८	६१४६८४	०	०	६५९२७२	१५०६०६

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्षको फछ्र्यौट	बाँकी बेरुजू	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाडौं	४४८४१८२	१६४५०	१६८४४३१	२७८३३०१	०	१०६७४४४	३८५०७४५

काठमाडौं महानगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७८।०७९

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्र्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
										नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
दफा संख्या			दफा संख्या			दफा संख्या									
सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	असुल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	राजस्व लगत जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
१८७	४५३	६८३६३७	०	१	२१६९०	१८७	४५२	६६१९४७	२४८३९८	४७८६३	७२७३०	०	०	१२०५९२	२९२९५७

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७८।०७९

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्षको फछ्र्यौट	बाँकी बेरुजू	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाण्डौ महानगरपालिका	३८५०७४५	०	२८८०३२	३५६२७१३	०	६६१९४६	४२२४६५९

बेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७९।०८०

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फस्र्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
									असुल गर्नु पर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेश्की
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	असुलक गर्नु पर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	पेश्की
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती								
१२१	४०६	११८७१६२	०	१०५	९३०१२९	१२१	३०१	२५७०३४	५६१०३	१५३६९	८९७१	०	०	२३५४०	१७७३९१

२. अद्यावधिक बेरुजु स्थिति (२०७९।८० सम्मको)

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्ष फस्र्यौट	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाडौं	४२२४६५९		१४८६९०९	२७३७७५०	०	२५७०३४	२९९४७८४

३. बेरुजु सम्परीक्षणको विवरण

क्र. सं	आर्थिक वर्ष	बेरुजुको दफा	छोटकरी व्यहोरा	सम्परीक्षण भएको रकम
१	२०७९।८०	५७.३	मनोरञ्जन कर	८९९६०५९३
२		५७.२	मनोरञ्जन कर	११८३३४७५
३		४५	व्यवसाय कर	५५५२०००
४		४४	घर बहाल कर	६२०४१४९
५		४१	सम्पत्ति कर	७७९२३१०००
६		१०४	आन्तरिक लेखापरीक्षणबाट कायम बेरुजु	३६८००
७		१००	वडा तर्फको पेश्की फछ्र्यौट	२००००
८		९९	वडा तर्फको बेरुजु फछ्र्यौट	२३५०६३९
९		९८	पेश्की फछ्र्यौट	३२०३६२४०
	जम्मा			**९३०१२८८८९.४८**
१०	**२०७८।७९**	विभिन्न दफाहरु संपरीक्षण भई आएकोले फस्यौंट भएको रकम		**२०८३१७(रु.हजारमा)**
११	**२०७७।७८**	विभिन्न दफाहरु संपरीक्षण भई आएकोले फस्यौंट भएको रकम		**६६०४२२(रु.हजारमा)**
१२	**२०७६।७७**	विभिन्न दफाहरु संपरीक्षण भई आएकोले फस्यौंट भएको रकम		**४९०६३४०६**
१५	**२०७३।७४**	विभिन्न दफाहरु संपरीक्षण भई आएकोले फस्यौंट भएको रकम		**५२७७३४४६९.९०**
	गत बर्षसम्मको जम्मा			**१४८६९०९रु.हजारमा)**
		रकम		

कागेश्वरी मनहोरा नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७७।०७८

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्र्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	असुल गर्नुपर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती			अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	राजस्व लगत जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
२९	१३०	१०६९८४	०	२३	४७२२२	२९	१०७	५९७६२	१०७४५	१२३०६	३६७११	०	०	४९०१७	०

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७७।०७८

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्षको फछ्र्यौट	बाँकी बेरुजू	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाडौं	१५८०८४	०	३८६६०	११९४२४	०	५९७६२	१७७३८६

कागेश्वरी मनहोरा नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७८।०७९

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्र्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	असुल गर्नुपर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती			अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	राजस्व लगत जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
४०	९२	९८८८९	०	०	०	४०	९२	९८८८९	३३४१०	३४८२	६९९९	०	०	१०४८०	५४९९९

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७८।०७९

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्षको फछ्र्यौट	बाँकी बेरुजू	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
कागेश्वरी मनोहरा नपा	१७७३८६	०	०	१७७३८६	०	९८८८९	२७६२७५

बेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७९।०८०

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फर्स्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
									असुल गर्नु पर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	असुल गर्नु पर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	पेस्की
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती								
६६	२४१	८३६६५	०	१९	२०५२७	६६	२२२	६३१८७	३८३१	४३९४९	१३५२७	०	०	५७४७६	१८८०

२. अद्यावधिक बेरुजु स्थिति (२०७९।८० सम्मको)

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्ष फर्स्यौट	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाण्डौं	२७६२७५	०	०	२७६२७५	०	६३१८७	३३९४६२

३. बेरुजु सम्परीक्षणको विवरण

क्र. सं	आर्थिक वर्ष	बेरुजुको दफा	छोटकरी व्यहोरा	सम्परीक्षण भएको रकम
	२०७९।८० (चालु वर्षको)			
१	०७९।८०	२७	सिमा भन्दा बढि खरिदको नियमित प्रमाण पेश	२०३८२११
२	०७९।०८०	३३.२	दरवन्दि वेगर कर्मचारी नियमित प्रमाण पर्श	१०७७५४०
३	०७९।०८०	३४	माधव खतिवडा र श्रिराम खनाल पेश्कि फछर्यौट	६७८०००
४	०७९।०८०	३८	विमल प्रसाद निरौला बढि भुक्तानि दाखिला प्रमाण	२००९०
५	०७९।०८०	४१	सिमा भन्दा बढि खरिद नियमित प्रमाण पेश	६३९८३१३
६	०७९।०८०	५६	अनुगमन भत्ता दाखिला प्रमाण ६ जना	१०२००
७	०७९।०८०	६३	विमल प्रसाद निरौला दाखिला प्रमाण	४२५००
८	०७९।०८०	७१	स्यानिटरी प्याड व्यवस्थापन प्रमाण	२९४००
९	०७९।०८०	७५	फरक शिर्षकमा भएको खर्चको नियमित प्रमाण	१०२३२६०६
	चालु वर्षको जम्मा			**२०५२६८६०**
	गत विगतको जम्मा			**०**
	कुल जम्मा			**२०५२६८६०**

कीर्तिपुर नगरपालिका

बेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७७।०७८

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्र्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	असुल गर्नुपर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेश्की
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती			अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	राजस्व लगत जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
६६	३१२	१८११९६	०	१	५४८०	६६	३११	१७५७१५	२८९६	२२६४२	८५७७६	०	०	१०८४१८	६४४०१

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७७।०७८

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्षको फछ्र्यौट	बाँकी बेरुजू	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाण्डौ	५३८५००	०	२०७५६६	३३०९३४	०	१७५७१५	५०६६४९

कीर्तिपुर नगरपालिका

बेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७८।०७९

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्र्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
दफा संख्या			दफा संख्या			दफा संख्या			असुल गर्नुपर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम		अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	राजस्व लगत जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
४७	४३	९७३९६	०	१६	३८१०८	४७	२७	५९२८८	४२२१	१०४८	२८५०	०	०	३८९८	५११६९

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७८।०७९

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो बर्षको फर्स्यौट	बाँकी बेरुजू	यो बर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो बर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाण्डौ	५०६६४९	०	२५९८०७	२४६८४२	०	५९२८८	३०६१३०

कीर्तिपुर नगरपालिका

प्रतिक्रियावाट फछ्र्योट गरिएका दफाहरुको स्विकृत विवरण

क्र.सं	प्रारम्भिक प्रतिवेदनको दफा नं.	छोटकरी व्यहोरा	रकम रु.
१	१६	धरौटी आम्दानी नबाँधेको	२७९२
२	२५	शिर्षक फरक पारी खर्च गरेको	७१०१
३	२९	बिद्युत जरिवाना भुक्तानी	५५
४	५४	औषधी सोझै खरीद गरेको	१३९३१
५	६१	उपभोक्ता समिति मार्फत भूक्तानी	२१८३
६	६५	आर्थिक सहयोग गौतमी भिक्षुणी	५०
७	६८	**अन्य कार्यालयको खर्चः**	
		मालपोत कार्यालय कलंकी	२००
		किर्तिपूर ट्राफिक प्रहरी	४१८
		किर्तिपूर ट्राफिक प्रहरी	९१
		किर्तिपूर ट्राफिक प्रहरी	४८३
८	७१	नमूना विद्यालय भौतिक निर्माण	४०७०
११	८०	पूँजिगत बाट चालू प्रकृतिको खर्च	२०३६
१२	८१	पूँजिगत बाट चालू प्रकृतिको खर्च	१६७८
१३	८२	कार्यसम्पन्न प्रतिवेदन पेश नभएको	२२३२
		जम्मा	**३८१०८**

कीर्तिपुर नगरपालिका

बेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७९।०८०

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फर्स्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
									असुल गर्नु पर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेश्की
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	असुल गर्नु पर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	पेश्की
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती								
४४	११२	५२७८४	०	२०	१६६६९	४४	९२	३६११५	९७८	१९६७०	१४८७१	०	०	३४५४१	५९७

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७९।०८०

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्ष फर्स्यौट	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाडौं	३०६१३०	०	०	३०६१३०	०	३६११५	३४२२४५

बेरुजू सम्परीक्षणको विवरण

क्र. सं	आर्थिक वर्ष	बेरुजुको दफा	छोटकरी व्यहोरा	सम्परीक्षण भएको रकम
१	**२०७९।८० (चालु वर्षको)**	२.५	दाखिला भएको प्रमाण	४८९६८२
२	२०७९।८०	१७	पेश्की फछर्यौट	३३११२३६
३	२०७९।८०	२०.२	प्रमाण पेश भएको	३५८२२७
४	२०७९।८०	५५	बढी भुक्तानी असुल	१९७२६
५	२०७९।८०	५६	प्रमाण पेश भएको	५०००००
६	२०७९।८०	६१	असुल भएको	३३५।०९
७	२०७९।८०	६३	प्रमाण पश भएको	१०००००
८	२०७९।८०	६७	प्रमाण पेश भएको	५०००००
९	२०७९।८०	७२	प्रमाण पेश भएको	२४०००००
१०	२०७९।८०	७३.२	प्रमाण पेश भएको	७८०००
	चालु वर्षको जम्मा			१६,६६९,२०६.०९

गोकर्णेश्वर नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७७।०७८

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
									असुल गर्नुपर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेश्की
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम		अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	राजस्व लगत जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती								
७०	१४८	१५०५६५	०	१४	३५८७	७०	१३४	१४६९७८	५१९३९	४४३३९	४०७८७	०	०	८५१२६	९९१४

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७७।०७८

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्षको फछ्यौट	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाडौं	६८१७२	०	२१८४१	४६३३१	०	१४६९७८	१९३३०९

गोकर्णेश्वर नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७८।०७९

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्र्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	असुल गर्नुपर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती			अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	राजस्व लगत जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
३६	६६	८७२९१	०	०	०	३६	६६	८७२९१	५३९७	१२११५	४६५००	०	०	५८६१५	२३२७९

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७८।०७९

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्षको फछ्र्यौट	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
गोकर्णेश्वर नगरपालिका, काठमाडौं	१९३३०९	०	४६९३५	१४६३७४	०	८७२९१	२३३६६५

गोकर्णेश्वर नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७९।०८०

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फर्स्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
									असुल गर्नु पर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेश्की
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	असुल गर्नु पर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	पेश्की
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती								
७७	१४१	१३३२९२	०	२७	१०७६३	७७	११४	१२२५२९	६८४३	८३४८०	१८८८५	०	०	१०२३६५	१३३२२

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७९।०८०

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्ष फर्स्यौट	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाण्डौं	२३३६६५	०	०	२३३६६५	०	१२२५२९	३५६१९४

बेरुजू सम्परीक्षणको विवरण

क्र. सं	आर्थिक वर्ष	बेरुजुको दफा	छोटकरी व्यहोरा	सम्परीक्षण भएको रकम
	२०७९।८० (चालु वर्षको)			
१	०७९।८०	३१	पेश्की फर्छ्यौट	१०१७००००
२	०७९।८०	७३।१	प्रमाण पेश भएको	७८०००
३	०७९।०८०	७३।२	प्रमाण पेश भएको	५१४८२९
	कुल जम्मा	-	-	१०७६२८२९

चन्द्रागिरी नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७७।०७८

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्र्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
दफा संख्या			दफा संख्या			दफा संख्या				नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	असुल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	राजस्व लगत जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
४०	२२०	८४४२१	०	२३	८९५१	४०	१९७	७५४६९	११७४०	१३८०४	३२९९८	०	०	४६८०१	१६९२८

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७७।०७८

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्षको फछ्र्यौट	बाँकी बेरुजू	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाण्डौं	३१८५७२	०	९६९५०	२२१६२२	०	७५४६९	२९७०९१

चन्द्रागिरी नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७८।०७९

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्र्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
दफा संख्या			दफा संख्या			दफा संख्या				नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	असुल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	राजस्व लगत जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
३५	१००	७५३३२	०	१४	१६६४८	३५	८६	५८६८३	५६७४	८७३९	४४२६९	०	०	५३००८	०

प्रतिक्रियावाट फछ्र्योट गरिएका दफाहरुको स्विकृत विवरण

क.सं	प्रारम्भिक प्रतिवेदनको दफा नं.	छोटकरी व्यहोरा	रकम रु.
१	८	पेश्की	१०८१८४०
२	१६	केवल कार आम्दानी	७५१८८३१
३	२१	पदमार्ग निर्माण	११००००
४	२२	ट्रान्सफर्मर स्थानान्तरण	५८३७८७
५	२८	भ्रमण प्रतिवेदन	१४०००
६	३४	विल भरपाई पेश	६९६००००
७	३८	मसलन्द सामान खरिद	२७७०००
८	४०	भरपाइ पेश	२२९५०

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७८।०७९

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्षको फछ्र्योट	बाँकी बेरुजू	यो वर्ष सम्परीक्षणवाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
चन्द्रागिरी नगरपालिका काठमाडौ	२९७०९१	०	१५१४४३	१४५६४८	०	५८६८३	२०४३३१

चन्द्रागिरी नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७९।०८०

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फर्स्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
									असुल गर्नुपर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेश्की
दफा संख्या			दफा संख्या			दफा संख्या									
सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	असुल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	पेश्की
६७	१२६	७९१५४		७०	२८७९४	६७	५६	५०३६०	९७९	२९३३४	१७८६१			४७१९५	२१८५

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७८।०७९

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्ष फर्स्यौट	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाण्डौं	२०४३३१		२२१६७	१८२१६४		५०३६०	२३२५२४

चन्द्रागिरी नगरपालिका

वेरजु सम्परीक्षणको विवरण

क्र. सं	आर्थिक वर्ष	बेरुजुको दफा	छोटकरी व्यहोरा	सम्परीक्षण भएको रकम
	२०७९।८० (चालु वर्षको)	२४	कर्मचारी करार	४९२०००
		३२	बाल विकास थप अनुदान	३५१००००
		४२	करार कर्मचारीलाइ महंगी भत्ता	६०००००
		४३	गुनासो सुनुवाइ भत्ता	४८९६००
		४६	शिर्षक फरक पारी खर्च	५२९७०७५
		५०	बाटो ढलान कार्य	१०५३४००
		५१	बाटो निर्माण	१६७०२०००
		६०	कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान	६५००००
	चालु वर्षको जम्मा			**२८७९४०७५**
	गत विगत वर्षतर्फको			
	२०७३।७४	५७	प्रमाण पेश गरेको	१०००००
		११	प्रमाण पेश गरेको	१६५५९७
		२१	प्रमाण पेश गरेको	१९८८८०
	२०७४।७५	२१	प्रमाण पेश गरेको	४६१३०
	२०७५।७६	७०	प्रमाण पेश गरेको	१९३५००००
		७२	प्रमाण पेश गरेको	१४२१३६
		१७४	प्रमाण पेश गरेको	४२४२
		७५.२	प्रमाण पेश गरेको	३१५००
		७५.४	प्रमाण पेश गरेको	१६०००
	२०७६।७७	४४	प्रमाण पेश गरेको	१७८२७
		७४	प्रमाण पेश गरेको	५४८१००
		७८	प्रमाण पेश गरेको	५०४५८४
		१२१	प्रमाण पेश गरेको	२४६९००
		१२६	प्रमाण पेश गरेको	४७८०४४
		१३३	प्रमाण पेश गरेको	७७१७३
		१३५	प्रमाण पेश गरेको	२४००००
	गत विगतको जम्मा			**२२१६७११३**
	कुल जम्मा			**५०९६११८८**

टोखा नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७७।०७८

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
दफा संख्या			दफा संख्या			दफा संख्या				नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	असुल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	राजस्व लगत जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
६१	५३	४०५२५	०	०	०	६१	५३	४०५२५	४०९	१७०५७	२१०४१	०	०	३८०९८	२०१८

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७७।०७८

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्षको फछ्यौट	बाँकी बेरुजू	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाण्डौ	१६७१४९	०	६१४१०	१०६७३९	०	४०५२५	१४७२६४

टोखा नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७८।०७९

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
दफा संख्या			दफा संख्या			दफा संख्या				नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	असुल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	राजस्व लगत जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
५८	४६	३०९८४	०	५	१३७३६	५८	४१	१७२४७	५४९०	२०	१११७७	०	०	१११९७	५६०

प्रतिक्रियावाट फछ्र्योट गरिएका दफाहरुको स्विकृत विवरण

क्र.सं	प्रारम्भिक प्रतिवेदनको दफा नं.	खोटकरी व्यहोरा	रकम रु.
१.	१३	कानुनी सल्लाहकार	४५००००
२	३०	सोझै खरिद	८१५९४८६
३	३७	विद्यालय अनुदान	५००००००
४	३८	पाठ्यपुस्तक खरिद	१०८०८५
५	५२	पुर्व निर्धारित क्षतिपुर्ति	१८८५७
			१३७३६४२८

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७८।०७९

(रु. हजारमा)

पालिका / जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्षको फछ्यौट	बाँकी बेरुजू	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
टोखा नगरपालिका काठमाण्डौ	१४७२६४	०	१४०६५	१३३१९९	०	१७२४७	१५०४६६

टोखा नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७९।०८०

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रक्रियाबाट फस्र्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
									असुल गर्नु पर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेश्की
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम							
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती		असुल गर्नु पर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	पेश्की
७१	१३	४२६८६	०	५	४०५	७१	९	४२२८१	११८७	२१६०५	१९४८९	०	०	४२२८१	०

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७९।०८०

टोखा नगरपालिका

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्ष फस्र्यौट	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाडौं	१५०४६६	०	५७७७	१४४६८९	०	४२२८१	१८६९७०

वेरजु सम्परीक्षणको विवरण

-

(रु. हजारमा)

क. सं	आर्थिक वर्ष	बेरुजुको दफा	छोटकरी व्यहोरा	सम्परीक्षण भएको रकम
	२०७९।८० (चालु वर्षको)	५	असुल प्रमाण पेश भएको	६.२
	२०७९।८०	३८	आवश्यक कागजात प्रमाण	८५
	२०७९।८०	४५	असुल प्रमाण पेश गरेको	४.५
	२०७९।८०	५७	असम्वन्धित व्यक्तिलाई भुक्तानी	२०.५
	२०७९।८०	५८	नगरसभाबाट नियमित भइ आएको आधारमा	२८.५६
	२०७९।८०	७८	कागजात प्रमाण पेश	२६०.१५
	चालु वर्षको जम्मा			**४०५**
	गत विगत वर्षतर्फको			
	२०७७।७८	विभिन्न	असुलि तथा प्रमाण	५७७७
	गत विगतको जम्मा			**५७७७**
	कुल जम्मा			६१८२

ताराकेश्वर नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७७।०७८

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्र्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु							
दफा संख्या			दफा संख्या			दफा संख्या				नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	असुल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	राजस्व लगत जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
३७	६७	१०२५००	१	५	८६६९	३६	६२	९३८३१	९४७४	२१६५८	६२२९९	०	०	८३९५७	४००

उपर्युक्त तालिकाको विश्लेषण गर्दा पछिल्ला ३ वर्षमा काठमाडौ महानगरपालिकामा बेरुजु बढी रहेको देखिन्छ भने म्याद बाँकी पेश्की बाहेक समग्रमा लेखाापरीक्षण रकमको १.९६ प्रतिशत बेरुजु रहेको छ ।

४.६.३ बेरुजु वर्गीकरण अनुसार संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहका कार्यालय र निकायहरू को आर्थिक वर्ष ०७६।७७ मा ५४६२ निकायको रु ५३ खर्व २७ अर्ब ९१ करोडको लेखापरीक्षणबाट जम्मा बेरुजु रु १ खर्ब ४ अर्ब ३८ करोड रहेको छ । षकिो विस्तृतमा देहायको तालिकाबाट देखाइएको छः

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७७।०७८

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्षको फछ्र्यौट	बाँकी बेरुजू	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाण्डौ	३८१०१६	०	११८५६८	२६२४४८	०	९३८३१	३५६२७९

ताराकेश्वर नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७८।०७९

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्र्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
दफा संख्या			दफा संख्या			दफा संख्या				नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	असुल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	राजस्व लगत जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
५३	५१	५८६३०	०	१२	३४११८	२५	३९	२४५१२	६१४०	४९५७	१०४६२	०	०	१५४१८	२९५३

प्रतिक्रियावाट फछ्र्योट गरिएका दफाहरुको स्विकृत विवरण

क.सं	प्रारम्भिक प्रतिवेदनको दफा नं.	छोटकरी ब्यहोरा	रकम रु.
१	२५.५	राजस्व बाँडफाँड	१०६२३६००
२	३१	निशुल्क पाठ्यपुस्तकः	२१७४२२४
३	३४	विद्यालय संचालन तथा व्यवस्थापन अनुदान	१४३२०००
४	३६	शैक्षिक सुदृढिकरण अनुदान	१३०००००
५	३८	राष्ट्रपति शैक्षिक सुधार कार्यक्रम	२९५००००
६	३९	प्रमाण पेश गर्नुपर्ने	२२५००००
७	४०	आवासिय छात्रवृत्ती	१६०४०००
८	५०	कार्यस्वीकार प्रतिवेदन	५५४९६८२
९	६५.७	विल भरपाई वेगर खर्च	१८०००००
१०	६५.८	भौतिक तथा शैक्षिक सुधार कार्यक्रम	८०००००
११	६५.९	विल भरपाई वेगर खर्च	२००००००
१२	६५.१०	अनौपचारिक तथा बैकल्पिक शिक्षा	११४१०००

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७८।०७९

(रु. हजारमा)

पालिका / जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्षको फछ्र्योट	बाँकी बेरुजू	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
तारकेश्वर नगरपालिका, काठमाण्डौ	३६४९४८	०	३१३५४	३३३५९४	०	२४५१२	३५८१०३

ताराकेश्वर नगरपालिका

बेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७९।०८०

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फस्र्योट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
									असुल गर्नु पर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	असुल गर्नु पर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	पेस्की
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती								
५६	१५६	३२१६२	०	१८	८६२२	५६	१३८	२३५१६	१६३८३	०	९०७	०	०	९०७	६२२६

ताराकेश्वर नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७९।०८०

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७८।०७९

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्ष फस्यौंट	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाडौं	३५८१०३	०	२९२०३	३२८९००	०	२३५१६	३५२४१६

वेरजु सम्परीक्षणको विवरण

क. सं	आर्थिक वर्ष	बेरुजु दफा र छोटकरी व्यहोरा			सम्परीक्षण भएको रकम
	२०७९।८० (चालु वर्षको)	दफा	व्यहोरा	रकम	
		३१	मू. अ. कर असुली	६७५०५०९	
		६६	पेश्की फस्यौंट	१८७१०२०	

<table>
<tr><td></td><td></td><td><table><tr><td>जम्मा</td><td>८६२१५२९</td></tr></table></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td>चालु वर्षको जम्मा</td><td></td><td>८६२१५२९</td></tr>
<tr><td></td><td>गत विगत वर्षतर्फको</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td>२०७८।७९</td><td>विभिन्न दफा संपरीक्षण भई आएकोले फस्यौंट भएको रकम</td><td>१०३६४ (रु. हजारमा)</td></tr>
<tr><td></td><td>२०७७।७८</td><td>विभिन्न दफा संपरीक्षण भई आएकोले फस्यौंट भएको रकम</td><td>९००८(रु. हजारमा)</td></tr>
<tr><td></td><td>गत विगतको जम्मा</td><td><table>
<tr><th>आ.व.</th><th>दफा</th><th>व्यहोरा</th><th>रकम</th></tr>
<tr><td>०७५।७६</td><td>५०</td><td>वडा समितिको बैठक भत्ताको सम्बन्धमा नियमित भई आएको</td><td>५८५६०</td></tr>
<tr><td>०७५।७६</td><td>७७</td><td>स्टेशनरी खर्चको प्रमाण पेश</td><td>४४२४५</td></tr>
<tr><td>०७५।७६</td><td>९९</td><td>वडा कार्यालयलाई दिएको भुक्तानीको सम्वन्धमा</td><td>३३१५००</td></tr>
<tr><td>०७४।७५</td><td>११.१</td><td>कार्यपालिकाका पदाधिकारीको बैठक भत्ता सम्वन्धमा</td><td>९५८५००</td></tr>
<tr><td>०७४।७५</td><td>११.२</td><td>वडा तथा नगरसभको बैठक भत्ता भुक्तानी सम्वन्धमा</td><td>१७९६०४०</td></tr>
<tr><td>०७४।७५</td><td>११.४</td><td>शिक्षा शाखाको बैठक भत्ता सम्वन्धमा</td><td>८१०००</td></tr>
</table></td><td></td></tr>
</table>

		०७४।७५	१४	अन्य कार्यालयको खर्च	११५१५०	
		०७४।७५	१५	सेवा करारमा लिई भुक्तानी दिएको सम्बन्धमा	५०४७६०२	
		०७४।७५	१७	मू.अ. करमा दर्ता नभएको पाटीबाट खरिद	५४४५८५	
		०७४।७५	२५	लगसिट नखुलेको	४६२१७७	
		०७४।७५	२४	अनुगमन खर्च नियमित भई आएकोले	३९२०००	
		जम्मा			**९८३१३५९**	
गत विगत बर्षको कुल जम्मा						**२९२०३०००**
कुल जम्मा						**३७८२४८५८**

नागार्जुन नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७७।०७८

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछर्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
दफा संख्या			दफा संख्या			दफा संख्या				नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	असुल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	राजस्व लगत जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
६०	१२५	१२९९९९	०	६	८३३३६	६०	११९	४६६६२	३९१७	२४३९६	१४८९०	०	०	३९२८६	३४६०

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७७।०७८

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्षको फछर्यौट	बाँकी बेरुजू	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाण्डौं	२१९६९१	०	५१०९	२१४५८२	०	४६६६२	२६१२४४

नागार्जुन नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७८।०७९

क्र.सं	प्रारम्भिक प्रतिवेदनको दफा नं.	छोटकरी व्यहोरा	रकम रु.
१	७	जिम्मेवारी फरक	३७११७
२	११	पेश्कि: श्री राजु वस्नेत	१००
		गौरीशंकर हिमालयन कन्स्ट्रक्सन प्रालि	६३५
		मनोहरा विल्डर्स सोवित जेभी	१४३
		श्री सुशिला कमर	१११
		श्री संगीता योगी	४
		श्री नारायण प्रसाद तिमिल्सिना	७७२
		श्री सागर खत्री	२२८
३	२८	**मूल्य अभिबृद्धिकर कट्टि नगरेको:** सालधारी इन्टरप्राइजेज	१७
		स्टार मिडिया नेट वर्क प्रालि	१७
		टिभि टुडे नेटवर्क प्रालि	१७
४	३०	करार कर्मचारीको महंगी भत्ता	११६८
५	३३	**दोहोरो यातायात खर्च:** नगर प्रमुख श्री मोहन बहादुर वस्नेत	२
		उप प्रमुख श्री सुशिला अधिकारी	२
		प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत श्री सुरेन्द्र थापामगर	२

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियावाट फछ्र्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
									असुल गर्नुपर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम		अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	राजस्व लगत जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
कुल संख्या	लगती		कुल संख्या	लगती		कुल संख्या	लगती								
४२	४२	७११४१	१	२९	६५०४७	४१	१३	६०९३	५२	०	३१०५	०	०	३१०५	२९३६

प्रतिक्रियावाट फछ्र्योट गरिएका दफाहरुको स्विकृत विवरण

		योजना प्रमुख श्री नारायण प्रसाद तिमिल्सिना	२
		ईन्जिनियर श्री कंचन खनाल	२
		ईन्जिनियर श्री सन्दिप गिरी	२
		लेखापाल श्री नविनचन्द्र घिमिरे	२
६	३७	**कार्यक्रम संचालनमा फरक नम्र्सः** प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत श्री सुरेन्द्र थापामगर	३
		सामजिक विकास अधिकृत श्री कल्पना अधिकारी	२
७	३८	बढी दरमा अतिरीक्त भत्ताः लेखा अधिकृत श्री आनन्द कुमार खड्का	२
		सामजिक विकास अधिकृत श्री कल्पना अधिकारी	२
		सूचन अधिकृत श्री विष्णुहरी अर्याल	२
		योजना प्रमुख श्री नारायण प्रसाद तिमिल्सिना	२
		लेखापाल श्री नविनचन्द्र घिमिरे	२
		कम्प्यूटर अपरेटर श्री सागर खत्री	२
८	४९	अनुपातिक कट्टि नगरेको	१५०
९	५१	उपभोक्ता समितीबाट गरेको कामः वडा कार्यालय भवन निर्माण	२३७३७
		जम्मा	**६५०४७**

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्षको फस्यौंट	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाण्डौ	२६१२४४	०	१८१६६९	७९५७५	०	६०९३	८५६६८

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७८।०७९

नागार्जुन नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७९।०८०

(रू. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फस्र्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
									असुल गर्नु पर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेश्की
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	असुल गर्नु पर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	पेश्की
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती								
४७	११	२७७०	०	६	८४८	४७	५	१९२२	०	०	१६०५	०	०	१६०५	३१७

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७९।०८० सम्मको

(रू. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्ष फस्र्यौट	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाण्डौं	६५६६८	०	४५००४	२०६६४	०	१९२२	२२५८६

वेरजु सम्परीक्षणको विवरण

हजारमा)

क. सं	आर्थिक वर्ष	बेरुजुको दफा	छोटकरी व्यहोरा	सम्परीक्षण भएको रकम
	२०७९।८० (चालु वर्षको)	२३.१	पेश्कि फस्यौंटको विवरण पेश भएको	७०९
		३५	प्रमाण कागजात पेश भएको	५२
		४१	मू.अ.कर समायोजन पेश भएको	५६
		४३	बैंक दाखिला भौचर पेश भएको	३१
	चालु वर्षको जम्मा			**८४८**
	गत विगत वर्षतर्फको			
	२०७८।७९		दाखिला प्रमाण	५२
			प्रमाण पेश	४८९१
	जम्मा			**४९४४**
	२०७७।७८		दाखिला प्रमाण	२३५
			प्रमाण पेश	३९८२६
	जम्मा			**४००६१**
	गत विगतको जम्मा			४५००४
	कुल जम्मा			**४५८५३**

शंखरापुर नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७७।०७८

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु							
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	असुल गर्नुपर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेश्की
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती			अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	राजस्व लगत जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
५१	९१	५२०८२	०	२	६७५३	५१	८९	४५३२८	११०६९	८८०४	१३९०५	०	०	२२७०९	११५५०

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७७।०७८ सम्मको

(रु. हजारमा)

जिल्ला	स्थानीय तह	गत वर्ष सम्मको बाँकी बेरुजु	समायोजन	यो वर्षको फछ्यौट्	बाँकी बेरुजू	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाडौं	शंङ्खरापुर नगरपालिका	९८२८४	०	२२००३	७६२८१	०	४५३२८	१२१६०९

शंखरापुर नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७८।०७९

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक वेरुजु			**प्रतिक्रियावाट फछर्यौट**			**बाँकी वेरुजु**			**वेरुजु**						
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	असुल गर्नुपर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती			अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	राजस्व लगत जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
५४	४१	१९०४२	०	७	८०६	५४	३४	१८२३५	७८९	८८१४	७४९४	०	०	१६३०८	११३८

प्रतिक्रियावाट फछर्योट गरिएका दफाहरुको स्विकृत विवरण

क.सं	**प्रारम्भिक प्रतिवेदनको दफा नं.**	**छोटकरी व्यहोरा**	**रकम रु.**
१.	२६	वैठक भत्ता रकम	३१५००
२	२७	दोहोरो भत्ता भुक्तानी	२६२७४३
३	३१	लघु उद्यम विकास सहभागिता रकम	१२६४९२
४	३२	कृषक सहभागिता रकम	९४०००
५	४८	शिक्षक तलब बढी निकाशा	१०२४५७
६	६४	पुर्व निर्धारित क्षतिपुर्ती	१७६७३७
७	६८	बढी ग्रेड भुक्तानी	१२०८४
			८०६०१३

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७८।०७९ सम्मको

(रु. हजारमा)

पालिका / जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्षको फछर्यौट	बाँकी बेरुजू	यो वर्ष सम्परीक्षणवाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
शङ्खरापुर नगरपालिका काठमाण्डौ	१२१६०९	०	०	१२१६०९	०	१८२३५	१३९८४४

शंखरापुर नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७९।०८

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फर्स्यौट			प्रतिक्रिया बाट थप			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
												असुल गर्नुपर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेश्की
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	असुल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेस नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	अन्य	पेश्की
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती								
६२	२७	३६२०८	१	१४	१४७८३	१	४	२३८	६१	१३	२१६६३	१७२८३	३६०	४०२१	०	०	४३८१	०

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७९।०८० सम्मको

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्ष फर्स्यौट	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाण्डौ	१३९८४४	०	०	१३९८४४	०	२१६६३	१६१५०७

वेरुजु सम्परीक्षणको विवरण

क्र. सं	आर्थिक वर्ष	बेरुजुको दफा	छोटकरी व्यहोरा	सम्परीक्षण भएको रकम
१	**२०७९।८० (चालु वर्षको)**	१६	कर चुक्ता प्रमाण विना धरौटी फिर्ता	१२७८९००
२	२०७९।८०	३७	प्रशिक्षक भत्ता	८८४४५
३	२०७९।८०	४८	परामर्श सेवा	०
४	२०७९।८०	५१	अनुगमन भत्ता	५१००
५	**२०७९।८०**	५३	कार्यक्रम अनुगमन	१३३८७५
६	**२०७९।८०**	५५	बढी दरमा बैठक भता	११४७५
७	**२०७९।८०**	६०	लगत कट्टा भईसकेकालाई भत्ता वितरण	२५७५६३
८	**२०७९।८०**	७३	दोहोरो बैठक भत्ता	३०६००
९	**२०७९।८०**	७५	बढी दरमा बैठक भत्ता	८०७५०
१०	**२०७९।८०**	७६	बढी भुक्तानी	१४८७५
११	**२०७९।८०**	८२	ठेक्का विमा	१२८८१०८४
यस आव को जम्मा				१४७८२६६७
कुल जम्मा				१४७८२६६७

वुढानीलकण्ठ नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७७।०७८

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्र्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
										नियमित गर्नुपर्ने					पेश्की
दफा संख्या			दफा संख्या			दफा संख्या									
सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	असुल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	राजस्व लगत जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
६५	४७	६८४१४	०	०	०	६५	४७	६८४१४	२२०४	५०३३	४७७५१	०	०	५२७८५	१३४२५

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७७।०७८ सम्मको

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्षको फछ्र्यौट	बाँकी बेरुजू	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाण्डौ	३१७०४९	०	०	३१७०४९	०	६८४१४	३८५४६३

वुढानीलकण्ठ नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७८।०७९

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्र्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
										नियमित गर्नुपर्ने					पेश्की
दफा संख्या			दफा संख्या			दफा संख्या									
सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	असुल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	राजस्व लगत जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
५९	१५९	९८५९९	०	११	९१८०	५९	१४०	८९४१९	९०१५	४८२९	४०५२६	०	०	५५३५५	३४९६९

क.सं	प्रारम्भिक प्रतिवेदनको दफा नं.	छोटकरी व्यहोरा	रकम रु.
१	३२	विभिन्न कार्यक्रम सम्पन्न गरी प्रमाण पेश भई पेश्की फस्र्यौट	१५२८२५०
२	३५	ऐन विपरित बैठक भत्ता रकम असुल भई फस्र्यौट	४७६००
३	४६	भरपाई सहितको प्रमाण पेश भई फस्र्यौट	१८५०००
४	५१	ऐन विपरित बैठक भत्ता रकम असुल भई फस्र्यौट	५१००
५	५५	स्पेशिफिकेशन बमोजिमको भएको परीक्षण प्रतिवेदन पेश भई फस्र्यौट	९९६६६०
६	५६	आईसिटि ल्याव तथा डिजिटल लाइब्रेरी स्थापना गरी प्रमाण पेश भई फस्र्यौट	३५०००००
७	६४	कार्य सम्पन्न पेश भई फस्र्यौट	९६७१०२
८	८४	आईसिटि, विज्ञान प्रयोगशाला र पुस्तकालय स्थापना गरी प्रमाण पेश भई फस्र्यौट	१९५००००
जम्मा			९१७९७१२

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७८।०७९ सम्मको

(रु. हजारमा)

पालिकाको नाम	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्षको फछ्र्यौट	बाँकी बेरुजू	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
बुढानिलकण्ठ नगरपालिका	३८५४६३	०	१३१२५	३७२३३८	०	८९४१९	४६१७५७

बुढानीलकण्ठ नगरपालिका

बेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७९।०८०

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फस्यौट			प्रतिक्रियाबाट थप बेरुजु	बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
दफा संख्या			दफा संख्या				दफा संख्या			असुल गर्नुपर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेश्की
सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम		सैद्धान्तिक	लगती	रकम	असुल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	पेश्की
५७	३०५	१६११६८	०	१५४	१०६२७३	१६९१२	५७	१५१	७१८०७	७१४४	५२०२	५३००५	०	०	५८२०७	६५४६

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७८।०७९ सम्मको

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्ष फस्यौट	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाडौं	४६१७५७	०	४५५२४	४१६२३३	०	७१८०७	४८८०४०

वेरजु सम्परीक्षणको विवरण

<table>
<tr><th>क्र.सं</th><th>आर्थिक वर्ष</th><th>बेरुजुको दफा</th><th>छोटकरी व्यहोरा</th><th>सम्परीक्षण भएको रकम</th></tr>
<tr><td rowspan="2">१</td><td rowspan="2">२०७९।८० (चालु वर्षको)</td><td>११</td><td>कर्मचारी अवकाश कोष रकमको प्रमाण पेश भई फस्यौंट</td><td>१००००००००</td></tr>
<tr><td>२२</td><td>निम्नानुसार व्यक्ति, फर्म तथा कम्पनीहरुको पेश्की रकम फस्यौंट गरी प्रमाण पेश भएको
<table>
<tr><th>सि.नं.</th><th>व्यक्ति, फर्म वा कम्पनीको नाम</th><th>रकम</th></tr>
<tr><td>१</td><td>विकास तामाङ लामा</td><td>३०००००</td></tr>
<tr><td>२</td><td>मैनुका भुषाल</td><td>२०००००</td></tr>
<tr><td>३</td><td>अनिता मिजार</td><td>३०००००</td></tr>
<tr><td>4</td><td>सरोज खत्री</td><td>२०००००</td></tr>
<tr><td>5</td><td>हेमन्त राज आचार्य</td><td>२०००००</td></tr>
<tr><td>६</td><td>सुकदेवी राई</td><td>६०००००</td></tr>
<tr><td>७</td><td>गीता ठगुन्ना</td><td>१२००००</td></tr>
<tr><td>8</td><td>गीता ठगुन्ना</td><td>२५००००</td></tr>
<tr><td>9</td><td>गीता ठगुन्ना</td><td>७५०००</td></tr>
<tr><td>10</td><td>गीता ठगुन्ना</td><td>५०००००</td></tr>
<tr><td>11</td><td>शेषानन्द घिमिरे</td><td>८००००</td></tr>
<tr><td>12</td><td>विनोद पाठक</td><td>३०००००</td></tr>
<tr><td>13</td><td>जिवन खतिवडा</td><td>१७००००</td></tr>
<tr><td>14</td><td>जिवन खतिवडा</td><td>२६८०००</td></tr>
<tr><td>15</td><td>रुद्र बहादुर कार्की</td><td>११०८५७१</td></tr>
<tr><td>16</td><td>सविन थापा</td><td>६००००</td></tr>
</table></td><td>३०६११५७१</td></tr>
</table>

17	ओम कुमारी गुरुङ	१५००००
18	सरिता राई मल्ल	२०००००
19	बिमल घिमिरे	५००००
२०	कबिविध :६-२- ए.का.नि.ले.सिको/	१५००००००
21	कबिविध :६-२- ए.का.नि.ले.सिको/	१०००००००
22	बुढानिलकण्ठ माध्यमिक विद्यालय	२८००००
23	बुढानिलकण्ठ माध्यमिक विद्यालय	२०००००
जम्मा		३०६११५७१

		२९	रुद्र बहादुर कार्कीलाई बढि भुक्तानी भएको रकम असुल भई फस्यौंट	१००००
		३०	कर्मचारीहरुलाई बढि दरमा भुक्तानी भएको रकम असुल भई फस्यौंट	९३९२५
		३१	नर्म्स भन्दा बढी भुक्तानी भएको रकम असुल भई फस्यौंट	७२२५
		३८	विद्यालयहरुले पोषाक तथा छात्रवृत्ति रकम वितरण गरी प्रमाण पेश गरेको आधारमा फस्यौंट	३००००००
		३९	काठमाडौं उपत्यका प्रहरी कार्यालयले सिसि टिभि जडान गरी प्रगती विवरण पेश गरेको आधारमा फस्यौंट	२५००००००
		४४	नौलिन माविले आइसिटिको प्रमाण पेश गरेको आधारमा फस्यौंट	६५००००
		४५	विद्यालयहरुले छात्रवृत्ति रकम वितरण गरी प्रमाण पेश गरेको आधारमा फस्यौंट	११२२४००
		४६	विद्यालयहरुले पाठ्यपुस्तक खरिद तथा वितरण गरी प्रमाण पेश गरेको आधारमा फस्यौंट	५०६४२७२
		४७	विद्यालयहरुले भेन्डिङ मेशिन खरिद तथा जडान गरी प्रमाण पेश गरेको आधारमा फस्यौंट	६९०९९८
		४८	रुद्र बहादुर कार्कीलाई बढि ग्रेड भुक्तानी भएको रकम असुल भई फस्यौंट	१८१००
		५०.१	नपुग पारिश्रमिक कर रकम असुल तथा प्रमाण पेश भई फस्यौंट	५६६२५
		५०.२	विद्यालयहरुले कार्यक्रम संचालन गर्दा कर कट्टा नगरेको रकम असुल भई फस्यौंट	२२४५५
		५२	ब्रो टेक इन्टरप्राइजेज प्रालिलाई बढि भुक्तानी भएको रकम असुल भई फस्यौंट	२४१४२
		५९	निर्देशिका विपरित बढि भुक्तानी रकम असुल भई फस्यौंट	७५००
		६०	बढी दरको बैठक भत्ता रकम असुल भई फस्यौंट	३८२५
		६३	दोहोरो भत्ता रकम असुल भई फस्यौंट	४०५५०
		६७	अनियमित बैठक भत्ता रकम असुल भई फस्यौंट	५७३७५
		६८	टिसर्ट वितरणको प्रमाण पेश भई फस्यौंट	१०३३९५
		७०	बढी दरको बैठक भत्ता रकम असुल भई फस्यौंट	११९००
		७६	मूल्य वृद्धि रकम प्रमाण पेश भई फस्यौंट	५५४८८०२
		८१	अभियान अविशा जेभीको कार्य सम्पन्न पेश भई फस्यौंट	१९८७२४४८.८३
		८३	बिल भन्दा बढि भुक्तानी रकम असुल भई फस्यौंट	४२८२३१

<table>
<tr><td></td><td></td><td>९८</td><td>सामाजिक सुरक्षा फिर्ता बाँकी रकम यकिन गरी प्रमाण पेश भई फस्योँट</td><td>३८२७७३८</td></tr>
<tr><td></td><td>चालु वर्षको जम्मा</td><td></td><td></td><td>१०६२७३४७७.८३</td></tr>
<tr><td></td><td>गत विगत वर्षतर्फको</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>२</td><td>२०७८।७९</td><td>९</td><td>भुगोल कन्स्ट्रक्सनले कर समायोजन गरेको प्रमाण पेश भई फस्योँट</td><td>२००९५७</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td>३२</td><td>निम्नानुसार निर्माण व्यवसायीहरुको पेश्की रकम फस्योँट गरी प्रमाण पेश भएको
<table>
<tr><th>सि.नं.</th><th>निर्माण व्यवायी</th><th>रकम</th></tr>
<tr><td>१</td><td>सोवर्ण/जिवन जे.भी.</td><td>१३४५७६६</td></tr>
<tr><td>२</td><td>ओमबुद्ध/ओम बज्रगुरु जे.भि</td><td>१८००००</td></tr>
<tr><td>३</td><td>तेज कन्ट्रक्सन</td><td>२२६७७७४</td></tr>
<tr><td>४</td><td>तेज कन्ट्रक्सन</td><td>२२६७७७५</td></tr>
<tr><td>५</td><td>औमवर्द्ध/औमबज्रगुरु जे.भि.</td><td>१४६५०००</td></tr>
<tr><td>६</td><td>नव सिर्जनशिल कन्स्ट्रक्सन प्रालि</td><td>१५८७९०५</td></tr>
<tr><td colspan="2">जम्माः</td><td>१०७३४२२०</td></tr>
</table></td><td>१०७३४२२०</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td>३५</td><td>निम्नानुसार कर्मचारीहरुलाई कानुन बिपरित भुक्तानी भएको रकम असुल भई फस्योँट
<table>
<tr><th>सि.नं.</th><th>कर्मचारीको नाम</th><th>रकम</th></tr>
<tr><td>१</td><td>पुण्य प्रसाद काफ्ले</td><td>६३७५०</td></tr>
<tr><td>२</td><td>बासुदेव मल्ल</td><td>४९३००</td></tr>
<tr><td>३</td><td>सुकुलाल सुनुवार</td><td>२४६५०</td></tr>
<tr><td>४</td><td>परशुराम कार्कि</td><td>२४६५०</td></tr>
<tr><td>५</td><td>भगवती निरौला</td><td>२४६५०</td></tr>
<tr><td>६</td><td>अन्जना राई</td><td>७६५०</td></tr>
<tr><td>७</td><td>गोमा मग्रती</td><td>२३८००</td></tr>
<tr><td>८</td><td>शेषानन्द घिमिरे</td><td>३४००</td></tr>
<tr><td colspan="2">जम्माः</td><td>२२१८५०</td></tr>
</table></td><td>२२१८५०</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td>४८</td><td>जिवन पुन मगरको कार्यक्रम संचालन गर्दा कर कट्टा नभएको रकम असुल भई फस्योँट</td><td>३२००</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td>५९</td><td>नेपाल विद्युत प्राधिकरणले रु.४,४६,२९४।-, रु.२,८८,४८२।- र रु.४८,०८०।- गरी रु.४४६२९४।- को पोल व्यवस्थापनको काम सम्पन्न गरी प्रमाण पेश भई फस्योँट</td><td>७८२८५६</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td>६०</td><td>Outdoor IP2 mp Camera 5 सेट खरिदको प्राबिधिक परीक्षण प्रतिवेदन पेश भई फस्योँट</td><td>४९७०८७</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td>९८.४</td><td>निम्नानुसार कर्मचारीहरुको दोहोरो बैठक भत्ता रकम असुल भई फस्योँट
<table>
<tr><th>सि.नं.</th><th>कर्मचारीको नाम</th><th>रकम</th></tr>
<tr><td>१</td><td>सुनिल महर्जन</td><td>१६९५७५</td></tr>
</table></td><td>५६६१००</td></tr>
</table>

			२ | सौरभ लामिछाने | १६८३०० ३ | किशन श्रेष्ठ | १०२००० ४ | कृजन भण्डारी | १२६२२५ **जम्माः** | **५६६१००**	
		९८.५	सम्झना कुंवरको बैंक दाखिला कम गरेको रकम असुल भई फस्यौंट	३५०७
३	**२०७७।७८**	१४.१	वैकल्पिक शिक्षण शिकाईको बिल भरपाई पेश भई फस्यौंट	३६६६९५०
		१४.२	राष्ट्रपति शैक्षिक सुधार कार्यक्रम खर्चको पुष्टि हुने प्रमाण पेश भई फस्यौंट	२०२०००००
		२६	विद्युत पोल जडान गरेको प्रमाण पेश भई फस्यौंट	७२२३८२२
		३१.१	एक विद्यालय एक स्वास्थ्यकर्मीका लागि सामाग्री खरिद गरी हस्तान्तरण गरेको प्रमाण पेश भई फस्यौंट	६९६६०७
		३१.२	स्वास्थ्य चौकीहरुको पेश्की रकम फस्यौंट गरी प्रमाण पेश भएको	३०००००
		४०	फरक सामग्री प्रयोग गरेको रकम प्रमाण पेश भई फस्यौंट	१२९१३६
		४७	फरक सिमेन्ट प्रयोग गरेको रकम प्रमाण पेश भई फस्यौंट	२९७८५९
	गत विगतको जम्मा			**४५५२४१५१**
	कुल जम्मा			**१५१७९४१२१.८३**

दक्षिणकाली नगरपालिका

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्र्योट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
									असुल गर्नुपर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम		अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	राजस्व लगत जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती								
३७	३१३	६५४८१	०	०	०	३७	३१३	६५४८१	२२३०३	३१९५१	८७८८	०	०	४०७३९	२४३९

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७७०७८

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्षको फछ्र्यौट	बाँकी वेरुजू	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम वेरुजु	यो वर्षको वेरुजु	कुल वेरुजु बाँकी
काठमाडौं	८१९१८	०	४९३५	७६९८३	०	६५४८१	१४२४६४

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७७।०७८ सम्मको

दक्षिणकाली नगरपालिका

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछर्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
										नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	असुल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	राजस्व लगत जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती								
३७	१६०	३७५०४	०	०	०	३७	१६०	३७५०४	१६४७१	१४४३१	५३८२	०	०	१९८१३	१२२०

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७८।०७९

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७८।०७९ सम्मको

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्षको फछ्यौट	बाँकी बेरुजू	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
दक्षिणकाली नगरपालिका काठमाडौं	१४२४६४	०	०	१४२४६४	०	३७५०४	१७९९६८

दक्षिणकाली नगरपालिका

वेरुजु वर्गिकरण (विनियोजन, राजश्व धरौटी र अन्य कारोवार) आ.व २०७९।०८०

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फस्यौट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
									असुल गर्नु पर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	असुल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	पेस्की
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती								
५७	१३५	६२१६२	०	११	३८	५७	१२४	६२१२४	६६५२	१३२८६	४०९८८	०	०	६०९२६	११९९

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति २०७९।०८० सम्मको

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्ष फस्यौंट	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
काठमाण्डौ	१७९९६८	०	२०६७०	१५९२९८	०	६२१२५	२२१४२३

वेरुजु सम्परीक्षणको विवरण

क्र. सं	आर्थिक वर्ष	बेरुजुको दफा	छोटकरी व्यहोरा	सम्परीक्षण भएको रकम
१	**२०७९।८०(चालु वर्षको)**	३९	असुली दाखीला पेश भएको	२२९५०
२		७०	असुली दाखीला पेश भएको	५१०
३		७३	असुली दाखीला पेश भएको	१५३००
	चालु वर्षको जम्मा			**३८७६०**
	गत विगत वर्षतर्फको			
१	२०७४।७५	३८(२)	प्रमाण पेश भएको	५९०००
२		३८(११)	प्रमाण पेश भएको	७५०००
३		३८(१३)	प्रमाण पेश भएको	७००००
४		३८(१४)	प्रमाण पेश भएको	१९३८००
५		३८(१७)	प्रमाण पेश भएको	१०००००
६		३८(१८)	प्रमाण पेश भएको	१०००००
७		३८(१९)	प्रमाण पेश भएको	७५०००
८		३८(२०)	प्रमाण पेश भएको	४००००

९		४३.१(११)	असुली दाखीला पेश भएको	३८२५
१०		४३.१(१२)	असुली दाखीला पेश भएको	३८२५
११		४३.२(४)	असुली दाखीला पेश भएको	२४५०
१२		७०(५)	असुली दाखीला पेश भएको	२८९००
१३		८७(२)	असुली दाखीला पेश भएको	३८२५
१४		७०(१३)	असुली दाखीला पेश भएको	३४००
१५		७०(१९)	असुली दाखीला पेश भएको	१७००
१६		७०(१५)	असुली दाखीला पेश भएको	१७००
१७		७०(२१)	असुली दाखीला पेश भएको	२१२५
१८		७०(२४)	असुली दाखीला पेश भएको	१२७५
१९		७०(२२)	असुली दाखीला पेश भएको	२९७५
२०		७०(२३)	असुली दाखीला पेश भएको	२९७५
२१		७०(१८)	असुली दाखीला पेश भएको	२८९००
२२		७९(७)	प्रमाण पेश भएको	२८३१७८
२३		९२(संजिव, इन्दल, मनुप्रसाद)	असुली दाखीला पेश भएको	४०५२५
२४		४३.१(१)	असुली दाखीला पेश भएको	३८२५
२५		४३.१(१०)	असुली दाखीला पेश भएको	३८२५
२६		७९(५)	प्रमाण पेश भएको	२५५६०
२७		७९(१)	प्रमाण पेश भएको	११२५०
२८		७९(३)	प्रमाण पेश भएको	२२३००
२९		७९(५)	प्रमाण पेश भएको	३२५६६६
३०		७९(६)	प्रमाण पेश भएको	३५३६६२
३१		९१	असुली दाखीला पेश भएको	२५५६०
३२		४८.१	प्रमाण पेश भएको	६६७०२.६१
३३		२८	नगरसभाबाट नियमित भई पेश	९३३२९३२
३४		३६		१३११२५०
३५		३९		४०००००
३६		४०		१३३०००

३७		४५		३४४२२७२.३४
३८		५२		२०००००
३९		५५		३०००००
४०		६४		१०६७९३६
४१		६५		३१६६८०
४२		७२		११४५२९९
४३		८१		१२४३००
४४		९३		६१७५००
	२०७४।७५ जम्मा			२०३५०८६६
	२०७७।७८ जम्मा	-	-	३१९१०८
	गत विगतको जम्मा			**२०६६९९७४**
	कुल जम्मा			**२०७०८७३४**

जम्मा बेरुजु मध्ये अधिकांश रकम नियमको प्रक्रिया नपुऱ्याई खर्च गरेको, खर्चका आधार प्रमाण पर्याप्त नपुऱ्याई खर्च गरी अनियमित भएको रकमको आकार झण्डै ६० प्रतिशतको हाराहारीमा रहनुले आर्थिक कारोबारमा नियन्त्रण र उत्तरदायित्वको अवस्था कमजोर भएको देखिन्छ ।

४.७ अध्यावधिक बेरुजु स्थिति

महालेखापरीक्षकको प्रतिवेदन अनुसार विगत वर्षहरूको जिम्मेवारी सरी आएको बेरुजुमा यसवर्ष फछ्र्योट तथा सम्परीक्षणबाट बेरुजुको लगत अभिलेखबाट हटाइएको रकम घटाई यसवर्ष थप भएको बेरुजु जोड्दा हालसम्मको अध्यावधिक लेखापरीक्षण बेरुजु रु ५ अर्व ६९ करोड ८० लाख ९१ हजार रहेको छ । यसप्रकार अङ्क गणना गरिने बाहेक कतिपय नीतिगत, कानुनी, संस्थागत र सैद्धान्तिक विषयमा महालेखापरीक्षकले प्रतिवेदनमा सुझाव प्रस्तुत गरेको छ । अध्यावधिक बेरुजुको स्थितिलाई देहायको तालिकाबाट देखाइएको छः

विवरण	काठमाडौं जिल्ला स्थीत सवै स्थानीय तह
विगतको बेरुजु	५ अर्व ६९ करोड ८० लाख ९१ हजार
फछ्र्योट तथा सम्परीक्षण	२ अर्व ४९ करोड ८२ लाख ४० हजार
चालु वर्षको थप बेरुजु	४२ करोड ८३ लाख ९० हजार

४.८ कारबाही गरी टुंगो लगाउनुपर्ने रकम

सरकारको आर्थिक कारोबारको लेखापरीक्षणबाट औंल्याएको लेखापरीक्षण बेरुजु का अलावा महालेखापरीक्षकको प्रतिवेदनमा नेपाल सरकारले कारबाही प्रक्रिया अगाडि बढाई टुंगो लगाउनु पर्ने रकम समेत दर्शाउने गरेको छ । यस्तो रकममा लेखापरीक्षणको लागि स्रेस्ता कागजात पेश नभई लेखापरीक्षण हुन नसकेको कारण बक्यौता रहन गएको रकम, उठ्न उठाउन निश्चित भएको राजस्व रकम विभिन्न कारणबाट असुल हुन नसकि बक्यौता रहन गएको रकमलाई राजस्व बक्यौता, दाताबाट सोधभर्ना लिन बाँकी रकम तथा नेपाल सरकार जमानत बसि विभिन्न संगठित संस्थाहरूलाई दिएको ऋणको भाखा नाघेको साँवा व्याज रकम समावेश हुने गर्दछ ।

महालेखापरीक्षकको आ व ०७०।८० को लेखापरीक्षणको वार्षिक प्रतिवेदन २०८१ अनुसार सबैभन्दा बढी बेरुजु हुने ५ स्थानीय तहहरुको विवरण देहाय अनुसार रहेका छन्:

स्थानीय तह	बेरुजु	कुल बेरुजु को प्रतिशत
काठमाडौं महानगरपालिका	२ अर्ब ९९ करोड ४७ लाख ८४ हजार	५२.६
कागेश्वरी मनोहरा	३३ करोड ९४ लाख ६२ हजार	६
कीर्तिपुर नगरपालिका	३४ करोड २२ लाख ४५ हजार	६
गोकर्णेश्वर नगरपालिका	३५ करोड ४१ लाख ९४ हजार	६.२
चन्द्रागिरी नगरपालिका	२३ करोड २५ लाख २४ हजार	४.१
टोखा नगरपालिका	१८ करोड ७९ लाख ७० हजार	३.३
तारकेश्वर नगरपालिका	३५ करोड २४ लाख १६ हजार	६.२
दक्षिणकाली नगरपालिका	२२ करोड २४ लाख २३ हजार	३.९
नगार्जुन नगरपालिका	२ करोड २५ लाख ८६ हजार	०.४
वुढानीकण्ठ नगरपालिका	४८ करोड ८० लाख ४० हजार	८.६
शंखरापुर नगरपालिका	१६ करोड १५ लाख ७ हजार	२.८
जम्मा	५ अर्ब ६९ करोड ८१ लाख ५१ हजार	१००

उपर्युक्त तालिका अनुसार स्थानीय तहहरुको कुल बेरुजु मध्ये सवैभन्दा वढि (५२.६) प्रतिशत बेरुजु काठमाडौं महानगरपालिकाको रहेको देखिन्छ भने सवै भन्दा कम (०.४) प्रतिशत नागार्जुन नगरपालिकाको रहेको देखिन्छ। यसैगरी क्रमश वुढानीलकण्ढको (८.६) प्रतिशत, गोकर्णेश्वर नगरपालिकाको (६.२) प्रतिशत, तारकेश्वर नगरपालिकाको (६.२), कीर्तिपुर नगरपालिकाको (६) प्रतिशत, चन्द्रागिरि (४.१) प्रतिशत, दक्षिणकाली नगरपालिका (३.९) प्रतिशत, टोखा नगरपालिका (३.९) प्रतिशत, शंखरापुर नगरपालिका रहेको देखिन्छ।

४.९ लेखापरीक्षण बेरुजुको कानूनी व्यवस्था

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ३७ मा बेरुजुफछ्र्योट गर्ने दायित्व जिम्मेवार व्यक्तिको हुने र दफा ४० अनुसार बेरुजु फछ्र्योट गरे नगरेको सम्बन्धमा रेखदेख गरी प्रचलित कानुनबमोजिम फछ्र्योट गर्न लगाउने दायित्व लेखाउत्तरदायी अधिकृतको हुने व्यवस्था गरेको छ। औँल्याइएको बेरुजुको ३५ दिन वा म्याद थप भएकोमा सो म्यादभित्र फछ्र्योट गर्ने र फछ्र्योट नगरेमा लेखाउत्तरदायी अधिकृत र विभागीय मन्त्री वा राज्यमन्त्रीलाई जानकारी दिने उल्लेख छ। सो व्यवस्थाबमोजिम समेत हरेक वर्ष बेरुजु फछ्र्योट नभएकाले महालेखापरीक्षकले सो अवधिमा कार्यरत लेखाउत्तरदायी अधिकृतहरूको नामावली र बेरुजु रकम समेत वार्षिक प्रतिवेदनको अनुसूचीमा समावेश गरी सार्वजनिक गर्ने गरेको छ।

४.११ लेखापरीक्षण बेरुजुको कारण तथा प्रभाव

हरेक वर्ष लेखापरीक्षणबाट सरकारको वित्तीय व्यवहारमा कैफियत वा बेरुजु देखिने गरको छ। अझ कतिपय कार्यालय निकायमा उस्तै व्यहोरा दोहोरिएर देखिने देखाउने शृङ्खला वर्षौंदेखि चलेको देखिन्छ । यसरी बेरुजु बढ्ने उस्तै व्यहोरा दोहोरिएर कैफियत देखिने कारण र सोको प्रभावलाई देहायअनुसार उल्लेख गर्न सकिन्छः

४.११.१ बेरुजु बढ्नुका कारणहरूः

सरकारी आर्थिक कारोबारमा हरेक वर्ष बेरुजु रकम बढ्नुका कारणहरू देहाय अनुसार देखिएका छन्

- आम्दानी खर्च गर्दाका बखत कानुनको पालना गर्नेपर्ने कुरामा ध्यान नपुऱ्याई हेलचक्रयाई हुने,
- उस्तै व्यहोरा वर्ष वर्षै आए तापनि सुधार नगर्ने परिपाटि,
- दवाब र प्रभावमा परेर काम गर्नपर्ने वातावरण,
- कानुनी रित प्रक्रिया नपुगेकोमा अडान नलिने वा लिन नसक्ने लेखा जनशक्ति,
- कार्यान्वयनमा ल्याउन नसकिने अव्यवहारिक कानुनी प्रवन्ध जस्तै कार्यालयहरूमा हुने विविध खर्चको सिमा कुनैपनि तहका कार्यालयले सो को पालना गर्ने र गर्न सक्ने अवस्था छैन ।
- कानूनी व्यवस्था पर्याप्त भए पनि पालना नहुनु जस्तै सोझै खरिदको सिमा पालना नहुने,
- ठुला देखि साना सबै प्रकृतिका कार्यालयलाई एउटै कानुनको व्यवस्था,
- सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन व्यवस्थाको कार्यान्वयन कमजोर रहेको,
- बेरुजु गराउने र नगराउने कर्मचारी बीच भिन्नता नहुने तथा बेरुजु हुँदा र नहुँदा दण्ड र पुरस्कार प्रणाली कार्यान्वयन नभएको,
- बेरुजुको मात्रालाई कर्मचारीको कार्यसम्पादन मूल्यांकन सूचक विकास गर्न नसकिएको,
- सबै किसिमका कारोबारलाई लेखामा समावेश गर्न नसकिएको सबै वैदेशिक सहायता सरकारको लेखामा नआउने,
- वेरुजु फछ्र्योटको काम लेखाको मात्र हो भन्ने भावना राख्नु र वेरुजु फछ्र्योटलाई कम प्राथमिकता दिनु,
- आन्तरिक जाँच (Internal check) प्रणाली फितलो र प्रभावहीन भएको र
- आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रभावकारी हुन नसकेको ।

४.११.२ बेरुजुको प्रभाव तथा असर हरेक वर्ष लेखापरीक्षणबाट देखिने बेरुजुको असरलाई देहायअनुसार उल्लेख गर्न सकिन्छः

- वैदेशिक सहायता प्राप्ति र परिचालनमा विकास साझेदारले गर्ने विश्वासमा कमी,

- जनता समक्ष सरकार तथा सरकारी संयन्त्रको साख तथा छवि कमजोर हुनु,
- स्रोत साधनहरू दुरूपयोग भई समुचित व्यवस्थापन हुन नसक्नु,
- बेरुजुको व्यहोराका आधारमा अन्य निकायबाट समेत छानविन अगाडि बढ्ने हुंदा प्रशासनिक कार्यवोझ थपिने,
- बेरुजु फछ्र्योट तथा सम्परीक्षणकालागि राज्यको स्रोत साधन प्रयोग बढ्ने,
- सबै बेरुजु भ्रष्टाचार होइन तर भ्रष्टाचारको सुरुआत बेरुजुबाटै हुने गर्दछ,
- बैदेशिक सहायताबाट सञ्चालित आयोजनाहरूमा बेरुजु रकमका कारण सोधभर्ना प्राप्तिमा समस्या,
- बढ्दो बेरुजुले सरकारी निकायहरूमा आर्थिक अनुशासन, पारदर्शिता, जवाफदेही झन् झन् कमजोर हुदै जाने,

परिच्छेद ५:
लेखापरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्वयन

५.१ प्रतिवेदन कार्यान्वयन तथा वेरुजु फछ्र्योटः

वेरुजु फछ्र्योट लेखापरीक्षकले आर्थिक कारोबारको लेखापरीक्षण गर्दा देखाएका कमी कमजोरीमा कारबाही गरी टुंग्याउने तथा फरफारक गर्ने कार्य हो । लेखापरीक्षण ऐन २०७५ को दफा २१ मा महालेखापरीक्षकको वार्षिक प्रतिवेदनमा औंल्याएका व्यहोराहरूको कार्यान्वयनका भए नभएको सुनिश्चित गर्न लेखापरीक्षण गरिएका निकायबाट भएका कारबाहीको प्रतिवेदन लिने, जवाफ लिने, कार्यान्वयनकालागि समयावधि तोक्ने, पून जाँच गर्ने र त्यस सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायलाई महालेखापरीक्षकले आवश्यक निर्देशन दिन सक्ने व्यवस्था छ । त्यसैगरी नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, वा स्थानीय तहको आय व्यय तथा अन्य रकम कलमको लेखापरीक्षण गर्दा देखिएका त्रुटि तथा बेरुजुमा सम्बन्धित निकायले कानून बमोजिम कारबाही गर्नु पर्नेछ ।

५.२ प्रतिवेदन कर्यान्वयनको दायित्वः

बेरुजु फछ्र्योट गर्ने गराउने उत्तरदायित्वः आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ दफा ३९ बमोजिम बेरुजु फछ्र्योट गर्ने उत्तरदायित्व जिम्मेवार व्यक्ति, कार्यालय प्रमुख तथा लेखा उत्तरदायी अधिकृतको हुने व्यवस्था रहेको छ । आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन २०७६ को दफा ३८ मा बेरुजु फछ्र्योट गर्ने दायित्व जिम्मेवार व्यक्तिको हुने र बेरुजु फछ्र्योट गरे नगरेको सम्बन्धमा रेखदेख गरी प्रचलित कानुनबमोजिम फछ्र्योट गर्न लगाउने दायित्व लेखाउत्तरदायी अधिकृतको हुने व्यवस्था गरेको छ। सोही ऐनको दफा ३७ मा औँल्याइएको बेरुजुको ३५ दिन वा म्याद थप भएकोमा सो म्यादभित्र फछ्र्योट गर्ने र फछ्र्योट नगरेमा लेखाउत्तरदायी अधिकृत र विभागीय मन्त्री वा राज्यमन्त्रीलाई जानकारी दिने उल्लेख छ।

५.३ बेरुजु फछ्र्योटका तरिकाः

जिम्मेवार व्यक्ति । कार्यालय प्रमुख । लेखा उत्तरदायी अधिकृतले आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन तथा नियमावली २०७७ तथा लेखापरीक्षण ऐन २०७५को व्यवस्था अनुसार देहायका विधि र तरिकाबाट बेरुजु फछ्र्योट गर्न सक्ने व्यवस्था छः

- प्रतिवेदनका व्यहोरामा माग भएका जवाफ प्रतिक्रिया दिएर,
- आवश्यक प्रमाण कागजात जुटाएर लेखापरीक्षक समक्ष पेश गरेर,
- लेखा उत्तरदायी अधिकृतबाट आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७६ को व्यवस्था बमोजिम नियमित गराएर,
- बेरुजुमा उल्लेख भए अनुसार असुल उपर गरेर,
- अधिकार प्राप्त अधिकारीले निर्णय गरी मिन्हा दिएर,
- सार्वजनिक लेखा समितिमा महालेखापरीक्षकको वार्षिक प्रतिवेदनमा छलफल भै निर्णय भएर,

- बेरुजु फछ्र्योट समितिमा पेश गरी निर्णय भए बमोजिम,
- लेला परीक्षण प्रतिवेदनका व्यहोरामा न्यायिक निकायको फैसला वा आदेशको पालना गरेर,
- ऐन, नियम, कानुन, नीति र कार्यप्रक्रृयामा सुधार गरेर
- असुल गर्नुपर्ने रकम नियमित प्रक्रियाबाट असुल नभएमा कुमारीचोक तथा केन्द्रीय तहसिल कार्यालयमा नियमानुसार लगत कस्न पठाएर,

५.४ बेरुजु फछ्र्योटको प्रवृत्तिः

लेखापरीक्षणका विभिन्न चरणमा लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा दर्शाइएका बेरुजुलाई जवाफ प्रतिक्रिया, असुल, प्रमाण कागजात पेश तथा नियमित गरेर फछ्र्योट गर्न सकिन्छ । लेखापरीक्षणको प्रारम्भिक प्रतिवेदन स्थलगत रूपमा लेखापरीक्षण गरिएको निकायको जिम्मेवार व्यक्तिलाई उपलब्ध गराएपश्चात् ३५ दिन भित्र जवाफ प्रतिक्रिया, असुल तथा प्रमाण कागजात पेश गरेर बेरुजु फछ्र्योट गरको अवस्था तथा गत विगत वर्षका बेरुजु विभिन्न तरिकाबाट फछ्र्योट को प्रवृत्ति देहायअनुसार छः

५.४.१ लेखापरीक्षणको प्रारम्भिक प्रतिवेदनको व्यहोराउपर कारबाही गरी फछ्र्योट स्थितिः

महालेखापरीक्षकको कार्यालयबाट लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी स्थलगत रूपमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपलब्ध गराएपश्चात् ३५ दिन भित्र लेखापरीक्षणगरिएका निकायहरूले जवाफ प्रतिक्रिया पठाएर वा असुल गरेर वा नियमित गरेर बेरुजु फछ्र्योट गर्न सक्ने व्यवस्था आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐनमा रहेको छ । सो अनुसार आ व ०७९।८० मा रु १ अर्ब १३ करोड ७९ लाख ५६ हजार बेरुजु प्रतिक्रियाबाट फछ्र्योट भएको देखाएको छ ।

विवरण	२०७८।०७९ सम्मको वेरुजु	२०७९। ८० को प्रतिक्रियावाट फछ्र्योट	कुल बेरुजु बाँकी २०७९। ०८० सम्म
काठमाडौं महानगरपालिका	४ अर्व २२ करोड ४६ लाख ५९ हजार	९३ करोड १ लाख २९ हजार	२ अर्व ९९ करोड ४७ लाख ८४ हजार
कागेश्वरी मनोहरा	२७ करोड ६२ लाख ७५ हजार	२ करोड ५ लाख २७ हजार	३३ करोड ९४ लाख ६२ हजार
कीर्तिपुर नगरपालिका	३० करोड ६१ लाख ३० हजार	१ करोड ६६ लाख ६९ हजार	३४ करोड २२ लाख ४५ हजार
गोकर्णेश्वर नगरपालिका	२३ करोड ३६ लाख ६५ हजार	१ करोड ७ लाख ६३ हजार	३५ करोड ४१ लाख ९४ हजार
चन्द्रागिरी नगरपालिका	२० करोड ४३ लाख ३१ हजार	२ करोड ८७ लाख ९४ हजार	२३ करोड २५ लाख २४ हजार
टोखा नगरपालिका	१५ करोड ४ लाख ६६ हजार	४ लाख ५ हजार	१८ करोड ७९ लाख ७० हजार
ताराकेश्वर नगरपालिका	३५ करोड ८१ लाख ३ हजार	८६ लाख २२ हजार	३५ करोड २४ लाख १६ हजार
दक्षिणकाली नगरपालिका	१७ करोड ९९ लाख ६८ हजार	३८ हजार	२२ करोड २४ लाख २३ हजार
नगार्जुन नगरपालिका	६ करोड ५६ लाख ६८ हजार	८ लाख ४८ हजार	२ करोड २५ लाख ८६ हजार
वुढानीकण्ठ नगरपालिका	४६ करोड १७ लाख ५७ हजार	१० करोड ६२ लाख ७३ हजार	४८ करोड ८० लाख ४० हजार
शंखरापुर नगरपालिका	१३ करोड ९८ लाख ४४ हजार	१ करोड ४७ लाख ८३ हजार	१६ करोड १५ लाख ७ हजार
जम्मा	६ अर्व ६० करोड ८ लाख ६६ हजार	१ अर्व १३ करोड ७९ लाख ५६ हजार	५ अर्व ६९ करोड ८० लाख ९१ हजार

५.४.२ वार्षिक प्रतिवेदनका व्यहोरा उपर कारबाही गरी बेरुजु फछ्र्योट को विगत ५ वर्षको स्थिति

विभिन्न प्रक्रियाबाट लेखापरीक्षण प्रतिवेदनका व्यहोराहरू कार्यान्वयन गरी बेरुजु फछ्र्योट भएकोमा फछ्र्योटको प्रवृत्तिमा अपेक्षित सुधार हुन सकेको अवस्था देखिदैन:

आ. व	विगतको बाँकी बेरुजु	प्रतिक्रियावाट फछ्र्योट रकम	बेरुजु फछ्र्योट प्रतिशत
२०७६।०७७	५ अर्व ६९ करोड ८० लाख ९१ हजार	१ अर्व १३ करोड ७९ लाख ५६ हजार	२० प्रतिशत
२०७७।०७८			
२०७८।०७९			
२०७९।०८०			

विगत ५ वर्षको बेरुजु फछ्र्योटको प्रगति अघिल्लो वर्षको बाँकी बेरुजुको औषतमा २५ प्रतिशत भन्दा कम रहेको अवस्था छ। यसमा सुधारकालागि आवश्यक कदम चाल्नु पर्न भएको छ।

५.५ लेखापरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्वयन तथा बेरुजु फछ्र्योटमा संलग्न निकाय तथा भूमिकाः

सरकारी लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोराहरू सहितको प्रतिवेदन कार्यान्वयन तथा बेरुजु फछ्र्योटमा देहायका निकायहरूको संलग्नता र महत्वपूर्ण भूमिका रहेको देखिन्छः

- नेपाल सरकारका मन्त्रालय तथा निकाय र मातहतका कार्यालयहरू
- प्रदेश मन्त्रालय तथा कार्यालयहरू
- स्थानीय तहको सभा
- आन्तरिक नियन्त्रण तथा लेखापरीक्षण समिति
- बेरुजु फछ्र्योट अनुगमन समिति
- बेरुजु फछ्र्योट समिति
- सार्वजनिक लेखा समिति
- प्रदेश सभा सार्वजनिक लेखा समितिहरू

५.६ बेरुजु सम्परीक्षण व्यवस्था

लेखापरीक्षण प्रक्रियाको एक अभिन्न अंगको रूपमा सम्परीक्षण तथा अनुगमन लेखापरीक्षण रहेको छ। लेखापरीक्षण प्रतिवेदनका व्यहोराहरूको कार्यान्वयनको अनुगमन परीक्षण गर्ने कार्यलाई सम्परीक्षण भनिन्छ। आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा २ (व) आन्तरिक वा अन्तिम लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा औंल्याइएको बेरुजुको सम्बन्धमा पेश हुन आएका स्पष्टिकरण वा प्रतिक्रियासाथ संलग्न प्रमाण तथा कागजातको आधारमा गरिने फछ्र्योट सम्बन्धी कार्य लाई सम्परीक्षण भनी परिभाषा गरेको छ। जुनसुकै निकायबाट विभिन्न प्रक्रिया अकलम्बन गरी लेखापरीक्षण बेरुजु फछ्र्योट भए तापनि उक्त फछ्र्योट विधिसम्मत रूपमा भएको यकिन गर्ने काम महालेखापरीक्षकको कार्यालयबाट हुने व्यवस्था छ।

परिच्छेद ६
सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन र लेखापरीक्षण तथा बेरुजु फछ्र्योटमा देखिएका समस्या

सरकारका क्रियाकलापकालागि आवश्यक स्रोत साधनको अनुमान गर्ने, प्राप्तिका स्रोतहरूको यकिन गर्ने, विभिन्न किसिमका राजस्व तथा अनुदानबाट स्रोत साधन जुटाउने, उपलब्ध स्रोत साधनको अति उत्तम प्रतिफल प्राप्त हुने गरी परिचालन गरी खर्च गर्ने, गरेको खर्चमा नियन्त्रण, जवाफदेही तथा पारदर्शिता कायम गर्ने, आम्दानी खर्चको हिसाब किताव राख्ने (लेखांकन गर्ने), आम्दानी खर्चको अवस्था र उपलब्धिको प्रतिवेदन तयार गर्ने, आन्तरिक तथा अन्तिम लेखापरीक्षण गराउने र समग्र सार्वजनिक आय व्यय को लेखा तथा लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको विधायिकि निगरानी तथा अनुगमन गर्ने सम्मका कार्य सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापनका क्षेत्रहरू हुन ।

सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापनमा कुशलता, पारदर्शिता, जवाफदेही र विधिको पालनालाई प्रवर्धन गर्नका लागि बाह्य लेखापरीक्षणको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ । नेपालको सार्वजनिक आर्थिक प्रशासनमा देखिएका कमजोरी तथा बेथितिलाई लेखापरीक्षणले उजागर गर्दै सुधारका लागि सुझाव दिने गरेको छ । लेखापरीक्षण गराउने, लेखापरीक्षण प्रतिवेदनका व्यहोहरू कार्यान्वियन गरी बेरुजु फछ्र्योट तथा सम्परीक्षण गराउने जिम्मेवारी कानुनले जिम्मेवार व्यक्ति तथा लेखा उत्तरदायि अधिकृतलाई दिए पनि यसमा अपेक्षित सुधार हुन सकेको देखिँदैन । सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापनका विविध पक्षहरूमा देखिएका समस्याहरूलाई देहाय अनुसार विश्लेषण गरिएको र सोही आधारमा सुधारका क्रियाकलाप अगाडि बढाउन मद्दत पुग्ने देखिन्छः

६.१ योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा

आयोजनाको आवश्यकता पहिचान, आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको पूर्वतयारी अवस्था मूल्यांकन गरेर बजेटमा समावेश गर्ने परीपाटि कमजोर देखिएको छ । आवधिक योजना, वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तथा बजेट बीचमा समन्वय र सामन्जस्यता कायम हुन सकेको छैन । राष्ट्यि आयोजना बैंक सूचना प्रणाली National Project Bank Management Information System (NPBMIS) कार्यान्वयनमा ल्याउन सकेको छैन ।

६.२ बजेट व्यवस्थापन र अनुशासनः

पर्याप्त अध्ययन र पूर्वतयारी नगरी आयोजना आयोजना तथा कार्यक्रम बजेटमा समावेश हुने, बजेट अनुमान यथार्थपरक बनाउन नसकेको, अन्य तहमा हस्तान्तरण हुन सक्ने सानातीना कार्यक्रम संघबाट सञ्चालन गर्ने गरी बजेटमा समावेश हुने, वर्षान्तमा अत्यधिक खर्च गर्ने परीपाटिमा नियन्त्रण हुन नसकेको देखिएको छ । प्रदेशले आफ्नो आय बढाउन भन्दा अनुदानमा भरपर्ने, राजस्वका श्रोत खोजिगरी संकलन गर्ने जस्ता कार्य गर्न नसकेको अवस्था छ । सबै स्थानीय तहको बजेट समयमा पेश भई पारीत हुन नसकेको, बजेट पारीत नगरी आम्दानी खर्च हुने गरेको तथा आम्दानीका स्रोत वेगर अनुदानमा आधारित बजेट तर्जुमा गर्ने परीपाटि देखिएको, बजेट अनुशासन का कानूनी व्यवस्था पालना नगरी खर्चगर्ने गरेको देखिएको छ । त्यसैगरी आर्थिक कर्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐनले

बजेट तर्जुमा प्रक्रियालाई सहजिकरणका लागि सबै मन्त्रालय तथा निकायमा बजेट समिति बनाउने व्यवस्था गरे तापनि यो व्यवस्था प्रभावकारी हुन सकको छैन ।

६.३ खर्च व्यवस्थापनः

तीनैतहका सरकारमा चालुखर्च अत्यधिक बढेर गएको छ पुँजीगत खर्च हरेक वर्ष कम हुँदै गएको छ,, स्वीकृति बेगर वहुवर्षीय सम्झौता गरी दायित्व सिर्जना हुने गरेको छ । अनुदानको प्रभावकारिता अनुगमन नभएको, खर्चहरू जवाफदेही र पाादर्शि हुन नसकेको, प्रदेश र स्थानीय तहमा पदाधिकारी कर्मचारीको सुविधामा अनियन्त्रित रूपमा कानसन विपरीतबढोत्तरी भएको अवस्था छ ।

६.४ राजस्व प्रशासन तथा लेखांकन व्यवस्थाः

राजस्व प्रक्षेपणको आधार विश्वसनीय देखदैन, राजस्व बक्यौता हरेक वर्ष बढेर गएको छ, आय विवरण पेश नगर्ने तथा करदाताले यथार्थ कारोबार नदेखाउने तथा कर परीक्षण प्रभावकारी बनाउन नसकेको अवस्था छ ।

६.५ वैदेशिक सहायता परिचालन र व्यवस्थापनः

वैदेशिक सहायता परिचालन र व्यवस्थापनः सबै वैदेशिक सहायता बजेटमा समावेश गरी लेखापरीक्षण गराउने नगरेको, बैदेशिक सहायता परिचालन प्रभावकारी हुन नसकेको, सहायताको ठलो रकम सोधभर्ना हुन बाँकी रहेको छ ।

६.६ खरिद व्यवस्थापनः

खरिद व्यवस्थापनः खरिद कानुनको पालना गरी खरिद कारबाही नभएको, खरिद योजना नबनाउने बनाएकोमा पालना नहुने, प्रतिस्पर्धात्मक विधि अवलम्बन नगरी सोझै खरिद गर्ने, समयमा खरिद कारबाही नगर्ने, सिमा नाघेर जटिल प्राविधिक कार्यहरू उपभोक्ता समितिबाट गराउने परीपाटि रहेको छ । त्यसैगरी समयमा सम्झौता बमोजिम काम नगर्ने, निर्माण कार्य अधुरा रहने, म्याद थप तथा सम्झौता अन्त्य गर्नेजस्ता कारबाही अगाडि नबढाउने आदि समस्या देखिएका छन । सबै तहको सबै खरिद कार्यमा विद्युतिय खरिद प्रणाली लागु हुन सकेन, सार्वजनिक खरिदको अनुगमन प्रभावकारी हुन सकेको छैन ।

६.७ सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण र परिचालनः

सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेखका लागि सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली (Public Assets

Management System (PAMS) प्रणाली विकास भएतापनि सबै तहमा प्रयोगमा नल्याएको, सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण र परिचालन गर्ने तथा सरकारी सम्पत्ति अतिक्रमण नियन्त्रण हुन नसकेको, ऐतिहासिक र पुरातात्विक सम्पदा संरक्षणमा ध्यान पुग्न नसकेको अवस्था छ ।

६.८ संघीयता कार्यान्वयनः

मुलुकमा नयां संविधान जारी भए सँगै तीन तहमा राज्य शक्तिको बाडफांट भई राज्य पुनरसंरचना सँगै कतिपय सरकारी कार्यालयहरू खारेज हुने, गाभिने र नयां स्थापना हुने प्रक्रिया अगाडि बढेको छ । यस क्रममा सरकारका तीनतहबीच स्रोत साधन र कामको बांडफांट दोहोरो नपर्ने गरी, एउटै काम विभिन्न निकायबाट सम्पादन नहुने गरी व्यवस्थापन हनुपर्ने र तहका बीचमा सहकार्य तथा समन्वय गर्ने गरी कार्य सम्पादन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । तर कतिपय कामहरू दोहोरोपरेको, एउटै काम विभिन्न निकायमा छरिएको, तहका बीचमा सूचना आदान प्रदान हुन नसकेको कारण लेखापरीक्षण बेरुजु बढ्नुका साथै लेखापरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्वयन गरी बेरुजु फछ्र्योटमा समेत कठिनाइ भएको अवस्था छ ।

६.९ आन्तरिक नियन्त्रण

सरकारका निकायहरूमा प्रभावकारी आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली विकास गरी कार्यान्वयन नहुँदा समयमा वित्तीय प्रतिवेदन नबन्ने, लेखांकनमा त्रुटिका कारण बेरुजु बढ्ने गरेको छ, लेखापरीक्षण बेरुजु सालिन्दा बढेर गएको छ । महालेखानियन्त्रक कार्यालयले तयार गरेको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको नमुना सबै निकायमा प्रयोगमा आउन सकेको देखिएन ।

६.१० आन्तरिक लेखापरीक्षण

सरकारको आर्थिक कारोबारको आन्तरिक लेखा परीक्षण महालेखानियन्त्रकबाट हुने व्यवस्था छ । त्यसैगरी सरकारको आर्थिक कारोबारको लेखा समेत यही निकायबाट राखिने व्यवस्था छ । आन्तरिक लेखापरीक्षण र लेखापालन समूह छुटचाउने गरी कानुनी प्रवन्ध भए पनि कार्यान्वयन प्रभावकारी हुन सकेको छैन । आन्तरिक लेखापरीक्षण समयतालिका र सोको पालना, प्रतिवेदनको गुणस्तर तथा व्यवस्थापनबाट सहयोग तथा जवाफ प्रतिक्रिया आदि समेत कमजोर देखिएको छ । आन्तरिक नियन्त्रण प्रभावकारी बनाउन नसकेकाले । आन्तरिक लेखापरीक्षण समयमा नहुने भएकोमा समेत गुणस्तर कमजोर तथा पर्याप्त जनशक्तिको अभाव, लेखापालन र आन्तरिक लेखापरीक्षणको जिम्मेवारी एकै कार्यालयमा रहँदा हित बाझिने अवस्था छ ।

६.११ लेखांकन तथा प्रतिवेदन प्रणाली

सरकारी आर्थिक कारोबारको लेखा राख्ने प्रतिवेदन गर्ने व्यवस्थामा देखिएका कमजोरीहरू देहाय अनुसार रहेका छन्

६.११.१ लेखामानः

नगदमा आधारित नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान पूर्णरूपमा सबै तहका सरकारी कार्यालयहरूमा कार्यान्वयनमा नल्याएका र समयमा वित्तीय प्रतिवेदन तयार हुन नसकेको अवस्था छ । सरकारको वित्तीय प्रतिवेदन बाहिर विभिन्न कोषहरू सञ्चालनमा रहेका छन् । नेपाल सरकारको स्वामित्वका सार्वजनिक संस्थानहरूमा नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान Nepal Financial Reporting Standard NFRS लागु गर्नका लागि समयावधि नाघिसकेतापनि मानको पूर्णपालना गरी प्रतिवेदन तयार हुने गरेको छैन ।

६.११.२ सूचना प्रविधि प्रयोग

नेपाल सरकारले सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी, पारदर्शि र जवाफदेही बनाउन देहायका विभिन्न सूचना प्रणाली विकास गरी प्रयोगमा ल्याएको छः

बजेट तर्जुमा तथा नियन्त्रणकालागि मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (LMBIS) को माध्यमबाट बजेटको सीमा, लाईन आईटम र क्रियाकलापवाईज बजेट प्रस्ताव, बजेटको अख्तियारी, रकमान्तर तथा श्रोतान्तर, थप बजेट तथा पूरक बजेटको सूचना व्यवस्थापन गर्न यो प्रणाली कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।

त्यसैगरी प्रदेशस्तरका कार्यालयहरूको लागि संघको प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली PLMBIS) बजेट, निकासा, प्रतिवेदन प्रणाली व्यवस्थित गर्ने कार्य थालनी भएको छ । स्थानीय

सरकारको बजेट खर्च तथा प्रतिवेदनसम्बन्धी कार्य व्यवस्थित गर्ने सुत्र (SuTRA-Sub-National Treasury Regulatory Application) कार्यान्वयनमा रहेको छ ।

एकल खाता कोष प्रणाली Treasury Single Account र प्रदेश एकल खाता कोष प्रणाली Province Treasury Single Account TSA) को प्रयोग बाट बजेट निकासा र खर्चको भुक्तानी, धरौटी भुक्तानी, अन्य कोष (कार्य सञ्चालन आदि) को भुक्तानी, प्रतिबद्धता लेखा को अभिलेख, विद्युतीय कोष हस्तान्तरण (Electronic Fund Transfer) जस्ता कार्यमा सुधारका कार्यहरू भएका छन् ।

राजस्व वा अन्य आय प्राप्ति, सूचना प्रविधि मार्फत राजस्व जम्मा गर्न सक्ने व्यवस्था, लेखांकन तथा प्रतिवेदनकालागि राजस्व व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (RMIS and PRMIS) प्रयोगमा ल्याइएको छ ।

कम्प्युटरमा आधारित सरकारी लेखा प्रणाली (CGAS and PCGAS)ः क्रियाकलापमा आधारित लेखा (तलब, भत्ता, पूँजीगत, कार्यक्रम आदि) अख्तियारी, केन्द्रीय, लेखा, विनियोजन कार्यसञ्चालन लेखा, धरौटी लेखा, भुक्तानी आदेश, एकल खाता कोषसँग एकीकृत गर्ने प्रणली लागु गरिएको छ ।

सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापनमा सहजता ल्याउनृ उद्देश्यले विभिन्न निकायमा अन्य सूचना प्रणालीहरू जस्तै सहायता व्यवस्थापन सूचना प्रणाली Aid Management Information System

(AMIS), निवृत्तिभरण व्यवस्थापन प्रणाली Pension Management System (PMS), ऋण व्यवस्थापन सूचना प्रणाली Debt Operation Management System (DOMS) अन्य प्रणालीहरू कार्यान्वयनमा रहेका छन ।

यी सूचना प्रणालीहरू छुट्टाछुट्टै प्रयोजनकालागि विभिन्न तरिकाबाट विभिन्न निकायमा सञ्चालनमा रहेको देखिन्छ । यी सफ्टवेयरहरू एक आपसमा अन्तरआवद्धता नभएको कारण यस्ता सूचना प्रणाली बाट सरकारको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार हुन नसकेको र पहिलेको म्यानुएल प्रणालीमा जतिकै समय लागेर वित्तीय विवरण तयार हुने तथा लेखापरीक्षण बाट औंल्याइने कैफियत तथा बेरुजु पनि कम हुन नसकिरहेको अवस्था देखिन्छ । अर्कोतर्फ तीनै

तहका सरकारको सूचना आदान प्रदानमा समन्वय र सहकार्यमा फरक दृष्टिकोण रहदा सूचना प्राप्ति तथा एकीकृत गर्नमा समेत कठिनाइ भइरहेको अवस्था छ ।

६.११.३ लेखापालनको जनशक्तिको कमी तथा क्षमता विकासको अवसरमा कमीः

लेखापालनको लागि पर्याप्त लेखाको जनशक्ति व्यवस्थापन हुन नसक्दा लेखा भन्दा बाहिरबाट लेखाको काम हुंदा बेरुजु बढेको छ । उपलब्ध लेखासँग सम्बन्धित जनशक्तिको क्षमता विकासको अवसरबाट दक्षता अभिवृद्धि गर्नुपर्ने अवस्था छ ।

६.११.४ सरकारको सञ्चित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरणः

नगदमा आधारित लेखा प्रणाली अवलम्बन गरेकोमा नेपाल सरकारको सञ्चित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण नकारात्मक मौज्दात देखिएको र आय भन्दा बढी खर्चको कारण र स्रोतको बारेमा यकिन हुन नसकेको लगायतका कारणबाट आर्थिक विवरणले सरकारको आय व्ययको यथार्थ अवस्था चित्रण हुन नसक्ने अवस्था रहेको छ ।

६.१२ बाह्य लेखापरीक्षण प्रणालीः

सरकारी आर्थिक कारोबारको बाह्य तथा अन्तिम लेखापरीक्षण नेपालको संधिान तथा लेखापरीक्षण ऐन २०७५ तथा अन्य प्रचलित कानुन अनुसार महालेखापरीक्षकबाट हुने व्यवस्था छ । लेखापरीक्षण गराउने तथा लेखापरीक्षण गर्नुका साथै बेरुजु फछ्र्योट तथा सम्परीक्षणमा देखिएका समस्याहरू देहाय अनुसार छन्ः

६.१२.१ लेखापरीक्षण बक्यौताः

लेखापरीक्षणका लागि स्रेस्ता तथा कागजात सहित वित्तीय विवरण पेश नभएकाले वा नगरेकाले लेखापरीक्षण हुन नसकेको कारोबारलाई लेखापरीक्षण वक्यौताको रूपमा देखाउने व्यवस्था छ । लेखापरीक्षण भएर कारोबारमा देखिने कैफियत तथा बेरुजु भन्दा लेखापरीक्षण नगराएर बक्यौता रहने कार्य झन् गम्भीर लापरवाहि तथा आर्थिक बिचलन र अनुशासनहीनता हो । लामो समय सम्म स्रेस्ता कागजात पेश गरी लेखापरीक्षण गराउन चासो नदेखाउँदा कागजात हराउने नासिने र कारोबारको अवस्था नै पहिचान गर्न नसकिने हुदा समयमा लेखा परीक्षण नगराइ बक्यौता राख्ने लाई कारबाहीको व्यवस्था कार्यान्वयन गर्न जरुरी देखिन्छ । आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन २०७६ को दफा ३६ मा लेखापरीक्षकले तोकेको म्यादभित्र सोधिएको प्रश्नको जवाफ, लेखा र आर्थिक विवरण दाखिला गर्नु सम्बन्धित पदाधिकारीको कर्तव्य हुने र यसरी दिइएको म्यादमा समेत जवाफ तथा लेखा विवरण दाखिला नगरेको कारणबाट देखिएको बेरुजु वा कैफियतप्रति सम्बन्धित पदाधिकारी जिम्मेवार हुने व्यवस्था रहेको छ ।

यसका बावजुद विभिन्न सरकारी कार्यालय, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, संगठित संस्था, समिति तथा अन्य संस्थाले कानुनले तोकेको समयमा लेखा तथा आर्थिक विवरण दाखिला नगरेकोले ठुलो रकम लेखापरीक्षण बक्यौता रहेको छ । सरकारी स्वामित्वका सार्वजनिक संस्थानहरूको लेखापरीक्षण हुन नसकि ठुलो संख्यमा बक्यौता रहेको छ । लेखापरीक्षण गराउन संस्थाको कार्यकारी प्रमुखले चासो नराखेको कारण लेखापरीक्षण बक्यौता बढेको छ । धेरै पुराना

कारोबारहरू लेखापरीक्षण बक्यौताको रूपमा रहेको र लेखापरीक्षण गराउने चासो चिन्ता र प्रयत्न कसैबाट नदेखिदा बेरुजु फछ्र्योट मा समस्या देखिएको छ। सार्वजनिक लेखा समितिले बक्यौताको लेखा पेस गरी लेखापरीक्षण गराउन निर्देशन दिए पनि यसमा सुधार हुन सकेको छैन ।

६.१२.२ लेखापरीक्षण प्रक्रिया र पद्धतिः

विभिन्न सुधारका प्रयासहरूको बावजुद समेत महालेखापरीक्षकको कार्यालयबाट हुने लेखापरीक्षण प्रक्रिया र पद्धतिमा आशातित सुधार हुन सकेको छैन। एउटै र उस्तै निकायमा उहि कारोबारमा लेखापरीक्षक पिच्छे फरक फरक व्यहोरा देखिने, कानूनको फरक फरक व्याख्या हुने, दवाव तथा प्रभावमा परी लेखा परीक्षकले आचार संहिता पालना नगर्ने, जिम्मेवारी किटान नगरी कार्यालयको नाममा बेरुजु कायम हुंदा फछ्र्योटमा जिम्मेवारी नलिने जस्ता समस्याहरूको सम्बोधन हुन आवश्यक छ। लेखापरीक्षणका विभिन्न मार्गदर्शन, निर्देशिका तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याएतापनि प्रभावकारी कार्यान्वयन चुनौतीपूर्ण देखिएको छ । त्यसैगरी लेखापरीक्षणमा सूचना प्रविधिको प्रयोगकालागि क्षमता विकास हुन सकेको छैन।

६.१२.३ बेरुजु लगत तथा फछ्र्योट अभिलेखः

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐनले कार्यालय स्तरमा केन्द्रीय स्तरमा बेरुजुको लगत अभिलेख राख्नुपर्ने व्यवस्था गरेतापनि संघीयता कार्यान्वयन तथा राज्य पुनरसंरचना पछि कतिपयकार्यालयहरू गाभिने, खारेज हुने, अर्को तहमा सरेर जाने प्रक्रियमा बेरुजुको लगत वेवारिस हुनुका साथै बेरुजु फछ्र्योट जिम्मेवारी र जवाफदेही खण्डित भएको छ। कार्यालय, काम तथा सम्पत्ति संरचना हस्तान्तरण हुने तर बेरुजु हस्तान्तरणमा ध्यान नपुग्ने तथा चासो नरहने कारणले बेरुजुको लगत अभिलेख व्यवस्थित हुन सकेको छैन।

६.१२.४ लेखापरीक्षण जनशक्ति र प्राथमिकताः

महालेखापरीक्षकको कार्यवोभ्ह र उपलब्ध जनशक्ति को बीचमा सन्तुलन कायम गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न तथा सोही समयमा बेरुजु सम्परीक्षणलाई प्राथमिकता दिन कठिनाइ देखिएको छ। स्थलगत रूपमा बेरुजु सम्परीक्षण कालागि समय नपुग्ने तथा प्राथमिकतामा नपर्ने अवस्थाले बेरुजु फछ्र्योटमा समस्या देखिएको छ।

६.१३ संसदीय निगरानी र अनुगमन

सार्वजनिक लेखा समितिको सक्रियता र प्राथमिकतामा कमीः महालेखापरीक्षकको वार्षिक प्रतिवेदन उपर सार्वजनिक लेखा समितिमा समयमै छलफल हुन नसकि धेरै वर्ष देखिको बाँकी रहेको अवस्था छ। कार्यतालिका निर्माण गर्ने सोको पालना गर्ने, विस्तृत र गहन रूपमा छलफल गर्ने, दिएका निर्देशनको पालनाको अनुगमन गर्ने जस्ता कार्य नहुँदा समितिको भूमिका सक्रिय र प्रभावकारी बनाउन आवश्यक देखिएको छ।

६.१४ कानूनी व्यवस्था र यसमा रहेका अस्पष्टता

वित्तीय व्यवस्थापनमा ल्याइएका केही कानुनी प्रवन्ध र यसका जटिल तथा खुकुलो व्यवस्था ले गर्दा समेत लेखापरीक्षण र बेस्जु फछ्र्योट तथा सम्परीक्षणमा समस्या देखिएको छ यसका केही उदाहरण देहाय अनुसार छन् :

६.१४.१ लेखा उत्तरदायी अधिकृतको जिम्मेवारीः

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन २०७६ तथा नियमावली २०७७ मा लेखा उत्तरदायी अधिकृतलाई लेखापरीक्षण तथा बेरुजु फछ्र्योटकालागि मातहतका निकायको रेखदेख तथा

सुपरीवेक्षण र कारबाही समेत गर्न अधिकार र जिम्मेवारी तोकेको छ। धेरै वटा कानुनले लेखा उत्तरदायी अधिकृतलाई जिम्मेवारी दिएको सबैमा समय दिन नसक्नुका साथै लेखा उत्तरदायी अधिकृत बाहेक अन्य कर्मचारीको लेखापरीक्षण तथा बेरुजु फछ्र्योटमा कुनै जिम्मेवारी नभएको जस्तो कानुनी व्यवस्थामा सुधार गरीनु पर्दछ।

लेखा उत्तरदायी अधिकृत भन्दा मर्यादाक्रममा माथि रहने तथा कारबाही प्रक्रिया समेत अगाडि बढाउन नसक्ने पदाधिकारीहरू जस्ले लेखापरीक्षण तथा बेरुजु फछ्र्योट मा लेखा उत्तरदायी अधिकृतलाई नटेरेपनि केही गर्न मिल्ने अवस्था नरहेकोले समस्या देखिएको छ। जस्तै विश्वविद्यालयका उप कुलपतिहरू, संगठित संस्थाका अध्यक्ष तथा महाप्रवन्धकहरू आदि। त्यसैगरी आर्थिक कारोबारमा प्रत्यक्ष संलग्नता रहने राजनैतिक पदाधिकारीहरूलाई लेखापरीक्षण नगराएकोमा वा लेखापरीक्षणबाट बेरुजु देखिएकोमा जवाफदेही बनाउने कानुनी व्यवस्थाको अभाव र अस्पष्टताले समेत यसमा समस्या देखिएको छ। खासगरी स्थानीय तहको आर्थिक कारोबारमा जवाफदेही बनाउने व्यवस्थाको अभाव रहेको छ।

६.१४.२ बेरुजुको जिम्मेवारी र प्राथमिकताः

बेरुजुलाई संस्थागत होइन कारोबार गर्दाका बखत संलग्न कर्मचारी तथा पदाधिकारीको वैयक्तिक विवरण तथा कार्य सम्पादन सँग आवद्ध गरीनु पर्दछ र सोही अनुसार फछ्र्योटको लागि प्राथमिकता समेत दिने व्यवस्था हुनुपर्दछ।

६.१४.२ बेरुजु नियमित गर्ने व्यवस्था मा पुलरावलोकनः

लेखा उत्तरदायी अधिकृतले आफ्नो तथा मातहत कार्यालयको बेरुजु नियमित गरी फछ्र्योट गर्ने व्यवस्थाले गर्दा गलत कारोबार गर्ने र सचिवबाट नियमित गराउन सकिहालिन्छ भन्ने धारणाको विकासले बेरुजु बढ्दो छ। यसमा हित बाझिने अवस्था समेत हुंदा पुनरावलोकन हुन आवश्यक छ।

६.१५ संरचनागत व्यवस्थाः

सरकारको आर्थिक कार्य प्रणाली मा सहजिकरण, नियन्त्रण र निगरानीकालागि देहाअनुसारका विभिन्न समिति तथा संरचनाको व्यवस्था गरिएतापनि गठन नहुने, गठन भएकामा कार्यसम्पादन प्रभावकारी नहुने जस्ता समस्याहरू रहेका छनः

६.१५.१ बेरुजु फर्छ्यौट समिति गठन हुन नसक्नुः

आर्थिक कार्यविधि तथ वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन २०७६ को दफा ४२ अनुसारको बेरुजु फछ्र्योट समिति गठन नभएकोले समेत बेरुजु फछ्र्योट हनु सकिरहेको छैन ।

६.१५.२ बेरुजु फर्छ्यौट अनुगमन समितिको कमजोर अनुगमनः

आर्थिक कार्यविधि तथ वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली २०७७ ले समिति गठनको व्यवस्था गरेको छ । हरेक वर्षको बेरुजु सोही वर्षभित्र राफसाफ गर्ने गरी अनुगमन गर्नुपनेमा समितिले प्रत्येक वर्ष लेखापरीक्षण बेरुजु फछ्र्योटको लक्ष निर्धारण गरी अनुगमन गरेतापनि विगत ५ वर्षमा कुनैपनि वर्ष २५ प्रशित भन्दा बढी बेरुजु फछ्र्योटमा प्रगति भएको छैन । समितिको अनुगमन समेत प्रभावमारी हुन सकेको छैन ।

६.१५.३ आन्तरिक नियन्त्रण तथा लेखापरीक्षण समितिः

आर्थिक कार्यविधि तथ वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन २०७६ ले प्रत्येक मन्त्रालय तथा निकायमा आन्तरिक तथा अन्तिम लेखापरीक्षणको प्रतिवेदन कार्यान्वयन तथा बेरुजु फछ्र्योटका लागि एक

समिति रहने व्यवस्था गरेतापनि उक्त समिति गठन गरी प्रभावकारी रूपमा कार्यसम्पादन हुन सकेको देखिदैन ।

६.१६ दण्डहीनताको अवस्थाः

आर्थिक कारोबार गर्दा बेरुजु आउने गरी गर्ने र बेरुजु नहुनेका बीचमा, बेरुजु फछ्र्योट गर्ने र नगर्नेका बीचमा फरक हुने गरी दण्ड र पुरस्कारको कार्यान्वयन नहुँदा दण्डहीनता मौलाउदै गएकोले बेरुजु बढ्ने तथा फछ्र्योट नहुने समस्या देखिएको छ ।

परिच्छेद ७:
सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन प्रणालीमा सुधारका लागि सुझाव

७.१ योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा:

विस्तृत सर्वेक्षण, डिजाइन र अध्ययन भई तयारी अवस्थाका आयोजना कार्यक्रमलाई वार्षिक कार्यक्रममा समावेश गर्ने, यसरी आयोजना समावेश गर्दा अनिवार्य रूपमा खरिद योजना पेश गर्ने व्यवस्था मिलाउने । आयोजना बैक सूचना प्रणाली कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्दछ ।

७.२ बजेट व्यवस्थापन र अनुशासन:

आवधिक योजना, नीति तथा कार्यक्रम र वार्षिक बजेट बीच तालमेल हुनेगरी बजेट तर्जुमा गर्ने, तयारी पूरा नभएका कार्यक्रम तथा दातासँग सहयोग सम्झौता नभई बजेटमा समावेश नगर्ने, गैर बजेटरी खर्चलाई नियन्त्रणमा राख्ने, वर्षान्तमा अत्यधिक हुने खर्चमा निगरानी गर्ने, कानुनको सिमा नाघेर रकमान्तर नगर्ने तथा मध्यम अवधि खर्च संरचनाको सिमा समेतको आधारमा वहुवर्षिय ठेक्कामा बजेट सुनिश्चितता प्रक्रियामा देखिएका विसंगति नियन्त्रण गर्ने, समयमा बजेट पारित नगरी आम्दानी खर्च गर्ने स्थानीय तहलाई अनुदान कटौती गरीनु पर्दछ ।

७.३ राजस्व प्रशासन तथा लेखांकन व्यवस्था:

राजस्व प्रक्षेपण लाई विश्वसनीय र भरपर्दो बनाउन आवश्यक सूचना प्रणाली तथा क्षमता विकास गर्न आवश्यक देखिन्छ । राजस्व चुहावट नियन्त्रण तथा कर परीक्षण लाई प्रभावकारी दनाउनु पर्दछ ।

७.४ वैदेशिक सहायता परिचालन र व्यवस्थापन:

वैदेशिक सहायता सम्झौतामा लेखापरीक्षण व्यवस्था गर्दा अनिवार्य रूपमा महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण हुने व्यवस्था गर्ने । सबै सहायता लेखापरीक्षणको दायरामा ल्याउने कानुनी प्रवन्ध गरी पालना गर्ने र सोधभर्ना प्रक्रियालाई सम्बन्धित जिम्मेवार व्यक्तिलाई जवाफदेही बनाउने गरी विकास गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

७.५ खरिद व्यवस्थापन:

खरिद योजना बनाई प्रतिस्पर्धात्मक विधि अवलम्बन गरी सार्वजनिक खरिद समयमा स्वच्छता कायम गरी गर्न आवश्यक कानुन र क्षमता विकास गर्ने । सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालयको संस्थागत क्षमता विकास गरिनुपर्दछ ।

७.६ सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण र परिचालन:

सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली Public Assets Management System लाई तीनै तहका सरकारले लागु गर्ने यसका लागि क्षमता विकास तथा पूर्वाधार तयार गर्नु आवश्यक देखिन्छ ।

७.७ संघीयता कार्यान्वयन:

तीनै तहका सरकार बीच सहकार्य र समन्वय गरी सूचना आदान प्रदान तथा सरकारको एकीकृत वित्तीय विवरण समयमै यथार्थपरक रूपमा तयार गरीनु पर्दछ ।

७.८ आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कार्यान्वयन:

आर्थिक कार्यविधि ता वित्तीय उत्तरदायित्व ऐनमा भएको व्यवस्थअनुसार आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कार्यविधि तर्जुमा गरी सबैनिकायमा प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरीनु पर्दछ । सार्वजनिक निकाय र संगठित संस्थाहरूले जोखिम व्यवस्थापन र आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न काम, कर्तव्य, जिम्मेवारी, प्रतिवेदन गर्नुपर्ने तह, समय, तरिका, स्वरूप र उपलब्ध हुने भौतिक स्रोत साधन सहित स्पष्ट कार्यक्षेत्रगत अधिकार निश्चित गरेको संस्थागत संरचना तयार गर्नुपर्दछ ।

७.९ आन्तरिक लेखापरीक्षणलाई प्रभावकारी बनाउने:

सरकारको आन्तरिक लेखापरीक्षणलाई विश्वसनीय र व्यवस्थापनको सहयोगी को रूपमा विकास गर्न आवश्यक मानदण्ड, कार्यविधि तथा कार्यतालिका निर्माण गरी तोकिएको समयमा लेखापरीक्षण गरी प्रतिवेदन दिने, देखिएका व्यहोरामा व्यवस्थापनको जवाफ समयमै प्रतिक्रिया लिने र बेरुजु फछ्र्योट गर्ने व्यवस्था हुनु पर्दछ । लेखापालन र लेखापरीक्षण समूह फरक गर्ने कार्यलाई प्रभावकारी बनाउनु पर्दछ ।

७.१० लेखांकन तथा प्रतिवेदन प्रणालीमा समसामयिक सुधार

स्वीकृत लेखा ढाँचाको प्रयोग गरी लेखा राख्ने तथा प्रयोगमा रहेका सूचना प्रणालीबाट वित्तीय विवरण तयार हुने गरी प्रणालीमा समसामयिक सुधार गरीनु पर्दछ । प्रदेश तथा स्थानीय तहको आम्दानी र खर्चलाई संघीय वित्तीय प्रतिवेदनमा एकीकृत हुने व्यवस्था मिलाई एकीकृत वित्तीय प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्दछ । लेखांकन तथा प्रतिवेदन प्रणालीमा देहायका सुधार गर्न आवश्यक देखिन्छ:

७.१०.१ लेखामानको पूर्ण पालना गर्नेः

नेपाल सरकारले स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा रहेको नगदमा आधारित सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहमा पूर्ण रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याउन लेखामा रहेका जनशक्तिको क्षमता विकास र प्रतिवेदन तयारी अनिवार्य गर्ने । नगदमा आधारित वित्तीय प्रतिवेदन प्रणालीबाट प्रोदभावी (एक्रुअल) लेखा प्रणालीमा आधारित वित्तीय प्रतिवेदन प्रणालीमा रूपान्तरण गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक पहल गर्नुपर्दछ ।

७.१०.२ लेखापालनमा आवश्यक क्षमता विकास सहित पर्याप्त जनशक्ति व्यवस्थाः

सरकारको विभिन्न तहमा काम गर्ने लेखापालनको जनशक्तिको अभावमा लेखाको पर्याप्त ज्ञान तथा क्षमता नभएका कर्मचारी ले लेखाको काम गर्नुपर्ने अवस्थालाई हटाउन दरवन्दि अनुसार लेखामा कर्मचारी व्यवस्था र लेखाका नविन मान्यता तथा प्रणाली सम्बन्धमा तालिम दिइ क्षमता विकास गरीनु पर्दछ ।

७.१०.३ एकीकृत वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणाली को कार्यान्वयनः

वित्तीय व्यवस्थापन प्रणालीमा कार्यान्वयनमा रहेका विभिन्न सफटवेयरहरूको एक आपसमा अन्तरआवद्धता बढाउन एकीकृत प्रणाली विकास गरी लागु गर्ने । नयाँ प्रणाली लागु गर्नु अगाडी अनिवार्य रूपमा प्रणाली परीक्षण (System Audit) को व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ । वित्तीय
व्यवस्थापनमा जथाभावि सफ्टवेयर विकास र प्रयोग लाई निरुत्साहित गर्नुका साथै उक्त प्रणाली को आवश्यकता र उपयुक्तताका सम्बन्धमा स्वीकृति लिने व्यवस्था गर्नु पर्दछ ।

७.११ लेखापरीक्षण प्रणालीमा सुधारः

अन्तिम लेखापरीक्षण प्रणालीमा देहाय अनुसार समसामयिक सुधार गर्न आवश्यक देखिन्छ :

७.११.१ लेखापरीक्षण प्रक्रियामा परीवर्तनः

लेखापरीक्षण प्रतिवेदनका व्यहोरामा एकरूपता कायम गरी बेरुजुको लागि प्रत्यक्ष जिम्मेवार पदाधिारी यकिन गरी प्रतिवेदन मा उल्लेख गर्ने कार्यालयको नाममा बेरुजु लेख्ने परीपाटिलाई क्रमसः निरुत्साहित गर्न पद्धति पुनरावलोकन गर्ने । लेखापरीक्षणलाई सक्षम, गुणस्तरीय र विश्वसनीय बनाउन महालेखापरीक्षकको कार्यालयको संस्थागत क्षमता विकासमा सहयोग गर्ने । लेखापरीक्षणमा संलग्न कर्मचारीको मनोबल बढाउन प्रोत्साहन प्रणाली लागु गर्ने । महालेखापरीक्षकको प्रदेशमा कार्यालय स्थापना गर्ने ।

७.११.२ लेखापरीक्षणमान को पालनाः

लेखापरीक्षकहरूलाई तालिम तथा अभिमूखिकरणको माध्यमबाट लेखापरीक्षणमानको पूर्ण पालना गर्ने तथा सो को प्रभावकारी अनुगमन व्यवस्था गर्ने, कार्यमूलक लेखापरीक्षणमा नागरिक समाज, सरोकारवाला वा सम्बद्ध पक्षलाई संलग्न गराइएको छ । कार्यमूलक लेखापरीक्षण गरिने विषयको छनौट र सोको लागि आवश्यक पर्ने सूचना प्राप्ति गर्ने, लेखापरीक्षणमा प्रमाण प्राप्त गर्ने, लेखापरीक्षणका व्यहोरालाई आम जनताको तहमा सञ्चार गर्ने र लेखापरीक्षण कैफियतहरूको समयमै सुधार गर्न नागरिक तहबाट दवाव सिर्जना गर्ने जस्ता कार्यहरूमा सरोकारवाला पक्षहरूको महत्वपूर्ण भूमिका हुने भएकोले यस किसिमको नागरिक समाज र सरोकारवालाको संलग्नतालाई लेखापरीक्षणको सबै प्रक्रियामा अभ्यास गर्दै विस्तार गर्नुपर्दछ ।

७.११.३ आचार संहिता विकास तथा कार्यान्वयन र अनुगमनः

आन्तरिक लेखा परीक्षक तथा अन्तिम लेखापरीक्षकको आचार संहिता लाई समयानुकुल र अन्तर्राष्ट्रिय असल अभ्यास अनुरूपमको बनाई कार्यान्वयनमा ल्याउने र अनुगमन प्रभावकारी बनाउने,

७.११.४ लेखापरीक्षण व्यहोरा तथा बेरुजु को अभिलेख व्यवस्थित गर्ने

सूचना प्रविधिको प्रयोग गरी बेरुजुको अभिलेख राख्ने व्यवस्थाकालागि महालेखापरीक्षकको कार्यालयले विकास गरेको नेपाल लेखापरीक्षण व्यवस्थापन प्रणाली पूर्ण कार्यान्वयनमा ल्याउने । एउटा निश्चित मितिसम्मका धेरै पुराना बेरुजुहरू संक्षिप्त र सरल प्रक्रियाबाट फछयौंट, राफसाफ गर्ने व्यवस्था गर्ने । भुक्तानी वा पेस्की दिंदा अनिवार्य रूपमा तिनपुस्ते विवरण लिने व्यवस्था कार्यान्वयन गर्ने । असुल गर्न सुझाइएका बेरुजु व्यहोरा कुमारी चोक तथा केन्द्रीय तहसिल कार्यालयमा लगत कस्न पठाउने ।

७.११.५ बेरुजु सम्परीक्षण निर्देशिकालाई परिमार्जन गर्नेः

महालेखापरीक्षकले प्रयोगमा ल्याएको लेखापरीक्षण बेरुजु सम्परीक्षण निर्देशिकालाई समयानुकुल परिमार्जन गरी सम्परीक्षणको कार्यलाई उच्च प्राथमिकतामा राख्दै स्थलगत रूपमा सम्परीक्षण नगरेको गुनासो आएमा कारबाही गर्ने व्यवस्था गरीनु पर्दछ ।

७.११.६ लेखापरीक्षणमा विज्ञको सेवा लिने :

लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को व्यवस्था अनुसार लेखापरीक्षणको विभिन्न क्षेत्रमा आवश्यक पर्ने विज्ञहरू लेपाल सरकारको विभिन्न निकायबाट लिई जटिल प्राविधिक तथा अन्य विषयको लेखापरीक्षणमा आवश्यक गुणस्तर र विश्वसनीयता बढाउनु पर्दछ ।

७.१० लेखा उत्तरदायी अधिकृतबाट अनुगमन र सुपरीवेक्षणः

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन २०७६ ले तोकेको जिम्मेवारी अनुरूप कार्यतालिका बनाई लेखा उत्तरदायी अधिकृतबाट लेखापरीक्षण, बेरुजु फछ्र्योटको सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन गर्ने,

७.११ कानूनी व्यवस्था तथा संरचनालाई क्रियाशिल बनाउने

स्थानीय तहको वित्तीय उत्तरदायित्वमा स्पष्टता ल्याई आन्तरिक लेखापरीक्षण व्यवस्थाका लागि कानुनी व्यवस्था गर्ने । बेरुजु फछ्र्योटकालागि स्थानीय तहमा लेखासमिति गठन गर्ने, कार्यविधि तर्जुमा गरी तालिमको आयोजना गर्ने ।

७.११.१ लेखापरीक्षण तथा आन्तरिक नियन्त्रण समिति लाई सक्रिय बनाउनेः

लेखापरीक्षण भएको वर्षको बेरुजुलाई सोही वर्षभित्रै कारबाही गरी शून्य बनाउनुपर्ने र कारबाही नगर्नेको विवरण कार्य सम्पादन मूल्यांकनको समयमा हेरिने गरी कानुनी व्यवस्था गर्ने ।

७.११.२ सार्वजनिक लेखा समितिसँग सहकार्य बढाउनेः

महालेखापरीक्षकको वार्षिक प्रतिवेदनमा समयमै छलफल तथा कारबाही गरी लेखापरीक्षण प्रतिवेदनका व्यहोराहरू कार्यान्वयन तथा फर्स्यौट मा नेपाल सरकारले आवश्यक स्रोत साधन उपलब्ध गराइ सहकार्य गर्नु पर्दछ ।

परिच्छेद ८
सुझाव कार्यान्वयन कार्ययोजना

परिच्छेद- ७ मा उल्लिखित ११ प्रकारका सुझावहरू लागु गरी नेपालको समग्र वित्तीय व्यवस्थापन प्रणालीको अभिन्न अङ्गको रुपमा रहेको विद्यमान लेखा परीक्षण तथा बेरुजु फछर्यौट पद्धतिमा दीर्घकालीन सुधार गर्नको लागि देहायबमोजिमको कार्यान्वयन योजना प्रस्ताव गरिएको छः

क्र. सं.	सुधारका विषयहरू	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	समय सिमा	अपेक्षित उपलब्धि
८.१	योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा	पूर्व तयारी परीक्षण गरी आयोजना कार्यक्रमलाई वार्षिक कार्यक्रममा समावेश गर्ने, आयोजना बैक सूचना प्रणाली कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्दछ ।	स्थानीय तह	निरन्तर ६ महिना	योजना तर्जुमा प्रक्रिया प्रभावकारी हुने
८.२	बजेट व्यवस्थापन र अनुशासन	आवधिक योजना, नीति तथा कार्यक्रम र वार्षिक बजेट बीच तालमेल हुनेगरी बजेट तर्जुमा गर्ने, मध्यम अवधि खर्च संरचनाको सिमा नाघेर विना स्वीकृति वहुवर्षीय ठेक्का सम्झौता गरी दायित्व सिर्जना गर्नेलाई जिम्मेवार बनाउने, समयमा बजेट पारित नगरी आम्दानी खर्च गर्ने स्थानीय तहलाई अनुदान कटौती गर्ने कानुनी प्रवन्ध गरी कार्यान्वयन गर्ने,	स्थानीय तह	निरन्तर तुरुन्त ६ महिना भित्र	बजेट अनुशासनमा वृद्धि भई लेखापरीक्षण बेरुजुमा कमी आउने
८.३	राजस्व प्रशासन तथा लेखांकन व्यवस्था	प्रक्षेपण लाई विश्वसनीय र भरपर्दो बनाउन आवश्यक सूचना प्रणाली तथा क्षमता विकास गर्न आवश्यक देखिन्छ । राजस्व चुहावट नियन्त्रण तथा कर परीक्षण लाई प्रभावकारी बनाउने,	स्थानीय तह	निरन्तर १ वर्षभित्र	राजस्व प्रशासनमा देखिने कमी कमजोरी तथा कैफियतमा कमी आउने,
८.४	वैदेशिक सहायता परिचालन र व्यवस्थापन	सबै सहायता लेखापरीक्षणको दायरामा ल्याउने	स्थानीय तह	१ वर्ष भित्र	लेखापरीक्षण नभएको र सोधभर्ना हिसाब नमिलेको

		सोधभर्ना प्रक्रियालाई सम्बन्धित जिम्मेवार व्यक्तिलाई जवाफदेही बनाउने			बेरुजमा कमी आउने
८.५	खरिद व्यवस्थापन	खरिद योजना प्रभावकारी कार्यान्वयनको अनुगमन सम्झौताका शर्तअनुसार ठेक्का व्यवस्थपन आवश्यक कानुन र संस्थागत क्षमता विकास गर्ने	स्थानीय तह	निरन्तर निरन्तर निरन्तर	ठेक्का व्यवस्थापनमा देखिएका कमजोरीमा सुधार आई बेरुजु घटने,
८.६	सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण र परिचालनः	सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली तीनै तहका सरकारले लागु गर्ने अतिक्रमीत सार्वजनिक जग्गा, भवन, ऐतिहासिक सम्पदा खाली गराइ संरक्षण गर्ने, संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका सरकारले निर्माण गरेका भौतिक संरचना तथा सम्पत्ति समेत मूल्यांकन गरी अभिलेख राख्ने,	स्थानीय तह	६ महिना १ वर्ष भित्र	सरकारी सम्पत्ति हिनामिना तथा दुरूपयोगमा कमी आउनुका साथै बेरुजु कम हुने,
८.७	आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कार्यान्वयन :	ऐनमा भएको व्यवस्थअनुसार आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कार्यविधि तर्जुमा तथा कार्यान्वयन,	स्थानीय तह	१ वर्षभित्र	वित्तिय विवरण लगायतमा देखिने त्रुटिमा कमी आउने,
८.८	आन्तरिक लेखापरीक्षणलाई प्रभावकारी बनाउनेः	आवश्यक मानदण्ड, कार्यविधि तथा कार्यतालिका निर्माण, समयमा लेखापरीक्षण गरी प्रतिवेदन दिने व्यवस्था गरी अनुगमन गर्ने, लेखा र आन्तरिक लेखापरीक्षण कर्मचारी अलग गर्ने कानुनी व्यवस्थाको शिघ्र कार्यान्वयन गर्ने,	स्थानीय तह	१ वर्ष भित्र निरन्तर तुरुन्त	लेखांकनका सानातिना त्रुटिहरू समयमै पहिचान भई सच्याउन सकिने र अन्तिम लेखापरीक्षणमा सहयोग हुने,

८.९	लेखांकन तथा प्रतिवेदनमा सुधार	तीनै तहमा सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानको पूर्ण पालना, तीनै तहका सरकार बीच सहकार्य र समन्वय गरी सूचना आदान प्रदान व्यवस्था गर्ने, विभिन्न सफ्टवेयरहरूको एक आपसमा अन्तरआवद्धता बढाउन एकीकृत वित्तीय व्यवस्थापन प्रणाली विकास गरी लागु गर्ने,	स्थानीय तह	१ वर्ष भित्र	सरकारी लेखाको प्रतिवेदन समयमै त्रुटि रहित रूपमा तयार हुने जसले गर्दा बेरुजुमा कमी समेत आउने,
		जनशक्तिको क्षमता विकास			
८.८	लेखापरीक्षणा पद्धतिमा सुधार	जिम्मेवार पदाधिकारी यकिन गरी प्रतिवेदन मा उल्लेख गर्ने कार्यालयको नाममा बेरुजु लेख्ने परीपाटि हटाउने, लेखापरीक्षणमान को पालना, लेखापरीक्षकको आचार संहिता विकास तथा कार्यान्वयन र अनुगमन, लेखापरीक्षण व्यहोरा तथा बेरुजु को अभिलेख व्यवस्थित गर्ने, बेरुजु सम्परीक्षण निर्देशिकालाई परिमार्जन गर्ने, लेखापरीक्षण व्यवस्थापनमा सूचना प्रविधिको उपयोग,	स्थानीय तह	१ वर्ष भित्र निरन्तर १ वर्ष भित्र तुरुन्त निरन्तर	अन्तिम लेखापरीक्षण गुणस्तरीय र विश्वसनीय भई लेखापरीक्षणको प्रभावकारिता अभिवृद्धिमा सघाउ पुग्ने,

८.९	संस्थागत व्यवस्था	बेरुजु फछ्र्योट समिति गठन गर्ने सार्वजनिक लेखा समितिसँग सहकार्य बढाउने: लेखापरीक्षण तथा आन्तरिक नियन्त्रण समिति लाई सक्रिय बनाउन	स्थानीय तह	६ महिना निरन्तर तुरुन्त	लेखापरीक्षण प्रतिवेदन समयमै कार्यान्वयन भई बेरुजु फछ्र्योट तथा राफसाफमा तिब्रता आउने,
८.१०	कानुनी व्यवस्था	लेखापरीक्षण, बेरुजु तथा बेरुजु फछ्र्योटलाई कार्य सम्पादन मूल्यांकन तथा वृत्ति विकासका अन्य अवसरमा आवद्ध गर्ने स्थानीय तहको वित्तीय उत्तरदायित्वमा स्पष्टता स्थानीय तहको आन्तरिक लेखापरीक्षण लागि कानुनी व्यवस्था स्थानीय तहका बेरुजु फछ्र्योट संयन्त्र बनाउने	स्थानीय तह	१ वर्ष	लेखापरीक्षण तथा बेरुजु उपर कारवाहिमा हुने हेलचक्र्याई तथा गैर जिम्मेवारीपनमा सुधार हुने,

परिच्छेद ९ निष्कर्ष

सार्वजनिक वित्तीय व्यवहारमा जवाफदेही, पारदर्शिता र विधिको पालनाका लागि लेखापरीक्षणले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ। नेपालमा आन्तरिक र अन्तिम लेखापरीक्षणको अभ्यासले निरन्तरता पाएको छ। सरकारी आर्थिक कारोबारको आन्तरिक लेखापरीक्षण संघीय कार्यालयहरूको कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट र प्रदेश सरकारका कार्यालयहरूको प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालबाट हुने व्यवस्था रहेको छ। स्थानीय तहका सरकारी कार्यालयहरूको अन्तिम लेखापरीक्षण महालेखापरीक्षकको कार्यालयबाट हुने संवैधानिक तथा कानुनी प्रवन्ध गरिएको छ।

अन्तिम लेखापरीक्षणको विभिन्न मुलुकमा फरक फरक व्यवस्था रहेको छ र विभिन्न ढाँचाका संगठनात्मक स्वरूपका सर्वोच्च लेखापरीक्षण संस्थाहरू संसदीय, बोर्ड तथा न्यायिक अदालत ढाँचाका प्रचलनमा रहेका छन । नेपालको महालेखापरीक्षकले संविधान तथा अन्य प्रचलित कानुन र मानदण्डका आधारमासरकारको आर्थिक कारोबारको वित्तीय, पालना, कार्यमुलक र विशेष लेखापरीक्षण गरी देखिएका व्यहोरा सहितको प्रतिवेदन दिने गरेको छ । महालेखापरीक्षकले आर्थिक कारोबारका सम्बन्धमा देखिएका कमजोरी तथा कैफियत समावेश गरी संघको काम कारबाहीका सम्बन्धमा राष्ट्रपति समक्ष र प्रदेशको सम्बन्धमा अलग अलग प्रतिवेदन प्रदेश प्रमुखलाई पेश गर्ने व्यवस्था छ। त्यसैगरी स्थानीय तहको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन तहका प्रमुखहरूलाई उलव्ध गराउने व्यवस्था छ। संघको लेखापरीक्षणको वार्षिक प्रतिवेदन प्रतिनिधि सभाको सार्वजनिक लेखा समितिमा, प्रदेशको प्रदेश सभा सार्वजनिक लेखा समितिमा र स्थानीय तहको प्रतिवेदन सभामा छलफल हुने व्यवस्था छ।

सरकारी लेखापरीक्षणबाट महालेखापरीक्षकले प्रतिवेदनमा औंल्याएका व्यहोराहरू कार्यान्वयन गरी देखाएका कैफियत तथा बेरुजुहरू फछ्र्योट गर्ने जिम्मेवारी जिम्मेवार व्यक्तिमा र अनुगमन गर्ने जिम्मेवारी लेखा उत्तरदायी अधिकृतमा रहेको हुन्छ। महालेखापरीक्षकले बर्षेनी लेखापरीक्षणबाट औंल्याएको बेरुजुको परिमाण बढ्दै गएको र फछ्र्योट हुन नसकेको अवस्था छ । लेखापपरीक्षणबाट सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापनका योजना तथा बजेट, राजस्व, खर्च व्यवस्थापन, वैदेशिक सहायता परिचालन, सार्वजनिक खरिद, आन्तरिक नियन्त्रण तथा आन्तरिक लेखापरीक्षण, बाह्य तथा अन्तिम लेखापरीक्षण तथा संसदीय अनुगमन र निगरानीमा कमजोरी देखिएका छन्। भएका कानुनको पालना, थप कानुनी व्यवस्था, संरचनात्मक व्यवस्था, प्रक्रिया र व्यवहारमा सुधार गरी लेखापरीक्षण, बेरुजु तथा बेरुजु फछ्र्योटमा देखिएका समस्या समाधान गर्न आवश्यक देखिएको छ।

सन्दर्भ सामग्री

१. नेपालको संविधान।

२. लेखापरीक्षण ऐन २०७५ ।

३. आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन २०७६ तथा नियमावली २०७७।

४. महालेखापरीक्षकको विभिन्न वर्षका वार्षिक प्रतिवेदन।

५. आर्थिक सर्वेक्षण सन २०२४/०२५ ।

६. नेपाल सरकारको सोह्रौ योजना

७. INTOSA I Web site www.intosai.org.